

Jouni Perttula

Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä

KOLMAS SEKTORI
TURVALLISUUDEN OSATEKIJÄNÄ

Jouni Perttula

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTEJA 107

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2013

Jouni Perttula
KOLMAS SEKTORI TURVALLISUUDEN OSATEKIJÄNÄ
Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 107

ISBN: 978-951-815-254-8 (painettu)
ISBN: 978-951-815-255-5 (pdf)
ISSN: 1797-5743

Kannet: Mainoscraft Oy
Taitto: Johanna Lähti/Poliisiammattikorkeakoulu
Paino: Tampereen Yliopistopaino Oy/Juvenes Print
Tampere 2013

ESIPUHE

Tämä kolmatta sektoria turvallisuustyön osatekijänä hahmotteleva ja kehittävä tutkimushanke toteutui Pirkanmaan liiton ja sisäasiainministeriön myöntämän hankerahoituksen turvin. Hankkeen toteutuksesta on vastannut Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan osaamisalue. Allekirjoittanut toimi samanaikaisesti Pirkanmaan Turvallisuusklusterin koordinaattorina ja Poliisiammattikorkeakoulun projektitutkijana.

Poliisiammattikorkeakoulu osoitti hankkeeseen lisäksi erillisen, noin kolmen viikon työpanoksen. Osaamisalueen erikoistutkija Vesa Huotari toimi hankkeen ohjaajana ja avusti lähdemateriaalin hankkimisessa.

Tämän toiminnallisen hankkeen toteuttaminen käytettävissä olevassa ajassa ei olisi onnistunut ilman Pirkanmaan Turvallisuusklusterin ja monien muiden hankkeeseen myötävaikuttaneiden henkilöiden panosta. Haluan tässä yhteydessä esittää lämpimät kiitokset edellä mainittujen lisäksi myös kaikille haastatteluissa mukana olleille henkilöille ja heidän edustamilleen organisaatioille. Haluan mainita tässä yhteydessä erikseen Pirkanmaan pelastuslaitoksen palopäällikkö Mika Salmelan, jonka asiantuntemus ja apu olivat hyödyksi tutkimuksen eri vaiheissa sekä muun muassa Pirkanmaan maaseutufoorumin järjestelyissä.

Jouni Perttula
Komisario
Poliisiammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttää koordinoitua yhteistoimintaa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Pirkanmaan Turvallisuusklusteri, alueellinen vastaus haasteeseen, yhdistää tietoja, taitoja ja käytännön toimintaa kokoamalla yhteen niin viranomaisten, tutkimuksen, koulutuksen kuin turvallisuusalan yritystoimijoidenkin edustajia. Puuttuva lenkki tässä työssä on ollut kolmas sektori. Tämä tutkimushanke pyrkii saamaan kolmannen sektorin toimijat mukaan yhteistyöhön ja tutkii, mitä se edellyttää niin kolmannelta sektorilta kuin muiltakin toimijoilta.

Tutkimuksen ensimmäinen tehtävä oli tunnistaa turvallisuustyön kannalta merkittävät kolmannen sektorin toimijat alueella. Toisessa vaiheessa selvitettiin, miten heidän kykyjään, taitojaan ja osaamistaan voisi hyödyntää paremmin paikallisessa turvallisuustyössä sekä myös sitä, minkälainen rooli heillä voisi olla osana turvallisuustoimijoiden verkostoa. Tutkimusaineistoa kerättiin muun muassa järjestötoimijoiden haastatteluista, erilaisista tapahtumista, sekä Turvallisuuskluusterin ohjausryhmän jäsenille tehdystä kyselystä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että Pirkanmaalta löytyy iso joukko kolmannen sektorin järjestöjä, jotka voivat olla monin eri tavoin mukana niin arjen turvallisuuden tekijöinä, kuin turvallisuuden kehittämistyössäkin. Kolmas sektori nähdään merkittävänä kumppanina osana laajaa turvallisuusyhteistyötä. Kolmannen sektorin odotetaan tuovan mukanaan virkistävää arvo-pohjaista toisin ajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista. Osallistumisen uskotaan tuovan mukanaan uusia näkökulmia, rakentavaa kritiikkiä, lisäävän verkottumista entisestään ja tuovan sitä kautta uusia resursseja turvallisuuden parantamiseen mahdollistaen näin entistä laajapohjaisemman turvallisuusyhteistyön.

Voimien yhdistäminen edellyttää koordinoitua, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä. Positiivinen asia on se, että yhteistyön kehittämislle tuntuu olevan tarpeen lisäksi myös yhteinen tahtotila, mikä onkin yhdessä tekemisen välttämätön edellytys.

Yhteistyön tiivistyminen edellyttää oikeanlaista suhtautumista, kunnioitusta ja toimivia yhteistyöfoorumeita. Ensiaskeleita tiiviimmälle yhteistyölle otettiin jo tutkimushankkeen aikana valitsemalla ensimmäinen kolmannen sektorin edustaja Turvallisuuskluusterin ohjausryhmään. Ohjausryhmä päätti myös perustaa kolmannen sektorin osaamisverkoston, jonka tehtävinä on toimia kaivattuna keskustelufoorumina, viedä eteenpäin tutkimushankkeen aikana esiin nousseita tärkeiksi koettuja teemoja ja määritellä tulevan yhteistoiminnan painopistealueet.

ABSTRACT

The enhancement of safety and security in society is built upon jointly agreed and mutually coordinated efforts from representatives of all sectors of society. The Pirkanmaa Safety and Security Cluster is a local response to this challenge on a regional scale. It consists of a framework for combining skills, knowledge, situational awareness and practice, as well as insights and visions for the future from different authorities and organizations. A missing link in its work however has been the third sector. This research project aims to contribute to their involvement in this joint effort and to investigate the conditions conducive to their participation.

The first task in this action research was to identify the relevant third sector players in the region. The second was to figure out how regional safety and security work might benefit from their knowledge, skills, and capabilities, and what role the third sector parties could play, and what it would take to make such a role available for them. The data was collected from the third sector through direct interviews, discussions at various events and seminars related to this project, and by conducting a survey on the current members of the steering group of the Pirkanmaa Safety and Security Cluster.

It turned out that there are a large number of third sector organizations and players in the Pirkanmaa region that are both willing and capable of increasing their involvement in the development of regional safety and security. The third sector is also seen as a true contributor and partner in the current, more comprehensive concept of safety and security. Their involvement is expected to bring fresh, value-based insights and ideas, constructive criticism, as well as new perspectives, networks and resources, thus enabling a wider basis for cooperation on safety and security.

Joining forces requires regular, well-coordinated and well planned cooperation. A positive sign is that there already seems to be an agreed need for the development of mutual cooperation and that common intent already exists – arguably the most important conditions for accomplishing anything jointly.

Close co-operation requires proper attitudes, mutual respect, and effective platforms for the collaboration. The first step in this direction was taken, when a representative from a third sector organization was nominated to the steering group of the Pirkanmaa Safety and Security Network. Furthermore, the steering group decided to establish a new learning network later this year, calling on the participants from the third sector to participate in this joint effort in combining forces and capabilities for the better safety and security for everyone in the Pirkanmaa region. The aim is also to encourage third sector players to promote themselves as an important element in regional work for safety and security worthy of public recognition, to enlarge the scope of discussion within the cluster, and to put forward important themes revealed in this research project.

SISÄLLYS

<i>Esipuhe</i>	5
<i>Tiivistelmä</i>	6
<i>Abstract</i>	7
1 Johdanto	10
2 Julkisten ja ei-julkisten toimijoiden kumppanuus ja turvallisuuden edistäminen	12
2.1 Julkisten palveluiden muuttuvat tuotantomuodot	13
2.2 Kumppanuuden syntymisen esteitä ja edellytyksiä.....	16
2.3 Kumppanuudet harvaan ja tiiviisti asutetuilla alueilla	21
2.4 Yhteenveto: kumppanuus turvallisuustyössä	22
2.4.1 Turvallisuus julkishyödykkeenä	22
2.4.2 Kumppanuus turvallisuuden tuottamisessa	23
3 Kolmas sektori	25
3.1 Kolmas sektori turvallisuustyön osatekijänä.....	27
3.2 Yhteistyön ongelmat	28
3.3 Yhteistyön kehittäminen	29
3.4 Järjestötyön tulevaisuus.....	33
4 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja toteutus	34
4.1 Toimintatutkimus toimintakehyksenä	34
4.2 Toimintatutkimuksen toteutus	35
4.3 Toimintatutkimuksen arviointi	37
5 Kolmas sektori turvallisuuden tekijänä Pirkanmaalla	38
5.1 Järjestöt ja niiden osaamisen, tietojen ja taitojen liittäminen osaksi alueellista turvallisuustyötä	38
5.2 Kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä... 41	
5.3 Kolmannen sektorin osallistumisen edellytykset	44

5.4 Kolmannen sektorin osallistumisen seuraukset.....	46
5.5 Tiedonmuodostuksen kytkeytyminen tapahtumiin.....	48
6 Yhteenveto ja kehittämissuhteet	54
6.1 Yhteenveto	54
6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	57
6.3 Kehittämissuhteet	59
<i>Kirjallisuus</i>	65
<i>Liitteet</i>	69
Liite 1: Tamperelaisten nuorten ajatuksia turvallisuudesta, Oktafoorumin raportti.....	69
Liite 2: Kolmannen sektorin järjestöjä Pirkanmaalla.....	73
Liite 3: Haastattelukysymykset.....	74
Liite 4: Kysely turvallisuusklusterin osallistujille	75
Liite 5: Arjen turvallisuusiltojen yhteenvedot.....	76

1 JOHDANTO

Sisäisen turvallisuuden ohjelman, ”Turvallisempi huomen”, johdannossa todetaan, että turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttävät yhä useammin eri toimijoiden yhteisesti sopimaa ja ajoittamaa toimintaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelman painopiste on asetettu tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, joiden toimeenpano edellyttää yhteistyötä viranomaisten välillä ja järjestöjen kanssa. Järjestöjen roolia turvallisuuden toimijoina on käsitelty laajasti myös Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2010). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia antaa suunnittelun perusteita myös järjestöille itselleen ja mahdollistaa näin niiden omaehtoisen osallistumisen yhteiskunnan turvallisuuden kehittämiseen.

Pirkanmaalla vuonna 2012 käynnistetyn ja koko maakunnan kattavan turvallisuustyön verkoston – Pirkanmaan Turvallisuusklusterin – tavoitteena on koota sekä turvallisuusalan viranomaistoimijoita, turvallisuuden tutkimusta ja koulutusta että alueen yrityksiä turvallisuuden edistämistyöhön (ks. Perttula 2012b). Tässä raportissa hahmotetaan kolmannen sektorin roolia yhtenä tällaisen turvallisuustyön osatekijänä.

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan pääasiassa järjestöjä ja säätiöitä sekä uusosuustoimintaa. Kaikki organisoitunut kansalaistoiminta liitetään usein osaksi kolmatta sektoria. Kolmas sektori sisältää toimintoina sekä palkkatyötä että vapaaehtoistyötä. Toiminta on itsehallinnollista, perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä sillä tavoitella voittoa. (Kolmas sektori 2013.)

Yhdysvalloissa, jossa noin 85 prosenttia kansakunnan kriittisestä infrastruktuurista on yksityisen sektorin hallussa, julkisen ja ei-julkisen kumppanuus (public-private partnership, PPP), nähdään turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeäksi (Busch & Given 2012, 3). Turvallisuustyössä ei-julkinen tarkoittaa sekä yksityisiä yrityksiä että kolmannen sektorin toimijoita. Kun globaali turvallisuusteollisuus kasvaa, hälvenee valtion rooli ainoana turvallisuuspalveluiden tuottajatahona (Burt 2012, 22). Itsenäisen tuottamisen rinnalle nousevat säätely, valvonta, ohjaus, kumppanuus, kanssatuottajuus ja muiden toimijoiden innostaminen turvallisuuden edistämistyössä.

Uudessa julkisjohtamisessa (new public management, NPM) päähuomio on juuri julkisten palveluiden toteuttamisessa erilaisten yhteistyömuotojen kautta (Donahue & Zeckhauser 2006, 499). Turvallisuusklusteri ilmentää yhtä vastausta yhteistyön tiivistämisen haasteeseen. Alueen turvallisuustoimijoiden tunnistamisen ja alueellisten osaamisverkostojen kokoaminen yhteistoiminnan foorumeiksi ja yhteistyön alustoiksi luo edellytyksiä monipuoliselle yhteistyölle. Verkostoitumista onkin tapahtunut niin viranomaisten, tutkimuksen, koulutuksen kuin alueen yrittäjien välillä.

Kolmannen sektorin paikasta suomalaisessa yhteiskunnassa käydään vilkasta keskustelua ja aiheesta on viime vuosina toteutettu lukuisia hankkeita, selvityksiä ja tutkimuksia. Useimpien tutkimusten näkökulmana on ollut kolmannen sektorin rooli hyvinvointipalveluissa. Edellä mainituissa ei ole juurikaan käsitelty sitä, minkälainen rooli kolmannen sektorin toimijoilla on turvallisuuden tuottamisessa ja turvallisuustyöhön osallistumisessa. Voidaankin todeta, että tämä tutkimus on ajankohtainen, sillä on tärkeää muistaa, että hyvinvointia ei voida saavuttaa ilman turvallisuutta.

Viranomaisten ja järjestöjen välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyö on muuttunut ja se on yhä enenevässä määrin tasavertaisuuteen perustuvaa kumppanuutta, jossa edistetään yhteisiä tavoitteita. Uuden toimintatavan keskiöön on nousemassa verkostomainen toimintatapa. Verkosto perustuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jolloin toimijoiden tulee ottaa huomioon muiden verkostossa toimivien tavoitteet. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 25–26.)

Turvallisuusklusterin toiminnasta puuttuvat toistaiseksi lähes kokonaan kolmannen sektorin toimijat. Tämän toimintatutkimushankeen tarkoituksena on löytää kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset kolmannen sektorin toimijat ja osallistaa heidät Turvallisuusklusterin toimintaan. Raportti rakentuu siten, että johdantoluvun jälkeen käsitellään julkisten ja ei-julkisten toimijoiden kumppanuutta turvallisuuden edistämisen näkökulmasta. Luvussa kolme esitellään kolmatta sektoria, yhteistyön kehittämistä, ongelmia ja järjestötyön tulevaisuutta. Luvussa neljä esitellään toimintatutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja toteutus. Lukuun viisi on koottu tutkimuksen tulokset ja lukuun kuusi on tehty tulosten yhteenveto sekä esitetty muutamia kehittämissuhteita. Tutkimuksen tuloksia ja kehittämissuhteita on tarkoitus jatkojalostaa Turvallisuusklusterin yhteyteen syksyllä käynnistyvässä kolmannen sektorin osaamisverkostossa.

2 JULKISTEN JA EI-JULKISTEN TOIMIJOIDEN KUMPPANUUS JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Sektoroitunut, erityisasiantuntemukseen nojaava julkinen hallinto on riittämätön vastaamaan kokonaisvaltaisesti monisyisiin, moniulotteisiin ja monimutkaisiin ongelmiin (esim. Forrer ym. 2010, 477). Tätä riittämättömyyttä on pyritty kompensoimaan lisäämällä poikkihallinnollista yhteistyötä. Julkisia ja ei-julkisia toimijoita, osaamista ja palvelun tuottajia tarvitaan yhteiskunnan kaikilla tasoilla ja osa-alueilla. Perinteinen valtiokeskeinen, julkisten toimijoiden ensisijaisuutta korostava malli, on siirtymässä keskiöstä yhdeksi muiden toimintamallien joukossa. (Mustakangas ym. 2003, 74–75.) Turvallisuus keskeisenä julkisten palveluiden alueena ei ole tästä kehityksestä erillinen saareke.

”...julkisten ja ei-julkisten toimijoiden kumppanuudet ovat tänään mahdollisesti tärkein ja dynaamisin asiakokonaisuus kotimaan turvallisuustoimijoille” (Busch & Givens 2012, 1).

Pirkanmaan Turvallisuusklusterin työ on lähtenyt liikkeelle viranomaisten keskinäisen yhteistyön sekä viranomaisten ja yritysten välisen yhteistyön koamisena alueellisiksi osaamisverkostoiksi. Osaamisverkostojen muodostaminen on yksi tapa verkostoida toimijoita sekä tutustuttaa tahoja ja tekijöitä toinen toisiinsa:

”Kumppanuuden ydinhaasteeksi voidaan kiteyttää useita eri näkökulmia edustavien toimijoiden dialogin luominen ja ylläpitäminen” (Kivisaari ym. 2004, 12).

Osaamisverkosto tarjoaa lähtökohdan keskinäiselle keskustelulle, keskustelut puolestaan kehyksen yhteisten intressien tunnistamiselle ja yhteisten intressien tunnistaminen lähtökohdan yhteistyölle ja yhteiselle tekemiselle. Vakiintuessaan yhteinen tekeminen tai uudenlainen työnjako voi tarkoittaa toimijatahojen välistä kumppanuutta. Kumppanuudet on nähty tulevaisuudessa yhä merkittävämmäksi asioiden hoitamisen tavaksi erityisesti julkisessa palvelutuotannossa ja infrastruktuurissa.

Julkisten ja ei-julkisten toimijoiden yhteistyössä toteuttama ja verovaroin rahoitettu palvelutuotanto on ollut jo kauan käytössä useissa maissa, esimerkiksi Suomessa vaivahoidossa, kirkon ja valtion suhteessa, yhdyskuntarakentamisessa ja työllisyyden hoidossa (esim. Leponiemi ym. 2010; Kaijalainen 2012; Pento 2007a; Mustakangas ym. 2003). Mallia hyödynnetään kunnissa muun muassa rakentamisessa ja kunnallisteknisten rakenteiden ylläpidossa, suunnittelussa ja rahoittamisessa. (Leponiemi ym. 2010, 18).

Siitä onkin Forrerin ym. (2010, 475) mukaan tullut standardinomainen ratkaisumalli julkisen sektorin ongelmiin. Puhe kumppanuudesta välittää eri miellelyhtymiä kuin puhe yksityistämisestä tai ulkoistamisesta, vaikka käytännössä kysymys on voinut olla jälkimmäisestä tai jostakin, joka on haluttu selvästi erottaa yksityistämisestä (Hodge & Greve 2010, 10). Ei siis ihme, että julkisen ja ei-julkisen kumppanuuden käsitteestä keskustellaan ja kiistellään runsaasti (Bovaird 2004, 200).

Järjestökenttä on Lehmuston ja Mäkelän (2008) mielestä noussut 2000-luvulla kansallisen hyvinvointipalvelujärjestelmän täydentäjäksi Suomessa. Järjestöt ovat olleet alusta saakka aloitteellisia hyvinvointipalvelujen rakentamisessa, mutta niiden merkitys myös noiden palveluiden tuottamisessa on kasvanut 1990-luvun lamavuosista lähtien. Tämä kehityskulku liittyy osaltaan valtiovallan ja kuntien resurssien niukkenemiseen. (Emt.) Perinteisen tilaaja-tuottaja-mallin sijaan on korostettu tasavertaisen, kumppanuudelle rakentuvan yhteistoiminnan merkitystä (Mustakangas ym. 2003, 75).

Tämä luku tarkastelee keskeisiä ideoita, kuten jaettu tuottajuus ja kumppanuus julkisten palveluiden tuottamisessa, ja jäsentää näitä koskevaa keskustelua. Tavoitteena on hahmottaa kumppanuutta ja kansatsuottajuutta koskevia käsitteitä ja hyödyntää niitä hahmoteltaessa kolmannen sektorin roolia ja merkitystä alueellisessa turvallisuustyössä ja Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa.

2.1 Julkisten palveluiden muuttuvat tuotantomuodot

Oikeusvaltiokehityksen alussa julkinen valta pyrki ylläpitämään järjestystä ja takaamaan turvallisuutta. Kansalaisilta hallintoalamaisina odotettiin lähinnä esivallan kunnioittamista. Julkisen sektorin tehtävänä oli ylläpitää sisäistä vakautta, jotta siitä erilliseksi ymmärretty kansalaisyhteiskunta saattoi kehittyä. Sittenkin julkinen hallintovalta on kytketty yhteisesti hyväksytyjen ja yhteistä parasta edistämään tarkoitettujen lakien toimeenpanoon ja yhteiskunnallisen edistyksen tavoitteluun. Hallinnon hyväksyttävyyden nojaa lakeihin, jotka on säätänyt vapailla vaaleilla valittu ja kansalaisten tahtoa täten edustava taho, sekä hallinto henkilöstön osaamiseen ja erityisasiantuntemukseen. Hallinto on keskeisesti lakien toimeenpanoa laissa säädettyjen asiantilojen toteutumiseksi tai edistämiseksi. Kun oikeusvaltio on pyrkinyt ensisijaisesti turvan ja vakauden ylläpitämiseen, niin hyvinvointivaltion muodostuminen on tarkoittanut oikeusvaltion periaatteiden täydentymistä ja osittaista muuttumista. Valtio on rahoittanut hyvinvointitehtäviä ja pyrkinyt saattamaan ne tasapuolisesti kaikkien ulottuville. (Ks. Mustakangas ym. 2003, 15–35.)

Julkisen sektorin tarjoamille palveluille on siis ominaista se, että palvelut pyritään tuomaan kaikkien kansalaisten ulottuville riippumatta heidän

henkilökohtaisista rajoitteistaan, varallisuudestaan tai asuinpaikastaan. Julkisia palveluita pidetään merkittävänä kansallisen turvallisuuden, kansallisen edistyksen ja kansalaisten hyvinvoinnin kannalta. Kansallinen merkittävyys puolestaan perustelee sen, että kaikki osallistuvat niiden palveluiden rahoittamiseen verotuksen kautta.

Julkisen sektorin uudistustarpeisiin vaikuttavat tuotantoon, väestöön ja aluekehitykseen liittyvät seikat sekä kansantalouksien välinen kilpailu. Tehokkuuden ja toimivuuden tavoittelun yhdeksi rajoitteeksi on nähty hallintokoneisto, jonka ylläpito vaatii suhteettoman osan käytettävissä olevista kansallisista resursseista. Ratkaisua on haettu siirtymällä hallinnosta hallintaan. Hallintaideologia korostaa edellytysten luomista, mahdollistamista ja toimijoiden kokoamista ja toiminnan koordinoitua aikaisemman itsenäisen ja omaehtoisen aikaansaamisen sijaan. Julkinen hallinta tarjoaa asiakasläheisyyttä muodossa, joka on tietoisesti epäyhtenäinen, yhteistyömuotoja ja toiminnallista tulosta hakeva. Jos hallintoalalaisen tilalle tarvittiin aikoinaan poliittisesti osallistuvaa kansalaista, tarvitaan jatkossa poliittisen aktiivin rinnalle välittömämpää ja suurempaa osallistujaa tai kanssatuottajaa julkisten palveluiden aikaansaamiseksi. (Ks. Mustakangas ym. 2003, 15–35.)

Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito oikeusvaltion periaatteina on luonut vakautta ja ennakoitavuutta niin yritysten kuin kansalaisten toimintaympäristöön. Maailman lisääntyvän avoimuuden, kansantalouksien keskinäisen kilpailun kiristymisen ja valtioiden velkaantumisen myötä perinteisen hallintamallin riittävyys on osoittautunut kyseenalaiseksi. Vakautta pyritään edistämään edelleen kumppanuuksien avulla, so. kokoamalla vastuita ja resursseja uudella tavalla hallinnon ja yhteiskunnallisen toiminnan kaikilla tasoilla ja sektoreilla (Heley & Moles 2012, 140).

Osana yhteiskunnallista muutosta on myös muuttunut käsitys siitä, mitä palveluita tulee tuottaa julkisen sektorin omin voimin ja mitä voidaan tuottaa myös muilla tavoilla. Kilpaillun palvelutuotannon ulkopuolella toimivien palvelumonopoliin uskotaan ylläpitävän tehottomuutta ja tarpeetonta byrokrattisuutta. Vaikka toimivien markkinoiden luominen ja niiden valvojan roolin omaksuminen onkin monilla toimintasektoreilla osoittautunut mahdolliseksi, on yksityinen, julkisen valvonnan kohteena oleva monopoli nähty Pentonin (2007, 20) mukaan usein pienempänä pahana kuin pitkäaikainen julkinen monopoli.

Julkisessa palvelussa on perinteisesti varmistettu toiminnan lainmukaisuus ja taattu täten laskun maksajien, ei välttämättä palveluiden käyttäjien, tyytyväisyys (esim. Leponiemi ym. 2010, 31). Nytemmin asiakkaan asema ja rooli palveluiden tuottamisessa on muuttunut palvelun passiivisesta vastaanottajasta aktiiviseksi osapuoleksi, jopa keskeiseksi kanssatuottajaksi. Tämä perspektiivi avaa kysymyksen julkiseen palvelutuotantoon osallistujista myös yleisemmällä tasolla. Pyrkimyksenä on parantaa palvelua asiakkaan näkökulmasta ja pienentää palveluiden tuottamisesta aiheutuvia julkisia kus-

tannuksia. (Meier 2011; Ryan 2012.)

Myös kohteena olevien ongelmien on havaittu vaativan aikaisemmasta poikkeavia ratkaisutapoja (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011, 12). Samassa yhteydessä puhutaan myös politiikan tai demokratian kriisiytymisestä. Erikson (2002) näkee kriisiytymisen syyksi poliittisen osallistumisen laskun ja pyrkimyksen toteuttaa demokratiaa suoran kansalaisosallistumisen ja uudenlaisten kumppanuuksien kautta. Kansalaiset tyytyvät yhä harvemmin vain valitsemaan edustajansa ja jättämään asioidensa hoitamisen heidän ja julkisen palveluverkon huoleksi. Mikäli tätä muutosta ei huomioida, se heikentää Ryanin (2012, 320) mukaan entisestään luottamusta julkiseen sektoriin ja politiikkaprosessiin. Kumppanuuksia ja muita paikallisen yhteistyön muotoja pidetäänkin usein edustuksellisen demokratian täydentäjinä. Edustuksellisen ja osallistuvan demokratian yhteensopivuus ei kuitenkaan ole itsestään selvää. (Mustakangas ym. 2003, 71.)

”...keskeinen haaste on perustellusti tutkia miten muotoilla hallinnan kehyksiä niin, että esimerkiksi tehokkuus ja tilivelvollisuus pikemminkin täydentävät ja edelleen vahvistavat toinen toistaan kuin asettuvat toisiaan vastaan...” (Flinders 2005, 235).

Yhteisöllinen osallistuminen on esimerkiksi Englannissa nähty vaihtoehdoksi – kolmas tie – työväenliikkeen perinteiselle valtiokeskeisyydelle ja thatcheristiselle individualistisuudelle (esim. Flinders 2005). Kansalaiset nähdään aktiivisiksi, tarpeistaan ja odotuksistaan tietoisiksi sekä asiantunteviksi yhteisöjensä jäseniksi, joille täten tulee tarjota väyliä ilmaista palveluita koskevia odotuksiaan ja tarjota mahdollisuuksia osallistua palveluiden muotoiluun niiden kansatsuottajina. Kansalaisten roolin korostaminen haastaa yhden julkisen palvelutuotannon keskeiseksi ymmärretyyn vahvuuden, erityisasiantuntemuksen.

Asiantuntijakeskeisyys julkisten palveluiden muotoilussa, mitoittamisessa ja tuottamisessa antaa kansalaisille mahdollisuuden toimia palveluiden käyttämisen lisäksi kansatsuottajina. Tämä on omiaan sekoittamaan rajaa palvelun tuottajan ja sen käyttäjän sekä asiantuntijan ja asiakkaan välillä. Eriksonin (2012) mukaan kehityskulku voidaan nähdä luonnollisena osana julkisen hallinnon muutosta valtiokeskeisestä palvelutuotannosta verkostomaisiin kumppanuusverkostoihin ja yhteistyösuhteisiin. (Emt.)

Yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi vaaditaan sekä julkisen, yksityisen että kolmannen sektorin voimavarojen yhdistämistä. Brinkerhoffin ja Brinkerhoffin (2011, 2–4) mielestä tästä on tullut jopa itsestäänselvyys. Kumppanuus on nostettu erityisasemaan kaikkialla (Hodge & Greve 2010, 8). Keskustelua käydään siitä, miten voisimme parhaiten yhdistää eri tahojen ponnistukset (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011). Ratkaisu on siis ikään kuin jo tunnistettu, mutta sen hyödyntämisen yksityiskohdista ollaan yhä epävarmoja.

2.2 Kumppanuuden syntymisen esteitä ja edellytyksiä

Tynkkynen (2009) on koonnut julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön edellytyksiä ja esteitä (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Julkisen ja yksityisen yhteistyön esteet ja edellytykset Tynkkynen (2009, 24) pohjalta.

	<i>Esteet</i>	<i>Edellytykset</i>
Mikro- taso	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäisen legitimitetin puute • Keskinäisriippuvuus jää tiedostamatta • Ei koettua tarvetta kumppanuudelle • Kumppanuutta ei koeta mielekkääksi toimintapolitiikaksi • Pelätään oman aseman menettämistä • Ennakkoluulot ja epäluottamus • Päätöksentekotapojen ja toimintakulttuurien erot • Halu säilyttää status quo • Kumppanuuden liiallinen sitovuus tai kesto 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen kieli ja keskusteluyhteys • Tiedostettu keskinäinen riippuvuus • Koettu tarve • Lisäarvon havaitseminen toiminnasta ja sen kokeminen mielekkääksi • Usko synergiaetuihin • Keskinäinen luottamus • Organisaatioiden arvojen, toimintakulttuurien ja asenteiden yhteensopivuus
Makro- taso	<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädäntö • Poliittisen tahdon puute • Kansalaisten tuen puute • Budjettirajoite • Kilpailun heikkenemisen ja monopoliasetelman syntymisen pelko • Kumppanuussopimuksen sitovuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Muutokset lainsäädännössä • Poliittinen tuki ja tahto • Toimintaympäristön muuttuminen • Kumppanuuden istuminen kansallisiin arvoihin

Puhuminen julkisen ja yksityisen välisestä kumppanuudesta julkisen ja ei-julkisen kumppanuuden kehyksen yhteydessä on merkitykseltään jotakin enemmän kuin pelkkä sopimus julkisen sektorin organisaation ja jonkin muun organisaation välillä tietyn palvelun tuottamisesta. Kumppanuus viittaa molemminpuoliseen omistautumiseen tietyn jaetun tarkoituksen tai aikaansaannoksen saavuttamisessa. Molemminpuolisuus puolestaan viittaa jaettuun tavoitteeseen sitoutumiseen. Toiminnan koetaan tapahtuvan jaetun vastuun ja kontrollin toimintakehyksessä ja luovan organisatorista identiteettiä omanlaisena asiantuntijuutena. Tuon osaamisen käytön puolestaan koetaan edelleen vahvistavan omaa organisatorista identiteettiä ja kumppanuutta. Molemminpuolisuuteen sisältyy myös toisen osaamisen, oikeuksien ja vastuiden kunnioittaminen toisen taholta. (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011, 3–4; myös Mustakangas ym. 2003, 61–62.) Kumppanuus onkin olennaisesti yhteisen tunnistamista osapuolten omalaatuisuuden ja omaehtoisuuden arvostamisen kehyksessä.

Kumppanuuden syntymisen tai solmimisen taustavoimana on pyrkimys edistää organisaation omaa tarkoitusta. Kun tuo edistäminen onnistuu paremmin yhdessä kumppanin kanssa ja kun kumppanuus ei ole uhka organisaation muiden tavoitteiden tai tarkoitusten kannalta, tarkoittaa se yksinomaan positiivisen toimintakapasiteetin kasvua. Kumppanuus vahvistaa resursseja, jotka ovat käytettävissä tarkoitusta palvelemaan toimintaan, mutta se ei uhkaa identiteettiä pätevänä toimijana ja itsenäisenä ja autenttisenä toimijatahona. Brinkerhoff ja Brinkerhoff (2011) nostavat esiin seuraavat neljä kumppanuuden motiivia:

- (1) Tehokkuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen tarkoituksen tavoittelussa
- (2) Haasteiden parempi hallinta osallistujien määrän, laadun ja ratkaisutasojen monipuolistamisen kautta
- (3) ”No-win”-tilanteesta potentiaaliseen ”win-win”-tilanteeseen pääseminen eri tahojen välisten kompromissien kautta
- (4) Päätöksentekoprosessien avaaminen osallistumista ja demokratiaa vahvistavasti niin, että edistetään aikaisempaa kattavampia tapoja ymmärtää julkiset hyödykkeet.

Julkisen sektorin kumppanuus voittoa omistajilleen tavoittelevien yritysten kanssa perustuu usein siihen, että kumppanuus tuo mukanaan puuttuvaa teknistä tietämystä ja osaamista (esimerkiksi verkkorikollisuuden torjunta, logistiikka), edesauttaa täyttämään lainsäätäjän antaman tehtävän, mahdollistaa palvelukokonaisuuksien joustavan aloittamisen ja päättämisen sekä avaa

pääsyn uusien innovaatioiden lähteelle (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011; Kaijalainen 2012, 22). Julkisen sektorin kumppanuutta kolmannen sektorin kanssa käsitellään luvussa 3.

Ryan (2012, 316) muistuttaa siitä, että asiantuntija-asemasta toimivat tahot ovat edelleen vakuuttuneita siitä, että asiantuntemus ja auktoriteetti ovat paras perusta hallinnolle. He myös ovat yleensä haluttomia jakamaan valtaansa. Ammattikuntien vastustus ja niiden väliset rajat monitieteisissä yhteisöissä onkin nähty yhdeksi innovaatiotoiminnan ja innovaatioiden leviämisen esteeksi julkisella sektorilla. Ratkaisu on nähty sellaisissa oppimisstrategioissa, jotka auttavat hyödyntämään muualla kehitettyä osaamista. (Lovio & Kivisaari 2010, 19). Ryan (2012) jäsentää asiantuntijoiden ja käyttäjien mahdollisia rooleja palveluiden yhteistuotannossa (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Asiantuntijoiden ja käyttäjien rooli palveluiden jaetussa palvelutuotannossa (Ryan 2012, 316).

		<i>Vastuu palvelun muotoilusta</i>		
		Asiantuntijat ainoita suunnittelijoita	Asiantuntijat ja käyttäjä/yhteisöt yhdessä suunnittelijoina	Palvelun suunnittelu ilman asiantuntijapanosta
<i>Vastuu palvelun tarjoamisesta</i>	Asiantuntijat ainoita palvelun toteuttajia	Perinteinen professionaalinen palveluntarjonta	Professionaalinen palveluntarjonta, mutta käyttäjät/yhteisöt osallistuvat muotoiluun ja suunnitteluun	Professionaalit palvelun ainoa tarjoaja
	Asiantuntijat ja käyttäjä/yhteisöt yhdessä toteuttajina	Professionaalinen, käyttäjien kanssa yhdessä toimitettu palvelu	Täysimääräinen kanssatuottajuus	Käyttäjä/yhteisölähtöinen palvelutuotanto ilman muodollista/professionaalista osallistumista
	Käyttäjä/yhteisöt ainoita palvelun toteuttajia	Professionaalisesti suunniteltujen palveluiden käyttäjä/yhteisölähtöinen tarjonta	Yhdessä suunniteltujen tai muotoiltujen palveluiden käyttäjä-/yhteisölähtöinen toteuttaminen	Itseorganisoitu käyttäjä-/yhteisölähtöinen tarjonta

Osallisuuden laajentaminen julkisessa palvelutuotannossa kansatuottajuuden suuntaan muuttaa merkittävästi perinteistä kuviota, jossa palvelun muotoilu ja toimittaminen on yhteiskunnassa uskottu jollekin erityiselle asian-
tuntijaryhmälle tai professiolle. Muutos edellyttää Ryanin (2012) mukaan jälkimmäisiltä uudenlaisen roolin ottamista. Uudessa roolissa korostuvat yhteistoiminnalliset valmiudet ja luottamus muiden osallistujien resursseihin ja kykyyn tehdä itselleen oikeita ratkaisuja. Roolissa korostuu aikaansaamisen fasilitointi, ei tuottaminen itse. Ongelmat tulisi määritellä asiakkaan, ei palvelun tarjoajan, termein. Olennaista on tunnustaa asiakkaan asema kumppanina palveluprosessissa ja tukea, rohkaista ja koordinoita jaetusti aikaansaajien palveluiden käyttäjien resursseja ja kykyjä sekä perheitä, naapurustoja, verkostoja ja yhteisöjä, joissa he elävät.

”...yhteistuottaminen määrittelee uudelleen suhteita valtion ja kansalaisten välillä palvelutarjonnassa asiakkaiden kanssatoimimise-
na, ei heidän yläpuolellaan toimimisena, heidän palvelemisenaan, ei palveluiden tuomisena heille” (Ryan 2012, 317).

Kumppanien ajatellaan yleensä pyrkivän edistämään omia tavoitteitaan keskinäisen kumppanuuden avulla. Näkökulma laajenee, kun ajatellaan kanssakäymiseen liittyvän dialogin ja vuorovaikutuksen laajentavan osapuolten käsityksiä omasta edustaan. Kumppanuus johtaa usein molemminpuoliseen oppimiseen ja uudenlaiseen ymmärrykseen omasta edusta. Kumppanuuden perusajatuksena voikin Mustakankaan ym. (2003) mielestä olla uudenlaisten yhteisten etujen etsintä.

Kumppanuudet, jotka lähtevät liikkeelle yhteisen tavoitteen tunnistamisesta, kehittyvät sittemmin vapaamuotoisesta verkostosta yhä organisoi-
tuneempaan suuntaan. Kumppanuuden organisoiuessa muodostuu toimintaa ohjaavia yhteistyöelimiä ja toimintaorganisaatio, enemmän tai vähemmän virallistettuja toimintaprosesseja, -käytäntöjä, -vaiheita, -standardeja ja -normeja. (Mustakangas ym. 2003, 58–59.)

Suhteissa, joissa vastavuoroinen luottamus on keskeinen toimintaa ylläpitävä ja liikuttava tekijä, haasteena on siirtää jokin, joka on alkanut henkilökohtaisena ja epämuodollisena, vähemmän henkilökohtaiseksi ja muodollisemmaksi samalla alkuperäistä toimintakykyä haihduttamatta. Samalla kumppanuutta, joka on yleensä suhteellisen sulkeutunutta, tulisi kyetä avaamaan myös muiden tahojen osallistujille. Toiminnan arkipäiväistäminen on yhtäältä keskeinen tavoite, mutta toisaalta se uhkaa haihduttaa toiminnasta monet sellaiset piirteet, jotka alun perin vetivät ensimmäisiä kumppanuuden osapuolia yhteisen edun määrittelyyn ja edelleen yhteistoimintaan. Toimintaa, osallistumisen merkitystä ja suhdetta itsessään ryhdytään arvioimaan. Arviointi puolestaan voi johtaa uudelleen muotoiluun. Kumppanuuden elinkaaren hallinta ja kyky nostaa toimintaa uudelle tasolle kumppanuussuhteen

eri vaiheissa, kumppanuuden johtaminen, on kriittinen tekijä toiminnan vaikiinnuttamisen kannalta. (Ks. Mustakangas ym. 2003, 62–68.)

Kun julkisten palveluiden tuottaminen tapahtuu enenevässä määrin sopimusten ja kumppanuuksien sekä kanssatuottajuuksien kehyksistä, nousevat esille myös vastuun ja tilivelvollisuuden kysymykset.

Forrer ym. (2010) erottavat tilivelvollisuudessa kuusi arviointitulottuvuutta:

1. *Riski*: Millaisia riskejä asiaan liittyy? Miten riskit jakautuvat kumppaneiden kesken? Kenellä on parhaat edellytykset hallita riskit?
2. *Kustannukset ja hyödyt*: Kustannusten ja hyötyjen jatkuva analyysi.
3. *Sosiaalinen ja poliittinen vaikutus*: Miten toiminnan sosiaaliset, ympäristöön kohdistuvat ja taloudelliset vaikutukset jakautuvat?
4. *Asiantuntijuus*: Millaista asiantuntijuutta kumppaneiden odotetaan tuovan ja millaista asiantuntemusta sen hyödyntäminen edellyttää julkiselta hallinnolta?
5. *Toiminta kumppaneina*: Miten johtajuus järjestetään, sidosryhmätyö ja keskinäinen yhteistyö?
6. *Suoriutumisen mittaaminen*: Mitä tullaan mittaamaan, miten mitataan ja miten mittaustuloksia käytetään? Miten yhteistyö arvioinnin osalta järjestetään?

Edellä mainitut asiat on hyvä pitää mielessä kumppanuuksia suunniteltaessa, sillä kumppanuuksille ominaiset horisontaaliset suhteet ovat monimutkaisia esimerkiksi vastuusuhteiden näkökulmasta. Tarvitaan (Forrer 2010) selkeät molemminpuoliset käytännöt, joilla toisaalta pidetään tilivelvollisina julkisen hallinnon kumppanit ja toisaalta varmistetaan julkisen sektorin oman tilivelvollisuuden toteutuminen kumppaneidensa suuntaan. Esimerkkinä monimutkaisuudesta voisi mainita sen, ettei vastuu poliittisten päätöksentekijöiden suhteen ja vastuullisuus suhteessa paikallisiin tarpeisiin tarkoita aina välttämättä samaa asiaa.

2.3 Kumppanuudet harvaan ja tiiviisti asutetuilla alueilla

Kumppanuuksien tarkastelu on lähtenyt liikkeelle kaupunkikontekstista, mutta saanut sitemmin kasvavaa huomiota myös maaseutuja koskevissa tarkasteluissa. Maaseudulla kumppanuuksista toivotaan aluekehitystä tasapainottavaa tekijää. Mustakankaan ym. (2003) mukaan on vaikea edes odottaa maaseudun kehittämistä ilman kumppanuutta. Tämä johtaa helposti epätasaisuuteen alueellisessa kehityksessä. Kumppanuuksien toimijapohja muodostuu maaseudulla usein sattumanvaraisesti. Paikallinen kyvykkyyks ja osaaminen sekä sosiaalinen pääoma eivät ole lähtökohtaisesti yhtäläisesti jakautuneita. (Vrt. Heley & Moles 2012.) Kumppanuuksien kulmakivenä on paikallisyhteisö ja paikallinen osallistumishalukkuus. Toiminta-aktiiveja tarvitaan sekä vetämään muita mukaan että turvaamaan toiminnan jatkuvuutta. Yleensä heikko yksityinen sektori ja asiantuntemuksen puuttuminen tarkoittaa sitä, että päävastuu ja hallitseva asema siirtyvät helposti viranomaisille. (Mustakangas ym. 2003, 86–91.)

Paikallisessa osallistumisessa osallistujilla on usein monia, samanaikaisesti enemmän tai vähemmän toisiinsa sulautuneita rooleja. Niiden välisiä erotteluja on usein hankala tehdä. Tämä nostaa Mustakankaan ym. (2003) mukaan identiteetin merkitystä paikallisessa kehittämisessä. Kun rooleja on useita, identiteettejä on avarrettava, jotta asettuminen erilaisiin toimijapositioneihin voi onnistua ja uudenlaisten toimintatapojen mahdollisuus avautua. Kumppanuus toimintakäytäntönä on täten omiaan hämärtämään instituutioiden välisiä raja-aitoja. Tällainen liudentuminen tai keskinäinen sulautuminen voi parhaimmillaan kääntyä laadullisesti uudenlaiseksi tai aidoksi yhteistoinninnaksi pelkän yhdessä toimimisen sijaan. (Mustakangas ym. 2003.)

Mustakangas ym. (2003) kiinnittävät huomiota skaalaeroon vakiintuneiden organisaatioiden ja paikallisten kumppanuuksien välillä. Ensinnä mainituilla on yleensä vahvempi asema, enemmän voimavaroja ja vakiintuneet ”kumppaninsa” valtakunnallisissa organisaatioissa. Paikalliset kumppanit ovat heikompia, voimavaroiltaan pienempiä ja usein myös vailla selkeitä yhteyksiä ylöspäin. Jälkimmäisten rooli on tästä syystä luontevammin paikallisesti kohdentuva ongelmanratkaisu, synergian kehittäminen ja suurten toimijoiden puutteiden paikkaaminen. Kumppanuuden tulostavoitteet (myös rahoituslähteet) sijoittuvat tavallisesti jollekin hallinnonalalle tai julkisen sektorin tehtäväalueelle ja kumppanuuksien ensisijaiseksi rooliksi jää julkisen sektorin toimintapolitiikan täydentäminen tai rikastaminen paikallisten tarpeiden mukaisesti. Muutos, joka kumppanuuksien myötä syntyy, liittyy enemmän toimijakentän keskinäisen avoimuuden, paikallisen kokemustiedon merkityksen ja kansalaisten paikallisen osallistumisen lisääntymiseen kuin yhdenmukaisten mallien esiinnoisuun. (Emt., 52)

2.4 Yhteenveto: kumppanuus turvallisuustyössä

2.4.1 Turvallisuus julkishyödykkeenä

Poliisitoimi ja laajemmin turvallisuus nähdään yleensä julkishyödykkeinä (public goods) (esim. Osterfeld 1989). Turvallisuus on täten jotakin, josta osallisia ei ole mahdollista estää hyödyntämästä sitä vapaasti eikä sen hyöty yksittäiselle turvallisuuden kuluttajalle ole pois siitä toisille koituvasta hyödystä. Juuri tästä syystä valtion instituutioilla tulisi Loaderin ja Walkerin (2001, 25) mielestä olla etuoikeutettu asema turvallisuuden tuottamisessa ja hallinnoinnissa. Valtiota tarvitaan, koska turvallisuus on olennaista kaiken sosiaalisen järjestyksen olemassaolon kannalta ja koska sitä ei aikaansaada vapaaehtoisesti (ks. Osterfeld 1989, 47).

Turvallisuuden yksityinen tuottaminen tarkoittaisi talousteorian mukaan sitä, ettei turvallisuus jakautuisi tasaisesti. Jos toisten voi olettaa maksavan sellaisen hyödykkeen tuottamisesta, josta itse väistämättä myös pääsee hyötymään, voi itse pidättäytyä kyseisestä palvelusta tai hyödykkeestä maksamisesta (ns. vapaamatkustajaongelma). Mikäli moni pidättäytyy maksamisesta, turvallisuutta tuotetaan tarpeeseen nähden riittämättömästi. Markkinoiden toimimattomuus edellyttää tästä syystä julkisen vallan väliintuloa ja jokaisen osallistamisesta turvallisuuden kustannuksiin verotuksen kautta. Valtio edistää täten jokaisen kansalaisen hyvinvointia.

“Turvallisen ympäristön tarjoaminen on väistämättä yhteinen aikaansaannos, jonka hyötyjä ei ole helppo rajoittaa jollekin määrätulle käyttäjätaholle, joka on maksanut siitä. Tämä näyttäisi luovan sinällään vahvan perustan sille, että valtio tarjoaa sellaisen asianmukaisen organisatorisen koneiston, jonka olemme oppineet yhdistämään kiinteäksi ja monitoiminnalliseksi poliisiksi ja jonka asianmukaisen ja riittävän rahoituksen valtio pyrkii varmistamaan pakollisen verotuksen kautta.” (Loader & Walker 2001, 18.)

Julkisen ja ei-julkisen kumppanuus sisäisen (kotimaan) turvallisuuden alueella ei Buschin ja Givensin (2012) mielestä sovi kaikkeen johtuen hallinnon mandaatin erityisyydestä. He varoittavat mahdollisuudesta, että sisäinen turvallisuus ulkoistetaan siinä määrin yksityisten yritysten kannettavaksi, että edellisestä tulee jälkimmäisten vanki. Tätä uhkaa on kuitenkin mahdollista torjua lisäämällä sopimusten moninaisuutta, yritysten keskinäistä kilpailua ja säilyttämällä tietty asiantuntemuksen minimi ydinpätevyyksien alueella.

Osterfeld (1989) ei usko, että turvallisuus on jotakin, joka väistämättä edellyttää valtiota. Valtion vaihtoehto ei ole anarkia, kaaos, kaikkien sota kaikkia vastaan ja vahvimman oikeus (tyrannia). Tilanteessa, jossa valtio ei takaisi turvallisuutta yhteiskunnassa, sen tilalle astuisivat erilaiset poliisialan

yritykset ja turvallisuusalan markkinat hinnoittelisivat erilaisia palvelukonaisuuksia kysynnän ja henkilökohtaisen tarpeen mukaan. Vaikka, kuten Osterfeld (1989) toteaa, yksikään valtio tuskin kykenee tarjoamaan yhtäläistä turvaverkkoa kaikille kansalaisille tai on ollut yhtä kiinnostunut kaikkien yhteiskunnallisten ryhmien turvallisuudesta, erityisesti vähävaraisten asema on ongelmallinen markkinatilanteessa.

Turvallisuudella on kiistatta julkisen hyödykkeen ominaisluonne. On myös helppo ajatella, että se, samoin kuten esimerkiksi hyvinvointi, terveys ja demokratia, on luonteeltaan jotain, jossa enemmän on aina parempi, ja jolle ei ole ajateltavissa mitään ylärajaa. Yhteiskuntien vaurastuminen on tarjonnut mahdollisuudet lisätä kansalaisten hyvinvointia, yleistä terveyttä ja demokraattisia toimintamuotoja. Turvallisuuden tavoittelu yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskuntien tasolla ei ainoastaan ole kallista vaan helposti myös ristiriidassa – erityisesti keinojensa osalta – monien muiden keskeisten yhteiskunnallisten arvojen kanssa. Vaikka turvallisuus onkin tärkeää, yhteiskunnan on varmistettava myös muiden tärkeiksi nähtyjen, turvallisuuden maksimoinnin kannalta usein ongelmallisten, arvojen toteutuminen. Turvallisuus ei voi olla jotakin, joka suljetaan julkisesta keskustelusta ja monopolisoidaan valtion erityiseksi intressiksi. Aikana, jolloin turvallisuuden edistämisen tai tavoittelun nimissä näytetään polkevan monia ihmisten perusoikeuksia ja turvallisuusintressin määrittely tai saneleminen näyttäytyy turvallisuusviranomaisten kiistämättömänä yksinoikeutena, näyttää yhtäläillä ilmeiseltä, että turvallisuus on saatettava yhteiseksi asiaksi. Tässä kolmannella sektorilla on oma tärkeä roolinsa.

2.4.2 Kumppanuus turvallisuuden tuottamisessa

Julkisten ja ei-julkisten organisaatioiden tai toimijatahojen kumppanuus on historiallisesti vanha ilmiö. Ennen kuulumatonta ei myöskään ole se, että yritykset, joille julkinen valta on luovuttanut oman tehtävänsä, ovat käyttäneet valtaansa väärin. Niiden, toisin kuin hallitusten, toimintaa ei ole rajoittanut poliittinen tai edes oikeudellinen vastuu. Vaikka julkisen ja ei-julkisen välisen kumppanuuden historia ei ole pelkkä menestyskertomus, tällaiset kumppanuudet nähdään julkisten palveluiden keskeiseksi toteuttamistavaksi jatkossa. Taustalla on yhtäältä valtioiden tarve leikata julkista kulutusta, pidättäytyä kasvattamasta kansalaisten ja yritysten verorasitusta kansantalouksien kiristyvässä keskinäiskilpailussa, paikallisuuden vahvistuminen demokratian toteuttamisessa ja kansalaisten oman roolin vahvistaminen julkisten palveluiden tuottamisessa. Tämä kehitys murtaa perinteistä kumppanuutta valtion ja professionaalisten ammattikuntien välillä julkisten palveluiden suunnittelussa ja tuottamisessa, pakottaa ajattelemaan kysymyksiä tilivelvollisuudesta, vastuusta ja kansalaisten oikeudenmukaisuudesta uudella tavalla. Uusi tapa

jälkimmäisten kohdalla voi tarkoittaa sen tunnustamista, ettei perinteinen julkisten palveluiden tarjontamalli ole täyttänyt tilivelvollisuuden, vastuun ja oikeudenmukaisuuden ideaaleja, ja sen myöntämistä, että näitä ideaaleja on nyt syytä tavoitella toisin keinoin.¹

Se, että valtio pyrkii takaamaan kaikille kansalaisille tietyn hyvinvoinnin tason toimeentulon, terveyden ja koulutuksen kautta, on tärkeä asia. Aivan eri asia olisi se, että samainen valtio pyrkisi estämään heitä, jotka haluavat esimerkiksi terveyden tai koulutuksen alueella perustasoa enemmän ja ovat valmiita käyttämään resurssejaan siihen. Jos siis osa kansalaisista haluaa tai on julkisten palveluiden riittämättömyyden vuoksi pakotettu vahvistamaan omaa turvallisuustilannettaan, turvallisuustilanne, so. riski, ei säily samana kaikkien kohdalla (ks. Loader & Walker 2001, 19). Jos jotkut kokevat julkisen ja ei-julkisen välisen kumppanuuden parhaiten turvallisuuttaan lisääväksi ratkaisuksi tai ovat valmiita ryhtymään kanssatuottajiksi turvallisuuden ylläpitämisessä ja edistämisessä, kysymykset vastuusta ja oikeudenmukaisuudesta turvallisuuden alueella edellyttävät uudenlaista pohdintaa.

Kolmannen sektorin toimijoiden ja kansalaisten omien toimien roolien tulee limittyä vahvasti toinen toisiinsa silloin, kun kysymys on viimekädessä kyseisten kansalaisten turvallisuudesta. Tarvitaan siis kumppanuutta, jossa kolmannen sektorin toimijat, alueen kansalaiset sekä turvallisuudesta julkisena palveluna vastaavat viranomaiset ovat yksimielisiä päämäärästä, prioriteeteista, keskeisistä keinoista, toiminnan arviointikriteereistä, osallisten vastuista ja niin edelleen.

Poliisi toteuttaa omaa tehtäväänsä yhteistyössä kansalaisten, kuntien, muiden viranomaisten ja yritysten kanssa. Jos turvallisuus jo on suuressa määrin yhteinen aikaansaannos ja yhteisesti ylläpidetty asiantila, keskeinen kysymys koskee tällöin sitä, miten poliisi pystyy aikaisempaa selvemmin tukemaan turvallisuuden tekijöitä, luomaan tätä palvelevia verkostoja ja kommunikoimaan tehokkaasti toimijatahojen kanssa.

Luvussa kolme tarkastellaan kolmatta sektoria mahdollisena toimijatahona turvallisuuden alueella. On ilmeistä, että se, miten toimijakenttä rakentuu tänä päivänä, ilmentää enemmän eilistä kuin huomista. Kun tarjolla on ollut koko maan kattava julkisten turvallisuustoimijoiden verkko, ei sitä tukevalle tai täydentävälle kolmannelle sektorille ole jäänyt juuri tilaa tai tilausta. Tältä osin tulevaisuus näyttää nyt kuitenkin avoimemmalta kuin aikaisemmin.

---

1 Esimerkiksi poliisiin on katsottu yhtäältä turvaavan erityistä etuoikeuksien jaon jatkuvuutta yhteiskunnassa sekä yleistä järjestystä, josta kaikki hyötyvät. Sen toiminta on sekä universaalialia että joitakin suosivaa, kaikkia koskevaa että toisia suosivaa. Erityisen järjestyksen varmistamistehtävän taustalla on vahvasti valtion monopoli väkivallan käyttöön ja yleisen järjestyksen taustalla on puolestaan edellistä vahvemmin valtion rooli yleisesti järkevän muotoilun ja yhteisten tavoitteiden tavoittelun paikkana. (Loader & Walker 2001, 13.)

3 KOLMAS SEKTORI

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan pääasiassa järjestöjä ja säätiöitä sekä uusosuustoimintaa. Kaikki organisoitunut kansalaistoiminta liitetään usein osaksi kolmatta sektoria. Kolmas sektori sisältää toimintoina sekä palkkatyötä että vapaaehtoistyötä. Toiminnasta ei tavoitella voittoa, se on itsehallinnollista ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Laskutavasta riippuen järjestöissä on palkkatyöläisiä 60 000–80 000 ja vapaaehtoistehtävissä noin 700 000 henkilöä. Kolmannen sektorin yksi vahvuus onkin siinä, että se pystyy yhdistämään palkkatyötä ja vapaaehtoistyötä tavalla, johon julkinen sektori ei pysty ja joka tuottaa synergiaetuja yhdistämällä yhteiskunnan eri osaamisalueita. Tulevaisuuden haaste onkin siinä pystyvätkö julkinen sektori ja kolmas sektori yhteistyöhön, jossa vuoropuhelussa ja yhteisen toiminnan kautta haetaan ratkaisuja ongelmiin ja haasteisiin. (Kolmas sektori 2013.)

Kolmannen sektorin toimijoihin luetaan yleisesti muun muassa naapurisyhdistykset, urheiluseurat, virkistysyhdistykset, yhdyskuntien paikallisyhdistykset, avustusjärjestöt, kirkot, ammatilliset järjestöt, avustussäätiöt ja erilaiset hyvinvointiorganisaatiot (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2013). Toiminta järjestöissä on paikallis- ja aluetasolla ensisijaisesti kansalaisjärjestötoimintaa. Paikallisyhdistysten toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, yksityishenkilöiden jäsenyyteen ja aktiivisuuteen. Keskusjärjestöissä ja muissa valtakunnallisissa organisaatioissa toiminta on ammattimaisempaa ja siitä vastaavat palkatut toimihenkilöt. Keskusjärjestöjen jäsenyydet ovat yleensä luonteeltaan yhteisöjäsenyyksiä. Keskusjärjestöjen toiminta painottuu vapaaehtoistoiminnan tukeen, viestintään sekä eriaistaiseen edunvalvontaan ja koulutukseen. (Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012.)

Suomessa yhteiskunta organisoii merkittävän osan kansalaistoiminnasta järjestöjen kautta. Yhdistystoiminta on jäsenten yhteistä toimintaa yhteisen aatteen hyväksi. Suomalaisen yhdistymisvapauden mukaisesti yhdistys voi olla rekisteröity tai se voi toimia rekisteröimättömänä. Yhdistyksen aatteena voi olla yhteisen asian, ajatuksen tai vaikka harrastuksen edistäminen. Yhdistymisvapaus kuuluu Suomen perustuslaissa turvattuihin poliittisiin perusoikeuksiin. Yhdistysrekisterissä on noin 137 000 yhdistystä ja näissä järjestöissä on noin 15 miljoonaa henkilöjäsentä. (Yhdistysrekisteri 2013.)

Järjestöt organisoivat vapaaehtoistyötä sekä tarjoavat mielekästä tekemistä ja monenlaisia verkostoja. Järjestöissä toimiminen on tarjonnut monelle keskeisen vaikuttamisen väylän ja on siten yksi demokratian kulmakivi. Aktiivisuus kuitenkin jakautuu myös kolmannen sektorin toimintakentällä. Viidesosa kansalaisista toimii aktiivisesti kansalaisjärjestöissä kun taas viidesosa on kaiken toiminnan ulkopuolella. Perinteiseen järjestötyöhön osallistuminen ei kiinnosta nykyihmistä samassa määrin kuin ennen. Nykyihminen

kaipaa lisää toiminnan paikkoja ilman pitkäjänteisen sitoutumisen pakkoa, elämyksiä ja yhteisiä kokemuksia. Haaste onkin tuottaa toimintaa joka tavoittaa ja puhuttelee ihmisiä. (Kolmas sektori 2012.)

Harisalo (2010) toteaa, että yhteiskunnallinen hyvä syntyy neljän toisiaan täydentävän yhteiskunnallisen toimijatahon keskinäisestä spontaanista vuorovaikutuksesta. Näitä toimijoita ovat valtio, alue- ja paikallisyhteisöt, markkinat sekä yhteisövoimat. Hänen mielestään yhteisövoimat ovat kansalaiselle moraalinen lähde, jolloin niillä tarkoitetaan pieniä yhteisöjä, kuten perhettä, sukua ja yhdistyksiä. Toiseksi ne ovat kansalaisten välistä vapaaehtoista toimintaa ja kolmanneksi yhteisöllisen hyvän tuottamista, jota voidaan tuottaa joko keskinäisissä tukiryhmissä, vapaaehtoisissa organisaatioissa tai hallituksista riippumattomien ylikansallisten organisaatioiden toimesta. Harisalo asemoi kolmannen sektorin osaksi yhteisövoimia. Hänen mielestään yhteisövoimat tarvitsevat vahvistusta ja ne tulisi ottaa yhteiskunnan ja markkinoiden toimintaa ohjaavaksi voimaksi. (Emt., 151–152.)

Möttösen ja Niemelän (2005) mukaan kansalaisjärjestöjen toiminnalle on ominaista, että ihmiset liittyvät yhteen ja osallistuvat johonkin heille tärkeään asiaan liittyvään toimintaan. Järjestöjen tehtäviä voidaan jaotella seuraavasti: edunvalvonta, palvelutuotanto, vapaaehtoistoiminta, vertaistoiminta ja asiantuntijuus.

Järjestötoiminnalla on maaseudulla ja maaseutukunnissa niin historian kuin nykypäivänkin valossa erittäin suuri merkitys. Yhdistyksillä on erittäin suuri merkitys muun muassa sosiaalisen pääoman kasvattajana ja kansalaisaktiivisuuden lisääjänä. (Pihlaja 2010a, 13–14.) Järjestöissä nähdään ihmisten avuntarve läheltä, sillä inhimillisyys, ihmisläheisyys, toisista ihmisistä välittäminen ja vastuun kantaminen ovat tyypillisiä arvoja järjestötoiminnalle. (Pihlaja 2010, 77.)

Järjestötoiminta on luonteeltaan verkostoitunutta ja useat järjestöt ovat kytköksissä keskenään toisiinsa keskinäisten jäsenyyksien, yhteenliittymien tai luottamushenkilöiden kautta. Järjestötoiminnan luonteeseen kuuluu, että verkostojen rakenne vaihtelee valtakunnallisella, alueellisella sekä paikallisella tasolla. Sama koskee myös toimintatapoja, toiminnan painopisteitä ja intressejä. Näin laajempaan kokonaisuuteen kuuluvien alueellisten tai paikallisten yhdistysten toiminta saattaa poiketa huomattavasti alueelta ja paikakunnalta toiselle. Tähän vaikuttavat ennen kaikkea jäsenistön aktiivisuus, paikalliset tarpeet ja toimintaedellytykset. (Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012.)

Ikolan (2002, 93) mukaan kolmannen sektorin verkostokumppanuudessa kuultaa aito halu toiminnan kehittämiseen niin uusien kuin vanhojenkin yhteistyökumppaneiden ja -kuvioiden kautta. Kumppanuus on luonteeltaan luovaa kumppanuutta, jonka avulla yhteiskunnallisiin ongelmiin on pyritty löytämään täysin uusia toimintamuotoja ja kysymyksen asetteluja.

3.1 Kolmas sektori turvallisuustyön osatekijänä

Yhdistys- ja järjestötoiminnalla on vankat perinteet suomalaisessa yhteiskunnassa. Eri alojen vapaalla kansalaisaktiivisuudella on ollut aina suuri yhteiskunnallinen merkitys. Näin on myös turvallisuuden alalla, jossa järjestöillä on keskeinen asema koulutus- ja valistustoiminnassa sekä viranomaisia tukevien valmiuksien ja voimavarojen tuottamisessa. Järjestöjen tekevät työtä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden eteen sekä välittömästi että välillisesti. Välillisesti järjestöt tukevat turvallisuutta ongelmia ennaltaehkäisevän toiminnan kautta ja välittömästi taas tuottamalla valmiutta avuntarvitsijoiden sekä viranomaisten tueksi. (Turvallinen Suomi 2012, 152.)

Järjestöjen turvallisuustyö on oman alueen asukkaiden hyvinvoinnin, selviytymisen ja turvallisuuden tukemista vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keinoin, yleishyödyllisen ammatillisen palvelutuotannon tai muun järjestölähtöisen toiminnan keinoin, yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa. Turvallisuustyö käsittää myös ne toimenpiteet, joiden avulla yhteisöt ja niihin kuuluvat yksilöt varautuvat ennalta suunnitellusti oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen toimintaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niiden vaikutusten lieventämiseksi ja seurauksista selviämiseksi. Järjestöjen valmius täydentää viranomaisvalmiutta. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 19.)

Järjestöjen turvallisuustyö voi painottua ennalta estävään työhön, jolloin järjestöt toimivat aktiivisesti kansalaisten valistajina ja neuvojina. Järjestöillä ja niiden kautta viranomaisten käyttöön saatavilla resursseilla on merkitystä onnettomuustilanteissa, sammutettaessa tulipaloja, järjestettäessä etsintöjä tai annettaessa kriisiapua. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 21.) Vapaaehtoistoimijakentän tulisi täydentää turvallisuutta lisääviä toimia yhdessä viranomaisten kanssa suunnitelluilla ja sovituilta tavoilla. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalin (2013) mukaan paikalliset yhdistykset pystyvät huomioimaan julkista sektoria paremmin palveluita tarvitsevien tarpeet.

On hyvä huomioida, että järjestöt myös tavoittavat laajasti eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Yhteistyössä tuleekin huomioida, että kolmannen sektorin toimijat voisivat olla avainasemassa kehitettäessä uusia turvallisuutta parantavia toimintamalleja. Tarpeiden kartoittamisen pohjalta voitaisiin rakentaa kokonaisuus, joka palvelisi sekä viranomaissektoria että kolmannen sektorin toimijoita aina kansalaispintaan asti ulottuvana toimintana ja aktiivisuutena. Yhteisen tekemisen kautta pystyisimme tuottamaan kuntalaisille parempaa turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta ja sitä kautta parantunutta hyvinvointia.

3.2 Yhteistyön ongelmat

Viranomaistoiminta poikkeaa monella tavalla järjestötoiminnasta. Onkin tärkeää, että yhteistyöhön vaikuttavat erot toimintatavoissa tunnistetaan. Tällaisia eroavaisuuksia ovat muun muassa julkisen sektorin oikeus julkisen vallan käyttöön, virkavastuu, hierarkkisuus, organisaatioiden rakenne ja tiedonvaihdon rajoitukset. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 22.)

Kolmas sektori on ollut esillä poliittisissa puheissa selvästi enemmän kuin muutamia vuosia sitten. Hallitus on todennut haluavansa edistää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta. Toisaalta muutokset kolmatta sektoria koskevassa sääntelyssä ja sen myötä muuttuneessa toimintaympäristössä ovat vieneet kolmannen sektorin hämmentyneeseen ja ristiriitaiseen tilaan, jonka johdosta kolmas sektori kokee julkisen vallan rajoittavan entistä selvemmin toimintamahdollisuuksiaan. (Pihlaja 2010, 11–12.)

Pihlajan (2010, 9–10, 46) tutkimuksen mukaan järjestöjen roolin ja tehtävien kasvua palvelujen tuottajana jarruttaa erityisesti rahoituksen epävarmuus, järjestöväen ikääntyminen ja aktiivisten toimijoiden vähäinen määrä. Pihlaja toteaa, että mikäli kolmannen sektorin odotetaan osallistuvan sellaisen palvelujen tuottamiseen, jotka edellyttävät sitoutumista, säännöllisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, ei voida edellyttää, että tällaisia tehtäviä hoidetaan vapaaehtoisvoimin ilman korvausta.

Pihlajan (2010) mukaan keskustelu kolmannelta sektorista on usein epämääräistä, koska kolmas sektori käsitteenä on täsmentymätön ja sillä ymmärretään eri yhteyksissä eri asioita. Erilaisia järjestöjä on runsaasti. Osan toiminta ei liity millään tavalla palveluiden tuotantoon ja osa ei halua olla tekemisissä julkisen vallan tai kuntien kanssa. Osa kilpailee yritysten kanssa palveluista ja osa toimii kilpailulta suojassa. Osan toiminta taas perustuu täysin palkattuun ammattityöhön ja toiset toimivat täysin vapaaehtoisvoimin. Pihlaja toteaaakin, ettei ole ihme, että palvelutuotannon tapojen monipuolisuudessa järjestöjen merkityksen, roolin ja tehtävien hahmottaminen on käynyt yhä vaikeammaksi. Maaseudulla kolmannen sektorin toimintaa ja roolia turvallisuuden rakentajana vaikeuttavat myös järjestöjen rahoituksen epävarmuus, aktiivisten toimijoiden ikääntyneisyys ja nuorten vähyys sekä osamispuutteet ja vaikeudet kilpailla ammattitaitoisesta työvoimasta. Ohtosen (2010, 15) mukaan hämmennystä voivat aiheuttaa myös erilaiset työskentelevät ja niiden kirjavuus.

Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun -raportin (2010, 4) mukaan keskeiset esteet viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön kannalta viranomaispuolella ovat usein tietämättömyys järjestöjen toiminnasta ja asiantuntemuksesta. Turvallisuus voidaan helposti nähdä liian viranomaiskeskeisesti. Myös järjestöpuolella tiedon puute estää osallistumisen paikalliseen turvallisuustyöhön.

Kolmannen sektorin osallistamisesta voi seurata myös odottamattomia ongelmia. Sidel (2006) toteaa, että vaikka yhä useammin korostetaan kolmannen sektorin roolia turvallisuuden ylläpidon ja edistämisen kentässä, niin samainen toiminta on usein nähty myös uhkana turvallisuudelle.

Ikolan tutkimuksessa (2002, 89) verkostokumppanuuden ongelmat poikkesivat teorian ja haastatteluiden perusteella toisistaan enemmän kuin verkostokumppanuuden edut. Teorian tasolla luottamuksen ja toimintaan sitoutumisen puute nähtiin suurimpina verkostoitumisen ongelmina. Haastateltavat sen sijaan kokivat suurimmiksi ongelmiksi informaation puutteen ja rahoittajien määräysvallan sekä velvoitteet ja kontrollin, jotka rahoituksesta seuraavat.

3.3 Yhteistyön kehittäminen

Edellä mainituista ongelmista huolimatta on hyvä muistaa, että yhteistyö on yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta välttämätöntä erityisesti tilanteissa, jossa eri turvallisuusviranomaisten resursseja ollaan leikkaamassa. Yhteistyön lisääminen on turvallisuusasioiden edistämisen edellytys. Ohtosen (2008, 11, 15) mielestä turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen vaatii toisten kumppanien toimintatapojen tuntemuksen lisäksi toimialojen muurien murtamista. Turvallisuuteen liittyvän työskentelyn tavoitteiden ja vastuun tulisikin olla viranomaistahojen ja järjestöjen yhteisiä. Pihlajan (2010, 15) tutkimustulos tukee tätä: järjestötoiminta ei synny hallinnollisin päätöksin, vaan se kehittyy järjestöjen sisältä käsin, niissä toimivien ihmisten kautta. Yhteistyöstä ei voida puhua ilman järjestötoiminnan lähtökohtia kunnioittavaa näkökulmaa. Ohtonen (2008) jatkaa, että menestyvän organisaation tuleekin olla valmis verkostoitumaan ja tekemään yhteistyötä tehtävänsä kannalta merkityksellisten toimijoiden kanssa ja vaikuttamaan aktiivisesti toimintaympäristöönsä. *Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun* -raportti (2010, 22) painottaa myös sitä, että viranomainen ei voi vetäytyä viran suojaan ja perustella yhteistyökyvyttömyyttään ja -haluttomuuttaan sillä, että on viranomainen. Päinvastoin, viranomaistyössä painotetaan yhä enemmän yhteistyötaitoja ja yhteistyöverkostojen merkitys kasvaakin koko ajan.

Lapin malli sisäisen turvallisuuden verkostoyhteistyössä -julkaisussa (Palmgren 2011, 10) todetaan, että laaja-alaisen pysyvän ja tuloksellisen yhteistyön toteutumisen perusedellytys on, että sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteita kytketään maakuntaohjelmiin sekä muihin alueellisiin ja paikallisiin strategioihin. Myös Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa on pyritty ponnistelemaan sen eteen, että turvallisuusasiat kytkettäisiin kiinteäksi osaksi pirkanmaalaisia strategioita. Esimerkiksi turvallisuuden ennakointifoorumin työn tuloksia hyödynnetään Pirkanmaan maakuntastrategian valmistelussa. Vaikut-

tavuutta uskotaan saatavan aikaan myös Tampereen korkeakoulujen välisellä Unipoli-yhteistyöllä. Toukokuussa 2013 yhteistyöhön lähti mukaan myös Poliisiammattikorkeakoulu ja samalla yhteistyön yhdeksi uudeksi teemaksi valittiin turvallisuus. Unipoli-yhteistyö on myös yksi askel eteenpäin Turvallisuusklusterin tavoitteessa profiloida Pirkanmaa turvallisuusmaakuntana.

Nyky-yhteiskunnassa on tarvetta yhä tehokkaampaan toimintojen koordinointiin ja päällekkäisyyksien karsimiseen. Niukkenevat resurssit edellyttävät palveluiden tarkempaa kohdentamista, laajaa yhteistyötä ja joustavuutta palveluiden tuotantoon. (Ikola 2002, 6.)

Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö on merkittävä ja toistaiseksi usein liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara. Yhteistyön avulla voidaan lisätä ja edistää paikallista turvallisuutta. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tuo merkittävää lisäarvoa arjen turvallisuuden edistämistyöhön. Järjestöillä on sellaisia tietoja ja taitoja, jotka täydentävät viranomaisten osaamista. Järjestöt toteuttavat tehtäviä, jotka täydentävät viranomaisten tuottamia palveluja. Ilman tietoa järjestöjen työstä kokonaiskuva paikallisesta turvallisuudesta ja turvallisuuspalveluista jää vajaaksi. Järjestöt ovat myös hyvä kanava paikallisiin asukkaisiin. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 6.)

Julkisen hallinnon kehittämiseen liittyvässä keskustelussa on erotettu toisistaan byrokratian, uuden julkisen johtamisen ja uuden hallinnon mallit. Perinteinen byrokraattinen malli perustuu lähtökohtaisesti ajatukseen rakentaa poliittisen päätöksenteon alaisuudessa toimiva asiantuntemukseen perustuva ja lainsäädäntöä toteuttava julkinen hallinto. Byrokratia on vahvasti ylhäältä alaspäin ohjautuva kokonaisuus. Uudessa julkisessa johtamisessa on korostettu tuottavuutta ja tehokkuutta. Käytäntöjä on ollut esimerkiksi tulosaajatelu, tilaaja-tuottaja - mallit, kilpailuttaminen ja konsernijohtaminen. Uusi julkinen hallinto korostaa puolestaan verkostomaisia toimintamalleja. Koska asiat ovat monimutkaisia ja eri toimijat ovat riippuvuussuhteissa keskenään, tarvitaan verkostoja. Verkostot voivat olla organisaatioiden välisiä, mutta niihin voi kuulua myös yrityksiä ja järjestöjä. Verkostomaista ajattelutapaa kuvastaa myös näkemys siitä, että turvallisuuden tulisi olla Suomessa yhteinen asia, jonka huolehtimiseen poliisin resurssit eivät yksistään riitä. Tästä syystä tarvitaan uusia avauksia viranomaisyhteistyölle sekä yhteistyölle kolmannen sektorin kanssa. (Stenvall 2012, 118–119.)

Lähellä ihmisen arkea toimivilla järjestöillä on usein sellaista tietoa, jonka viranomaiset saavat tietoonsa vasta myöhemmin. Tällainen tieto on erityisen tärkeää ennalta estävässä työssä ja hiljaisten signaalien havaitsemisessa. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 6.) Järjestöjen edustajia onkin tärkeä ottaa mukaan turvallisuuden parantamiseen tähtääviin työryhmiin, jotta järjestöillä oleva tieto tulisi kehittämistyöhön mukaan heti alusta alkaen.

Yhteistyölle kolmannen sektorin kanssa luo pohjaa se, että molemmilla osapuolilla on samansuuntaisia tavoitteita. Lisäksi molemmilla osapuolilla tulee olla yhteinen arvoperusta, eikä kummankaan toimijan tehtävä ole tuottaa taloudellista voittoa. Verkostosuhteen syntyminen edellyttää molemminpuolista luottamusta ja aito verkostosuhde tarkoittaa tasavertaista yhteistyötä. (Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2010, 12.) Samaan tulokseen on päätyneet myös Ikola (2002, 88), joka toteaa, että avoimuus ja luottamus ovat tärkeimpiä kumppanuuden edellytyksiä. Näiden lisäksi korostui myös henkilökemioiden sopivuus ja sitä kautta koko kumppanuusyhteistyön helppotuminen. Stenvall (2010, 119) korostaa, että poliisin tulee huomioida se, että verkostomaisen toiminnan edellytys on vastavuoroisuus. Poliisinkin tulee entistä enemmän pohtia kysymystä yhteistyöstä paitsi omalta kannaltaan myös siitä näkökulmasta, miten poliisi voisi auttaa omalta osaltaan muita organisaatioita ja yhteistyökumppaneita niiden perustehtävän suorittamisessa. Tämä edellyttää eri organisaatioiden tavoitteiden ja toimintaympäristöjen tuntemusta.

Verkosto- ja kumppanuussuhteet soveltuvat hyvin kehittämistoimintaan. Verkostot esimerkiksi voivat tuottaa kehittämissympäristön, jossa voidaan testata uusia toimintatapoja ja innovaatioita, jotka hyödyntävät kaikkia osapuolia. Monien osapuolien yhteistyötä tarvitaan myös vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa. (Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2010, 12.) Turvallisuus ja siihen liittyvät ongelmat ovat yksi hyvä esimerkki asiasta, jonka vaikuttavuus edellyttää monien eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Yhteistyön toimintatapoja voivat olla esimerkiksi vuorovaikutusta lisäävät asukas- ja kyläillat, erilaisia palveluratkaisuja laajentavat yhteistyöpilotit sekä yhteiskunnallisen hyvinvointitehtävän toteuttamiseen tähtäävät vapaaehtois- ja vertaistoiminta. Vapaaehtois- ja vertaistoimintaa tukemalla vahvistetaan asukkaiden osallisuutta ja heidät nähdään enemmän aktiivisina toimijoina passiivisen palvelun vastaanottajan sijaan. (Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2010, 14.) Mokka ja Neuvonen (2007) toteavat, että suuri sosiaalinen innovaatio olisi se, jonka seurauksena julkiset palvelut alkaisivat tuottaa ihmiselle tapoja vaikuttaa omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja tuntea olevansa hyödyllinen yhteisön kannalta.

Kumppanuuden perusteiksi liike-elämässä on mainittu muun muassa luottamus, tietopääoma ja lisäarvo. Nämä perusteet ovat luonnollisia lähtökohtia myös kolmannen sektorin ja julkisen sektorin kumppanuuden rakentamisessa. Yhteisöllisyys syntyy toisten huomioimisesta, kuuntelemisesta, hyvästä keskustelusta ja tavasta ottaa toiminnassa huomioon yhteisön kaikkien jäsenten näkökulmat. (Pihlaja 2010, 75–77.)

Kumppanuus edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä, yhteistyövastuuta sekä tahtoa toimia yhteistyössä oman paikkakunnan asioiden hoitamiseksi

ja parantamiseksi. Paikallisen turvallisuustyön onnistuminen kumppanuuden pohjalta edellyttää toimijoiden sitoutumista ja luottamusta kumppanuuden tuottamiin tuloksiin, joita mikään osapuoli ei voi saavuttaa vain omilla toimillaan. Yhdessä tekeminen edellyttää joustavuutta, kompromisseja sekä uskoa siihen, että yhteistyössä kaikki voittavat. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 26.)

Kolmas sektori hakee verkostokumppanuudesta rahoitusta ja asiantuntijuuden lisääntymistä. Asiakkaalle koitua hyötynäkökulma painottuu kolmannen sektorin toiminnassa erittäin vahvasti. Kumppanuussuhteesta hyötyy myös julkinen sektori jopa enemmän kuin osataan arvioida, sillä kolmas sektori tarjoaa sellaista toimintaa, mitä julkisen sektorin on joko kannattamatonta tai lähes mahdotonta järjestää itsenäisesti. Taloudellisen hyödyn saajapuolella ei siis ole yksinomaan kolmas sektori. (Ikola 2002, 71–72, 88.) Tässä yhteydessä kannattaa nostaa esiin järjestöjen erityisesti lasten, nuorten ja ikäihmisten parissa tekemä työ, jolla on erittäin tärkeä rooli esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemisessä ja tärkeiden kansalaistaitojen opettamisessa. Poliisin ja muiden viranomaisten resurssien supistuessa järjestöjen tekemä työ tulee nousemaan entistä merkittävämpään rooliin.

Kokemukseni mukaan järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö on tähän asti pohjautunut pitkälti operatiiviseen toimintaan. Esimerkiksi poliisi tekee säännöllistä yhteistyötä muun muassa vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) kanssa kadonneiden henkilöiden etsintään liittyvissä tehtävissä. Sen sijaan ennalta estävän toiminnan osalta yhteistyö on satunnaista. Kolmatta sektoria on yritetty aktivoida turvallisuustyöhön muun muassa kunnallisten turvallisuussuunnittelun yhteydessä. *Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun* -raportin (2010) mukaan tässä on kuitenkin suuria paikallisia eroja. Työkirjassa todetaan, että jatkossa haasteena onkin saada järjestöt laajasti mukaan turvallisuussuunnittelun tekemiseen. On hyvä myös huomioida, että järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö voi lisäresurssin lisäksi motivoida myös viranomaisia turvallisuussuunnittelun tekemiseen. Tässä yhteydessä Turvallisuusklusteri voisi luoda siltaa turvallisuussuunnitteluun osallistuvien toimijoiden välillä ja kartoittaa, mitkä ovat järjestöjen mahdollisuudet osallistua turvallisuussuunnitteluun. Samassa yhteydessä voisi pohtia sitä, miten eri järjestöjen välinen yhteistyö voisi lisääntyä turvallisuusasioihin liittyen.

Järjestöjen ja viranomaisten yhteistyö edellyttää jatkuvaa kehittämistä. Esimerkiksi hallinnon uudistukset ja henkilövaihdokset ovat aina paikallisia tai alueellisia haasteita yhteistoiminnalle. Tavoite olisikin saada aikaan rakenteita, jotka eivät ole henkilösidonnoisia. (Turvallinen Suomi 2012.)

Viranomaiset tuntevat yhä osin huonosti järjestöjen työn ja osaamisen, mikä näkyy muun muassa siinä, ettei tarjolla olevia resursseja ole osattu käyttää tai niiden käyttöön ei ole varauduttu. Vapaaehtoiset eivät aina tunne omia

osallistumismahdollisuuksiaan, eivätkä järjestöt ole ehkä osanneet kertoa eri toimintamahdollisuuksista. Viranomaisten tuleekin pyrkiä luomaan rakenteita, joilla vapaaehtoinen osallistuminen saadaan kanavoitua oikein. Järjestöjen tulee olla luomassa mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle ja kehittymiselle. (Turvallinen Suomi 2012.)

3.4 Järjestötyön tulevaisuus

Järjestöt ja vapaaehtoiset kansalaiset ovat avainasemassa jo nyt kokonaisturvallisuuden toimintakentällä. Yleishyödylliset järjestöt ovat toiminnassaan varsin joustavia ja voivatkin siten usein reagoida viranomaisia joustavammin tilanteisiin, joissa toimintaa tulee sopeuttaa vallitseviin olosuhteisiin nopeasti. Laaja-alaisissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa vaaditaan poikkeuksellisia resursseja, jolloin viranomaiset tarvitsevat tuekseen järjestöjä ja niiden vapaaehtoisia toimijoita. Onkin oletettavaa, että seuraavien vuosikymmenien kuluessa esimerkiksi kansalaisjärjestöjen rooli ja merkitys tulee merkittävästi korostumaan yhteiskunnan perusturvallisuuden rakentamisessa. (Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012.) Tulevaisuuden haaste tulee olemaan se, että julkinen sektori ja kolmas sektori pystyisivät yhteistyöhön, jossa vuoropuhelun ja yhteisen toiminnan kautta haetaan ratkaisuja ongelmiin ja haasteisiin.

Perinteinen, yhdistysjäsenyyteen perustuva vapaaehtoisuus on murroksessa, mutta tutkimukset ja käytännön kokemukset osoittavat kuitenkin, että ihmiset ovat halukkaita osallistumaan yhteiseen turvallisuuteen ja auttamaan hädän tullen. (Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012.) Osallistumisen paradoksi on se, että vertaistukea tarjoaviin yhteisöihin osallistuvat ihmiset ovat yleensä kaikkein hyvinvoivimpia ja kyvykkäimpiä. Heillä on monien yhteisöjen tarjoama tuki ja varaa valita missä yhteydessä vertaistukea hakee tai tarjoaa. Ei ole kuitenkaan mitään rakenteellista syytä, miksei tämän päivän syrjäytyneitäkin voitaisi saada osallistumaan yhteisöjen toimintaan. Syrjäytyneet eivät tarvitse ongelmansa ympärillä pyörivää toimintaa, vaan aitoa jäsenyyttä merkityksellisissä yhteisöissä. Hyvässä yhteiskunnassa poliisi ei tuota turvallisuutta, terveyskeskus terveyttä, eikä hyvinvointivaltio hyvinvointia. Sen sijaan ne lähtevät ihmisten arjesta, teoista ja yhteisöistä. (Mokka & Neuvonen 2007, 101–103.) Sama todetaan myös *Järjestöt mukaan turvallisuusuunniteluun* -raportissa (2010), jonka mukaan turvallisuuden kannalta tärkeä tekijä on ihminen itse, sillä kaikki vaikuttavat toiminnallaan ja valinnoillaan omaan ja lähiympäristönsä turvallisuuteen. Toiminnan ja valintojen pohjaksi onkin oltava tarjolla riittävästi tietoa riskeistä ja niiden poistamisesta. Tämän tiedon levittämisessä on viranomais- ja järjestötoiminnan yhteistyöllä merkittävä tehtävä.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TOTEUTUS

4.1 Toimintatutkimus toimintakehyksenä

Tämä tutkimushanke jatkaa osaltaan Pirkanmaan Turvallisuusklusterin toimintaa. Kuten johdannossa todetaan, alueellista verkostoitumista on tapahtunut jo viranomaisten, tutkimuksen ja koulutuksen välillä sekä syksyn 2012 aikana myös alueen yrittäjien ja yritysjärjestöjen välillä. Kolmannen sektorin osalta yhteistyö on vasta alustavien yhteydenottojen tasolla.

Järjestöjen, yhdistysten ja muiden kolmannen sektorin toimijatahojen aktiivinen osallistuminen on erittäin tärkeää, sillä heiltä löytyy erittäin paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Heidän roolinsa on merkittävä myös kansalaisnäkökulma-ajattelussa. Sisäministeri Päivi Räsänen toteaa Sisäisen turvallisuuden ohjelman (2012) johdannossa:

”Valmistelussa ovat olleet mukana laajasti myös järjestöjen ja elinkeinoelämän edustajat, ja nämä tulevat olemaan mukana myös ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanossa.”

Tämän hankkeen tarkoitus on luoda edellytyksiä sille, että näin todella tapahtuu myös käytännössä eikä vain ”juhlapuheissa” muun muassa konkreettisten kehitysehdotusten kautta. Ohtonen (2010, 13–14) toteaa, että asioiden täytäntöönpano tulisi jatkossa viedä entistä enemmän teoriasta käytäntöön. Käytännön yhteistyön avulla saatujen onnistumisten ja tulosten kautta voitaisiin päästä yhä haastavampiin yhteistyötilanteisiin. Yhteistyö edellyttää toimijoiden molemminpuolista kunnioitusta sekä riittävän avointa keskustelua, jonka tuloksena voidaan saada aikaan yhteinen näkemys. Yhteisen näkemyksen saavuttaminen on sitoutumisen ja toiminnan välttämätön edellytys.

Toimintatutkimus on Kuulan (2012) mukaan käytäntöjä niiden muuttamisen kautta tarkasteleva tutkimustapa. Pyrkimyksenä on muuttaa tarkastelun kohteena olevaa maailmaa ja erilaisia käytänteitä sekä ratkaista näihin liittyviä ongelmia ottamalla siinä toimivat ihmiset tutkimuksen aktiivisiksi osallisiksi. Lähestymistavalle on ominaista yhteistyö tutkijan ja ”tutkittavien” välillä. Suuntautuminen käytäntöön, pyrkimys muutokseen ja tutkittavien osallistuva rooli ovat luonteenomaisia piirteitä toimintatutkimukselle. (Kuula 1999, 9–10.) Näiden piirteiden johdosta se nähtiin myös tähän yhteyteen parhaiten sopivaksi toimintakehykseksi.

O’Brien (1998) korostaa sitä, että toimintatutkijan tulee päästä osallistujia tyydyttävään lopputulokseen, ei yksinomaan tutkimusraporttiin. Hän luonnehtii tutkijaa suunnittelijaksi, johtajaksi, katalyytiksi, fasilitaattoriksi,

opettajaksi, kuuntelijaksi, havainnoijaksi, syntetisoijaksi ja reporteriksi. Tavoitteena on edistää ja aikaansaada tavoitteen suuntaista muutosta, koota systemaattista tietämystä onnistumisen ehdoista, edellytyksistä ja edistämisen välineistä sekä osallistaa toisia toimijoita tällaiseen tiedonmuodostukseen.

4.2 Toimintatutkimuksen toteutus

Tutkimuksen toteuttamisen ensimmäisenä vaiheena oli turvallisuustyön kannalta merkittävien kolmannen sektorin toimijoiden tunnistaminen ja potentiaalisten roolien löytäminen osana turvallisuustoimijoiden verkostoa Pirkanmaalla. Kysymys on sekä vakiintuneista tehtävistä ja palveluista, mutta myös potentiaalisista uusista, aikaisemmista poikkeavista tehtävistä ja mahdollisesti myös tekijöistä. Työ turvallisuuden saralla on syytä nähdä myös mahdollisuudeksi osallistaa nuoria omaa aluettaan palvelemaan järjestötyöhön, tapahtui se sitten vapaaehtoistoiminnan tai muun järjestötoiminnan muodon kautta (kolmannen sektorin toimijoiden identifiointi, profiilin ja roolin löytäminen yhteistoimintaverkostossa, toiminnan saattaminen liikkeelle). Turvallisuustyön kannalta merkittäviä kolmannen sektorin toimijoita kartoitettiin haastatteluiden yhteydessä. Toimijoista käytiin keskustelua myös Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokouksessa.

Tutkimuksen toisena vaiheena on edelliseen liittyvien kokemusten systemaattinen kokoaminen, analyysi ja reflektointi yhdessä toimintaan osallistuneiden kanssa sekä tästä laadittavan tutkimusraportin kirjoittaminen. Tutkimusraportin tehtävänä on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä ovat kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset kolmannen sektorin järjestöt ja toimijat? Millaista osaamista, tietoa ja taitoa alueen järjestöillä on ja miten tämä voitaisiin liittää osaksi paikallista ja alueellista turvallisuustyötä?
2. Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana viranomaisten ja yritysten muodostamaa turvallisuustyön ja -toimijoiden kokonaisuutta?
3. Mitä kolmannen sektorin toimijoiden osallistuminen yhteistyöhön edellyttää kolmannelta sektorilta, viranomaisilta ja yrityksiltä?
4. Millaisia seurauksia sillä on kokonaisturvallisuuden ja osallistamisen kannalta, että kolmas sektori osallistuu turvallisuustyöhön osana viranomaisten ja yritysten muodostamaa toimintakokonaisuutta?

Vastaaminen tutkimustehtäviin rakentuu aineistolähtöisesti. Käytän suoria lainauksia haastatteluista ja kyselyistä sekä siteeraan eri tapahtumien yhteydessä esitetyjä ajatuksia ja huomioita. Tavoitteena on havaintojen ja ajatusten monipuolinen esittely jatkokehittelyiden pohjaksi.

Hankkeen tavoitteena on siis saada turvallisuusyhteistyöhön mukaan enimmäkseen kolmannen sektorin toimijoita, määritellä yhteistyötä ja työnjakoa, innostaa turvallisuutta edistävään toimintaan ja koota tästä kertyneet kokemukset tavalla, jolla on merkitystä sisäisen turvallisuuden edistämiseksi ja turvallisuusyhteyden organisoimisessa myös alueen ulkopuolella. Lähtökohtana on usko siihen, että turvallisuus on yhteinen ja myös ihmisiä, toimijoita ja toimintatapoja yhdistävä asia.

Merkittävin osa tutkimuksen havaintoaineistosta on koottu kolmannen sektorin järjestötoimijoiden henkilökohtaisista haastatteluista. Lähetin sähköpostitse haastattelupyynnön yhteensä noin 15 järjestölle. Sain myönteisen vastauksen yhdeksältä järjestöltä. Haastateltavia henkilöitä oli yhteensä 13. Haastattelukysymykset ovat raportin liitteessä 3.

- Suomen Lentopelastusseura SLPS ry (kaksi haastateltavaa)
- Pirkanmaan reserviläiset (kaksi haastateltavaa)
- Suomen Meripelastusseura Pirkanmaa ry
- Pirkan Kylät ry
- Suomen Punainen Risti (SPR), Hämeen piiri (kaksi haastateltavaa)
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry
- 4H, Häme (kaksi haastateltavaa)
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), Häme
- Pirkanmaan liitto

Tämä tutkimushanke yhdistettiin osaksi erilaisia tapahtumia. Ne osaltaan palvelivat asetettuihin tutkimustehtäviin vastaamista joko tiedonhankinnan, toiminnan käynnistämisen tai näiden molempien osalta. Esimerkiksi kylätapahtumien yhteydessä koottiin pienimuotoisen kyselyn avulla tietoa paikallisesta turvallisuustilanteesta ja ajatuksia sen kehittämiseksi (ks. liite 5). Tapahtumat loivat samalla siltaa kolmannen sektorin sekä muiden turvallisuus toimijoiden väliselle yhteistyölle. Tapahtumia ja niistä saatuja tuloksia ja oivalluksia esitellään tarkemmin raportin alaluvussa 5.5.

Turvallisuusklusterin ohjausryhmän jäsenille toteutettiin Webropol-pohjainen kysely, jolla koottiin näkemyksiä kolmannen sektorin mahdollisuuksista alueellisessa turvallisuusyhteistyössä. Kyselyn kautta ideoita ja ajatuksia saatiin laajasti niin viranomaisten, tutkimuksen kuin koulutuslaitosten edustajista aina turvallisuusalan yrittäjiin asti. Kyselyyn vastasi yhteensä 12 henkilöä. Kyselylomake ja Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokoonpano on raportin liitteessä 4.

4.3 Toimintatutkimuksen arviointi

Toimintatutkimuksen ideana on yhdistää ongelmanratkaisua, yhteistoimintaa ja tiedonmuodostusta. Toiminta tarkoittaa yleensä jonkin muutoksen tavoittelua, asiantilan korjaamista tai jonkin toivotun tilan edistämistä. Tutkijalla itsellään, kuten myös tutkittavilla, on yleensä aktiivinen, enemmän tai vähemmän rakentava rooli kyseisessä toiminnassa. Toimintatutkimus mahdollisesti toimintakehyksenä koordinaattorin ja tutkijan roolin luontevan yhdistämisen.

Hankkeen onnistumisen arvioinnin kannalta on ratkaisevaa se, tarjoaako raportti relevanttia tietoa kolmannen sektorin mahdollisista rooleista tai asemasta turvallisuustyön kentällä sekä se, ovatko kolmannen sektorin toimijat aikaisempaa vahvemmin osa Pirkanmaan Turvallisuusklusterin toimintaa. Keskeinen kysymys onkin, miten tämän hankkeen tuomat havainnot ja kokemukset saadaan rakentavasti hyödynnettyä Turvallisuusklusterin toiminnassa jatkossa.

Tutkijalle ei Kuulan (1999, 208) mukaan riitä, että hän jättää tutkijankammionsa ja menee kentälle. Hänen täytyy luoda keskusteluyhteys ja saavuttaa muiden toimijoiden luottamus. Tie toimintatutkijaksi on pitkä ja kulkee kokemuksen ja oman muutoksen sekä kehityksen kautta. Tie ei ole helppo. Usein muutosyrkimys muuttaa enemmän toimintatutkijaa muutoksen tavoittelijana kuin toimintatutkimuksen varsinaista kohdetta. Tästä syystä on Kuulan (1999, 213) mielestä syytä ymmärtää, että kysymys on perimmältään tiedonmuodostuksesta, jonka onnistuminen ja epäonnistuminen eivät ratkaisevasti riipu siitä, toteutuuko toivottu muutos vai ei.

5 KOLMAS SEKTORI TURVALLISUUDEN TEKIJÄNÄ PIRKANMAALLA

Tämä luku kokoaa hankkeen havaintoja ja sen tuomia kokemuksia asetettujen tutkimustehtävien mukaisesti. Jotta kolmas sektori on mahdollista saada mukaan osaksi Pirkanmaan Turvallisuusklusteria, tulee siihen kuuluvat toimijatahot aluksi identifioida. Tämän jälkeen on mahdollista pohtia tarkoituksenmukaista roolia yhdessä heidän ja klusterin muiden osapuolten kanssa ja katsoa, missä määrin näin kyetään vastaamaan turvallisuuden kehittämisen ja edistämisen haasteisiin nyt ja lähitulevaisuudessa.

5.1 Järjestöt ja niiden osaamisen, tietojen ja taitojen liittäminen osaksi alueellista turvallisuustyötä

”Kunnathan tulee kuitenkin ulkoistamaan aika paljon omia lakeja sääteisiä toimintojansa ja kolmannen sektorin rooli tulee korostumaan myöskin tämmöisenä palveluntuottajana kuntien alueella”.

Kolmannella sektorilla on tulevaisuudessa entistä merkittävämpi rooli erityisesti arjen turvallisuuden edistäjänä ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Kolmas sektori täydentää hyvin julkisen sektorin palveluiden aukkoja. Vapaaehtoisien, omatoimisuuteen perustuvan turvallisuustyön merkitys tulee kasvamaan julkisten toimijoiden resurssien pienentymisen myötä.

Voimien yhdistäminen edellyttää koordinoitua, suunniteltua ja säännöllistä yhteistyötä. Mitä paremmin onnistumme yhdistämään voimiamme, sitä parempia tuloksia saamme aikaan. Nostankin esiin niitä tekijöitä, jotka ovat tärkeitä tunnistaa ja tiedostaa yhteistyötä kehitettäessä.

Suomi on järjestöjen luvattu maa. Pelkästään Pirkanmaalla on tuhansia järjestöjä. Koska potentiaalia on paljon, kehittämistyössä ei kannata lukkiutua pelkästään nykyisiin malleihin ja niihin järjestöihin, joilla katsotaan olevan jo nyt jonkinlainen turvallisuustoimijan rooli. Turvallisuusasioihin liittyvää yhteistyötä kannattaakin edistää myös sellaisten järjestöjen suuntaan, joilla ei ole ennestään turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai toimia.

Osaamista, tietoja ja taitoja on yksinomaan tähän tutkimukseen osallistuneilla organisaatioilla niin paljon, että niiden esille tuominen koko laajuudessaan on tässä yhteydessä mahdotonta. Jokaisella mukana olevalla järjestöllä on Internet-sivustot, joista voi hakea lisää tietoa kunkin järjestön toiminnasta. Tutkimushankkeessa esille tulleet järjestöt ovat lueteltu liitteessä 2. Lista jää väistämättä osin esimerkinomaiseksi. Siitä puuttuu todennäköisesti paljon turvallisuustyön kannalta tärkeitä järjestöjä, erityisesti alueelliselta kannalta katsottuna. Toivonkin, että tämä raportti edesauttaa osaltaan täydentämään sitä jatkossa.

Tuon esille järjestöjen osaamista ja toimintaa lähinnä muutamien esimerkkien kautta. Esimerkiksi Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun (Vapepa) kuuluu 50 järjestöä, joilla jokaisella on jo sitä kautta merkittävä rooli alueen turvallisuuden tekijänä.

Haastatteluiissa mukana olleet järjestötoimijat ovat tehneet yhteistyötä viranomaisten suuntaan hyvin vaihtelevasti. Joillain yhteydenpito on ollut säännöllistä ja toisilla taas sitä ei ole ollut käytännössä ollenkaan. On hyvä huomioida, että järjestöt järjestävät jatkuvasti hyvin monenlaisia kansalaisille suunnattuja tapahtumia, joihin liittyvää yhteistyötä voisi parantaa monin eri tavoin. Järjestöt tarjoavat luontaisen väylän kunkin kohderyhmän tavoittamiseksi. Tästä syystä viranomaisten ei kannataisi yrittää järjestää aina omia tapahtumia vaan osallistua säännöllisesti jo olemassa olevaan toimintaan. Haastateltavat totesivatkin yhteistyön tärkeydestä seuraavasti:

”On tärkeää, että poliisi näkyy meidän järjestämissä perhetapahtumissa. Tapahtumat ovat omiaan kasvattamaan luottamusta poliisiin ja kansalaisten välillä ja samalla poliisi voi tehdä tekevänsä työtä tunnetuksi”.

”Kolmannen sektorin rooli tässä paletissa on se, että me niin kuin kootaan toimijat yhteen ja avataan ovet esimerkiksi kouluille”.

Järjestötoimijat toivat yhtenä keskeisenä yhteistyön ongelmana tietämättömyyden toisten toiminnasta ja toimintatavoista. Saman totesivat myös viranomaiset. Eräs virkamies totesi:

”Asioita katsellaan vielä liian kapeiden silmälasien läpi”.

”Varmaan monessa asiassa ei edes tiedetä, mitä toimijoita olisi mahdollisuus saada mukaan ja mikä niiden panos voisi olla”.

Järjestöjen toiminnassa kiinnitetään paljon huomiota turvallisuusasioihin. Esimerkiksi 4H:n ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) toimintamuotojen turvallisuuteen ja turvallisuusasioiden kouluttamiseen on kiinnitetty paljon huomiota. 4H-järjestön jokaiseen kerhoon on laadittu säännöt ja turvallisuussuunnitelma, jotka käydään kerhoon osallistuvien lasten ja nuorten kanssa yhdessä läpi. Turvallisuusasiat ovat tärkeässä roolissa myös ensi- ja turvakotitoiminnassa, jossa asukkaiden sisäisten jännitteiden lisäksi on myös ulkoa päin suuntautuvia uhkia, sillä asiakkaiden lähipiirissä on paljon väkivaltaa, päihdetaustaa ja mielenterveysongelmia.

Järjestöillä on erittäin merkittävä rooli ennalta estävän työn tekijänä. Lasten ja nuorten parissa toimivien järjestöjen tavoitteina on muun muassa antaa asennekasvatusta ja opettaa elämää varten tärkeitä tietoja ja taitoja. Harrastuksissa lapsi ja nuori kasvaa kohti vastuullista aikuisuutta (4H). Onkin hyvä huomioida, että vaikka nuorisojärjestöjen varsinaisena tarkoituk-

sena ei välttämättä olekaan turvallisuuskasvatus, heidän työllään on suuri merkitys esimerkiksi monien kansalaistaitojen kehittämisessä, arvojen luomisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Järjestöillä on myös maahanmuuttajille suunnattua toimintaa. MLL tarjoaa maahanmuuttajaideille toimintaa, jonka yhteydessä saa tukihenkilön ja suomalaisen kaverin. Toiminnan kautta maahanmuuttajaäiti oppii suomen kielen ja pääsee näin paremmin mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämä on erittäin tärkeä asia, sillä kuten yksi haastateltava kertoi:

”Maahanmuuttajanaiset oppivat kielen usein viimeiseksi perheestään”.

Useat järjestöt tarjoavat myös turvallisuuskoulutusta. Esimerkkeinä voisi mainita tässä yhteydessä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK), joka tarjoaa monenlaisia turvallisuuskoulutuksia ympäri Suomea. Meripelastusseura järjestää muun muassa Pursiseuratapahtumia, joissa seuran jäsenet ovat asiantuntijan roolissa neuvoen, opastaen ja kouluttaen.

On hyvä huomioida, että järjestöillä on sellaisia tukitoimintoja, joita viranomaiset eivät pysty järjestämään riittävällä laajuudella. Kolmas sektori tarjoaa tekemistä kaikenikäisille ja erityisiä turvaverkkoja esimerkiksi työttömille ja eri tavoin syrjäytymisvaarassa oleville. Esimerkiksi sosiaalipuolen yhteistyöjärjestöillä on erittäin merkittävä rooli muun muassa väkivallan kohteeksi joutuneiden ihmisten tukemisella. Tukitoiminnot ulottuvat myös väkivaltaa käyttäneisiin siten, ettei väkivalta toistuisi. Toiminnan tavoite on väkivaltakierteen katkaisemisen avulla mahdollistaa se, että näissä perheissä elävät lapset saisivat elää jatkossa turvallista elämää. Hyviä tuloksia voidaan saavuttaa vain monialaisen yhteistyön avulla. Mitä paremmin ketju toimii, sitä enemmän säästämme tulevaisuudessa viranomaisten resursseja.

Tukitoimintoihin liittyen mainitsen Suomen lentopelastusseuran, jonka tehtävänä on tuottaa vapaaehtois pohjalta viranomaisia tukevia palveluja, kuten etsintälentoja, metsäpalo- ja tähystyslentoja, myrskyjen ja tulvavahinkojen havaintoja. Meripelastusseura sen sijaan pelastaa ja avustaa hätään joutuneita ihmisiä merialueilla ja sisävesillä. Operatiivisen toiminnan osalta tukitoiminnot ovat viranomaisille erittäin tärkeitä. Toiminnot olisivat tässä laajuudessa viranomaistoimintoina järjestettyinä kohtuuttoman kalliita.

5.2 Kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä

Järjestötoimijat toivovat, että heidät otettaisiin erilaisten strategioiden, hankkeiden ja projektien suunnitteluun ja tekemiseen mukaan heti alusta lähtien. Järjestökenttä onkin kokenut ongelmaksi sen, että järjestöjä pyydetään mukaan vasta sitten, kun kaikki suunnitelmat on jo tehty valmiiksi.

”Järjestöjä on kyllä enenevässä määrin pyritty kuulemaan mutta vasta sitten, kun strategiat ovat valmiina lähinnä kommentointi-pyyntöjen muodossa”.

Yhteisen kehittämistyön todettiin olleen tähän asti hyvin vaatimatonta ja harvinaista. Yksi haastateltava totesikin, että moniammatillinen tieto on kaikenlaisen toiminnan suunnittelussa äärimmäisen tärkeää. Esimerkiksi poliisi on suuntaamassa omaa ennalta estävää toimintaa ongelmakeskeiseen toimintaan. Tässä yhteydessä järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä. Ongelmakeskeisten toimintamuotojen suunnitteluun kannattaa ottaa järjestötoimijoita mukaan heti alusta lähtien.

Järjestöissä, joissa on vain vapaaehtoistyövoimaa, ei ole pääsääntöisesti mahdollisuuksia olla mukana ainakaan pitkäkestoisissa kehittämishankkeissa. Järjestöissä on myös hyväkuntoisia ansiotyöstä eläkkeelle jääneitä henkilöitä, joilla on aikaa ja intoa käyttää järjestötoimintaan merkittäväkin panos-ta. Tämä tulikin esille eräässä haastattelussa:

”Moni 60+ on vielä erittäin virkeä mieleltään ja kun on vielä aikaa siihen päälle, niin silloin pystyy ottamaan myös isompia vastuutehtäviä”.

Monilla järjestöillä on myös palkattuja työntekijöitä, jotka pystyvät olemaan mukana heille tärkeissä hankkeissa suunnitteluvaiheesta alkaen. On myös hyvä pohtia, voitaisiinko yhteisellä suunnittelulla saada aikaan myös parempaa sitoutuneisuutta hankkeen varsinaiseen toteuttamiseen. Nykyisen mallin riski on, että sitoutuminen jää heikoksi tai sitä ei saada aikaan ollenkaan.

Yksi haastateltava toivoi, että viranomaiset määrittelisivät yhteistyön painopistealueet ja tarvekysymykset. Toisaalta useampi toivoi sitä, että määrittelyt on parasta tehdä yhdessä. Yhdessä sopiminen ja suunnittelu ovat varmasti tärkeitä asioita, sillä viranomaisten tulee kuitenkin kaikissa tapauksissa huomioida järjestötoimijoiden rajalliset resurssit. Edellä mainittujen tavoitteiden ja painopistealueiden asettamisen pohjana pitäisi olla Sisäisen turvallisuuden ohjelman painopistealueet ja niiden alueellinen soveltaminen sekä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia.

Tavoitteiden asettamisessa täytyy muistaa, että turvallisuuden haasteet ovat esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla hyvin erityyppisiä kuin vilkkaissa kylätaajamissa. Kaupungissa hyvin toimiva malli tuskin toimii maaseudulla. Yksi haastateltava totesi paikallisen tiedon merkityksestä seuraavasti:

”Paikallisen tiedon hyödyntäminen olisi ensiarvoisen tärkeää, samalla se toisi mukanaan varmasti kustannussäästöjä ja toiminnan oleellista helpottumista. Asukkaat ovat oman asuinpaikkansa parhaita asiantuntijoita. Samalla sapluunalla ei kylien turvallisuutta voi toteuttaa”.

Yhdeksi keskeiseksi kehittämisen kohteeksi nousi tiedonvaihto ja sen haasteet. Tiedonvaihdon tulisi olla kaksisuuntaista, nykyistä jouhevampaa ja säännöllistä. Sen kehittämisen johtajatuksena tulisi olla vastavuoroisuuden periaate. Jotta tiedonvaihtoa voitaisiin parantaa, pitäisi saada aikaan yhteisiä toimintafoorumeita, jotka mahdollistaisivat tiedon välityksen.

Esimerkkeinä tiedonvaihdon kehittämisen tarpeesta mainittiin erilaisista viranomaisten järjestämistä tapahtumista tiedottaminen myös kolmannen sektorin suuntaan. Järjestökentällä toivotaankin säännöllisiä turvallisuuskoulutuksia tärkeäksi koetuista turvallisuusteemoista. Sama toive tuli myös Arjen turvallisuus-kyläilloissa, joissa mukana olleet toivoivat arjen turvallisuuden teemoihin liittyvää kyläiltasarjaa (katso liite 5). Turvallisuustietoisuutta voisi koulutustapahtumien lisäksi levittää esimerkiksi paikallislehtien ja erilaisten kyläjulkaisujen tai järjestöjen tiedotuslehtien kautta. Järjestötoimijoilla on halukkuutta julkaista turvallisuusteemoihin liittyviä artikkeleita omissa julkaisuissaan. Viranomaisten kannattaisi hyödyntää näitä kanavia säännöllisesti esimerkiksi erilaisten juttusarjojen ja vaikkapa blogi-kirjoitusten muodossa.

Tiedonvälitykseen liittyen on hyvä huomioida, että tietoa on runsaasti saatavilla esimerkiksi internetistä. Uuden tiedon tuottamisen sijasta onkin hyvä pohtia sitä, miten kunkin kohderyhmän saisi tiedon lähteelle. Yksi haastateltava totesi:

”Vaikka tietoa on niin julmetusti, tietämättömyys asioista on kuitenkin ihan käsittämätöntä”.

Vaikka tietoa on saatavilla erittäin paljon, se ei välttämättä tavoita niitä henkilöitä, joille se on suunnattu. Tärkeistä asioista pitää sen vuoksi viestittää säännöllisesti ja niitä täytyy pitää esillä yhä uudestaan.

Arjen turvallisuusiltojen vastauksissa nousi esille myös idea siitä, että kyläläiset olisivat halukkaita pitämään yllä eräänlaisia tiedotusrinkejä ajan-kohtaisiin turvallisuusongelmiin liittyen. Esimerkkinä mainittiin tilanne, jossa kylällä liikkuu kiertäviä kaupustelijoita tai hämäräperäisiä kulkijoita. Viestien johdosta kylän asukkaat voisivat tehostaa omavalvontaa ja vaikkapa

lukita ovet. Tällainen viestintä voisi myös aktivoida kyläläisiä kirjaamaan ylös havaintojaan, joista voisi olla poliisille merkittävää tutkinnallista apua. Tällaisessa tiedottamisessa on myös vaaransa, sillä se voi samalla lisätä turvattomuuden tunnetta.

Haastatteluissa tuli esiin toive siitä, että järjestötoimijoita otettaisiin mukaan myös viranomaisten yhteistoimintaharjoitusten suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä koskee niitä järjestöjä, joilla voi olla rooli harjoiteltavan teeman toteutuessa todellisessa tilanteessa. Esimerkiksi Vapepa toivoo pääsevänsä tällaisiin harjoituksiin mukaan aina kun mahdollista. Pohdinnan arvoisena asiana tuli ilmi myös se, miten vapaaehtoistoimijoita voitaisiin hyödyntää entistä enemmän myös tilannejohtopaikalla. Ongelmia saattaa syntyä muun muassa salassapitoasioihin liittyen, mutta samalla on kuitenkin hyvä muistaa, että esimerkiksi kaikki Vapepan vapaaehtoistoimijat ovat allekirjoittaneet vaihtolovelvollisuussopimuksen. Eräs haastateltava kiteyttikin yhteisen harjoittelun merkityksen:

”Eli silloin kun me yhdessä suunnitellaan ja toteutetaan harjoitus ja sitten mietitään miten siitä jatketaan eteenpäin, niin silloin me opitaan ymmärtämään, että mikä kenenkin toimijan rooli eri tilanteissa on, ja sitten se, että mitkä ne resurssit eri toimijoilla on ja miten niitä käytetään”.

Haastateltava jatkoi vielä toteamalla, että näin saadaan parannettua luottamusta ja opitaan tuntemaan toisia, jolloin on helpompi lähteä yhteiseen toimintaan myös jatkossa. Järjestötoimijoilta löytyy paljon myös johtotehtävien osaamista. Esimerkiksi maanpuolustusjärjestöiltä löytyy paljon jäseniä, jotka voivat toimia vaativissakin (johto)tehtävissä.

Yksi haastateltava nosti esiin näkökulman siitä, että jos osaava ja kattava kolmas sektori tuottaa tulevaisuudessa turvallisuuspalvelut edullisesti ja ammattitaitoisesti, kannattaako niitä teettää enää viranomaisilla:

”Osaava ja kattava kolmas sektori muodostaa uhan viranomaisille. Jos etsinnät ja vastaavat isot rutiinitapahtumat toistuvasti hoituvat kolmannen sektorin toimesta, ollaan varsin nopeasti tilanteessa, jossa viranomaishenkilökunnasta aletaan säästää kun kolmas sektori hoitaa hommat”.

Toisaalta haastatteluissa korostettiin myös sitä, etteivät järjestöt ole viemässä viranomaisten roolia eivätkä he halua tehdä viranomaisten tehtäviä:

”Me ollaan ainoastaan avustamassa”.

”Järjestötoimijoilla on aina ensimmäisenä vastuullaan oma työpaikka ja oma perhe. Vapaa-aikana tehdään mahdollisuuksien rajoissa kuitenkin mielihyvin yhteiskunnallisia tukitehtäviä”.

Oma ryhmänsä ovat jo eläkkeelle jääneet hyväkuntoiset ikäihmiset, jotka voivat saada järjestötoiminnasta uutta sisältöä elämäänsä. Monilla voi olla työelämäajaltaan tietoja, taitoja ja kokemusta, jotka voivat olla erittäin merkityksellisiä turvallisuustyötä ajatellen.

Haastateltavilta ja kyselyyn vastanneilta tuli useita yksittäisiä ideoita, joissa järjestöt ja niiden jäsenet voisivat olla mukana. Tällaisia olivat muun muassa kotona asuvien vanhusten kodeissa tehtävät turvallisuustarkastukset (mm. palovaroittimien paristot), kansalaispartio toiminta viikonloppuöisin (nuorten ja vanhusten liikkumisen turvallisuus), koululaisten turvallisemman koulumatkan edistäminen (vilkkaat risteykset) sekä naapuriapujärjestelmä ja maatalojen turvallisuussuunnittelu (poikkeusolot).

5.3 Kolmannen sektorin osallistumisen edellytykset

Yksi haastateltava totesi, että viranomaisten tulee oppia käyttämään järjestötoimijoita oikein. Koska järjestöissä toimivat ovat pääasiassa vapaaehtoisia, he tekevät asioita, joita pitävät itsensä ja järjestön perustehtävän kannalta tärkeinä. Järjestötoimijoita ei voi siis käskää tai vaatia tekemään jotakin, jonka viranomainen kokee tärkeäksi. Viranomaisten täytyy siis oppia tietämään ja tuntemaan järjestöjä paremmin, jottei intressiristiriitoja pääsisi syntymään. Yksi ratkaisu ”oikeiden” järjestöjen löytymiseen voisi olla, että viranomaiset tiedottaisivat aktiivisesti järjestökenttää käynnistyvistä hankkeista joiden suunnitteluun ja toteuttamiseen järjestöt voisivat ilmoittautua mukaan.

Jotta viranomaisten ja järjestöjen yhteistyö voisi tiivistyä, tarvitaan oikeanlaista suhtautumista, molemminpuolista kunnioitusta ja toimivia yhteistyöfoorumeita, joissa asioita voidaan käsitellä avoimesti ja luottamuksella.

”Yhteistyön tiivistäminen edellyttää vanhojen raja-aitojen ja perinteiden murtamista sekä ennakkoluulotonta ajattelua”.

”Meidän pitäisi päästä järjestötoimijoiden ”sietämisestä” aitoon kumppanuuteen”.

Viranomaisten suunnasta avain kumppanuuteen olisi tunnustaa järjestötoimijoiden välttämättömyys arjen turvallisuuden tekijöinä. Järjestöt pyrkivät esimerkiksi ennalta ehkäisemään syrjäytymistä tarjoamalla syrjäytymisvaarassa oleville mielekäästä tekemistä ja turvaa tuovia verkkoja.

Viranomaisten ja järjestötoimijoiden välisen yhteistyön toimintamalleja ja suunniteltaessa on tärkeä muistaa toimintamuodon säännöllisyys. Useat haastateltavat totesivatkin, että säännöllinen yhteinen tekeminen on varmin tapa pitää verkostot elossa. Yksi aktiivinen vapaaehtoinen on harmitellut sitä, että vaikka hänen edustamansa järjestö harjoittelee kovasti viranomaisten

tukitehtäviä, heitä ei pyydetä juuri koskaan apuun tositilanteessa. Toisaalta tehtäviä ei saa olla liikaakaan, koska mahdollisuus olla pois ansiotyöstä on rajallinen.

Hyvänä käytännön esimerkkinä mainittiin esimerkiksi Vapepan säännölliset harjoitukset ja hälytykset, jotka näyttävät pitävän mukana olevien vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota parhaiten yllä. Vapepan toiminnasta tiedottaminen ja merkityksen korostaminen mediassa esimerkiksi etsintätilanteiden jälkeen näkyy myös uusien vapaaehtoisten kiinnostuksena toimintaa kohtaan.

Poliisi on aktiivisin Vapepan käyttäjä ja toiveena olisi, että myös pelastus- ja sosiaalitoimi hyödyntäisivät Vapepan apua paljon nykyistä enemmän. Vapepan valtavaa potentiaalia kuvaa esimerkiksi se, että SPR:n Hämeen piirissä (Pirkanmaa, Kanta-Häme ja Päijät-Häme) on Vapepalla yhteensä 150 hälytysryhmää, joissa on yhteensä 2450 eri tehtäviin koulutettua henkilöä. Valtakunnallisesti koulutettuja henkilöitä on noin 20 000. Joukot pystyvät liikkumaan joustavasti tarvittaessa myös yli SPR:n piirirajojen.

Järjestötoimijat kokivat merkittäväksi puutteeksi sen, että he ovat jääneet lähes kokonaan ulos viranomaisten järjestämisestä koulutustapahtumista. Vapaaehtoisten koulutus onkin jäänyt lähes kokonaan järjestötoimijoiden omalle vastuulle ja omalla kustannuksella tehtäväksi. Järjestöt ilmaisivatkin kiinnostuksen, tarpeen ja toiveen päästä mukaan viranomaisten järjestämiin koulutustapahtumiin.

”Tällaiset yhteiset koulutustilanteet ovat enemmän kuin tervetulleita!”

Yhteisissä koulutustapahtumissa olisi myös monenlaisia synergiaetuja muun muassa kustannustehokkuus, toisten toimintatapojen tuntemisen lisääminen ja henkilökohtaisten suhteiden syntyminen. Unohtaa ei voi myöskään tiedon, taidon ja kokemuksen jakamisen näkökulmaa. On hyvä tiedostaa, etteivät viranomaiset välttämättä ole parhaita asiantuntijoita koulutuksessakaan. Yksi haastateltava totesi väkivaltatilanteisiin liittyen seuraavasti:

”Meidän tapa työskennellä väkivaltatilanteissa on kasvanut ja kehittynyt huomasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Meillä on paljon näkemystä ja kokemusta näihin asioihin liittyen.”

Edellä mainittujen koulutusten tarpeen osoittaa myös se, että erilaisissa järjestötoimijoiden tekemissä kyselyissä turvallisuus on noussut yhä tärkeämmäksi teemaksi. Yhteisten koulutustapahtumien järjestäjän roolissa viranomaisilla olisi hyvä mahdollisuus osallistua järjestötoiminnan rahoitukseen esimerkiksi tarjoamalla tarvittavat tilat ja kouluttajat. Jos järjestötoimijoiden tärkeä rooli halutaan tunnustaa, sen tulee näkyä myös resurssien lisäämisessä tulevaisuudessa.

Kun viranomaiset ovat saaneet järjestötoimijoilta apua oman perustehtävänsä suorittamiseen, viranomaisten tulisi muistaa antaa ”kunnia sille kenelle kunnia kuuluu”. Jos esimerkiksi vapaaehtoisten rooli on ollut merkittävä vaikkapa kadonneen henkilön etsinnässä, tämä tulisi muistaa myös toiminnassa mukana olevien kiittämisessä sekä mediaviestinnässä. Kiitos ja positiivinen viestintä ovat omiaan vahvistamaan toimijoiden välistä kumppanuutta. Positiivinen mediaviestintä lisää merkittävästi myös kiinnostusta toiminnassa mukana olleiden järjestöjen suuntaan.

Järjestötoimijat esittivät myös toiveen päästä mukaan pysyvästi sellaisiin viranomaisten työryhmiin, jotka liittyvät keskeisesti heidän toimintaansa. Esimerkkinä mainittiin alueelliset valmiustoimikunnat, joissa ei ole tällä hetkellä juurikaan järjestötoimijoiden edustusta. Tällaisella osallistamisella olisi arvostuksen osoittamisen lisäksi myös muita hyötyjä. Yksi haastateltava totesi:

”Ei ajateltaisi enää miten viranomaiset hoitavat asiat vaan miten pystyisimme integroimaan kokonaisuuteen myös vapaaehtoisten joukot”.

Viranomaiset ovat pyrkineet tietojohdoiseen toimintaan jo vuosia. Tietojohdoinen toiminta on tärkeää myös järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Järjestökenttä toivoikin, että yhteistyölle luotaisiin muutama konkreettinen tavoite ja painopistealue, jotka loisivat pohjaa järjestöissä tehtävään päätöksentekoon. Yksi haastateltava piti selvänä, että jatkossakin kaikilla toimijoilla tulee olemaan omat toimintasuunnitelmansa. Mutta sen lisäksi tai juuri siksi voitaisiin valita yhteisesti esimerkiksi kaksi asiaa/teemaa, joiden eteenpäin viemiseksi kaikki panostaisivat. Tällöin saisimme aikaan myös laajempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta, joka jää puuttumaan, jos yritämme tehdä kaikkea mahdollista. Pelkät yksittäiset tapahtumat tai tempaukset eivät riitä, vaan tarvitsemme säännöllistä toimintaa valittujen teemojen äärellä.

5.4 Kolmannen sektorin osallistumisen seuraukset

Turvallisuus on yhteinen asia, joka koskettaa kaikkia yhteiskunnan jäseniä ja toimijoita viranomaisista aina kansalaisiin asti. Toimijoiden yhteinen tavoite on saada aikaan mahdollisimman turvallinen ympäristö asua, elää ja työskennellä. Yksi haastateltava totesi:

”Yhteinen tavoitteemme on turvallisuustason nostaminen – riippumatta siitä oletko virkamies vai et”.

Kolmas sektori pystyy integroiman turvallisuusajattelua yhteiskuntaan aivan eri tavoin kuin viranomaiset. Emme voi saada vaikuttavuutta aikaan yksittäisinä toimijoina vaan tarvitsemme laaja-alaista yhteistyötä, johon kuuluu vat oleellisena osana kolmas sektori ja sen järjestöt. Arjen turvallisuus syntyy jokaisen yhteiskunnan jäsenen omien valintojen ja toiminnan, siis arkisen tekemisen, kautta.

Järjestöillä on erittäin paljon osaamista, toimintaa ja koulutusta, jolla on korvaamaton paikkansa yhteistyön osana. Yksi haastateltava totesi vapaaehtoisten toimijoiden merkityksestä:

”Vapaaehtoiset toimijat on nähtävä kustannustehokkaana ja motiivituneena lisäresurssina, jotka täydentävät viranomaisten toteuttamia peruspalveluja”.

Joissain tapauksissa kolmannen sektorin entistä vahvempi rooli voisi tulevaisuudessa tarkoittaa myös sitä, että tietyt toimintoja voitaisiin laskea kolmannen sektorin osaamisen varaan. Kunnat voisivat tukea järjestöjä enenevässä määrin ja saada vastineeksi tietynlaista sopimukseen perustuvaa turvallisuutta edistävää toimintaa. Mallina tällaiselle yhteistyösopimukselle voisi olla pelastuslaitoksen tekemät sopimukset vapaapalokuntien (VPK) kanssa. Vapaapalokunnat hoitavat sopimukseen perustuen pelastuslaitoksen vastuulla olevia tehtäviä harvaan asutuilla alueilla. Edellä mainitut sopimukset voisivat toimia myös malleina kustannusten kartoittamisessa. Myös pelastuslaitoksilla on tarvetta arvioida sopimusten sisältöä ja tehtäväkenttää uudelleen lähitulevaisuudessa. Pirkanmaan pelastuslaitoksella onkin tällainen suunnittelutyö parasta aikaa käynnissä. On hyvä huomata, että esimerkiksi Sisäasiainministeriö (SM) tekee järjestöjen kanssa operatiivisia sopimuksia. Tällainen operatiivinen sopimus on muun muassa Suomen lentopelastusseuralla.

Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle suunnatussa kyselyssä kysyttiin muun muassa, mitä kolmannen sektorin osallistuminen tarkoittaisi Turvallisuusklusterin toiminnalle. Vastauksista oli todettavissa, että kolmannen sektorin mukaantulo koetaan pelkästään positiiviseksi asiaksi. Kolmannen sektorin odotetaan tuovan mukanaan virkistävää arvopohjaista toisin ajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista. Osallistuminen toisi yhteiseen pöytään uusia näkökulmia, lisäisi verkottumista ja toisi sitä kautta uusia resursseja turvallisuuden parantamiseen. Kolmas sektori täydentäisi laajaa kokonaisuutta, vahvistaisi selvästi turvallisuusklusteria ja mahdollistaisi entistä laajapohjaisemman yhteistyön. Mahdollisuuksia nähdään myös siinä, että kolmas sektori voisi olla tukemassa tuote- ja palvelukehitystä tarjoamalla apua ja käytännön tilaisuuksia pilotointiin ja testaukseen esimerkiksi johonkin turvallisuustuoteteeseen liittyen.

5.5 Tiedonmuodostuksen kytkeytyminen tapahtumiin

Turvallisuusklusteri ja Poliisiammattikorkeakoulu olivat järjestämässä hankkeen aikana useita eri tapahtumia. Tapahtumien järjestäminen vaati merkittävää panostusta laajalta toimijajoukolta, mutta myös tutkimuksen tekijältä. Tapahtumat onnistuivat hyvin ja niiden tuloksena saatiin paljon niin tutkimusta kuin myöhempää yhteistoimintaa palvelevia suhteita, aineistoa, tietoja ja kokemuksia.

Koska kyseessä on toiminnallinen tutkimushanke, jonka tarkoitus on raportin lisäksi saada aikaan pysyvää toimintaa ja sitä edistäviä rakenteita, on tarpeen esitellä seuraavat tapahtumat, joissa hanke oli esillä:

- Octafoorumi 12.–13.3.2013
- Kunnallisen turvallisuussuunnittelun ja valmiussuunnittelun ajankohtaispäivä 26.3.2013
- Pirkanmaan maaseutufoorumi 26.4.2013
- III kansallinen turvallisuustutkimuksen seminaari 16.5.2013
- Arjen turvallisuus -kyläillat (3).

Octafoorumi

Turvallisuusklusteri järjesti yhdessä Tampereen nuorisofoorumin kanssa kaksipäiväisen Octafoorumi-tapahtuman 12.–13.3.2013. Ensimmäisenä päivänä Octafoorumissa olivat paikalla Tampereen yläasteiden oppilaskuntien edustajat ja toisena päivänä toisen asteen oppilaitosten edustajat.

Octafoorumissa käytiin keskustelua työryhmissä kolmeen eri turvallisuusteemaan liittyen. Teemat olivat 1) perheen ja lähipiirin turvallisuus, 2) verkkoturvallisuus/sosiaalinen media ja 3) kouluturvallisuus. Nuoret suunnittelivat tapahtuman pääosin itse ja toimivat myös eri teemaryhmien vetäjinä. Ryhmissä olivat asiantuntijoina Poliisiammattikorkeakoulun, Pirkanmaan poliisilaitoksen ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen edustajat.

Octafoorumin raportti, tamperelaisten nuorten ajatuksia turvallisuudesta, on tämän tutkimusraportin liitteessä 1. Raportin koostaneet Jesse Kosonen ja Markus Nieminen olivat esittelemässä Octafoorumin tuloksia myös Tampereen yliopistolla 16.5.2013 järjestetyssä III Kansallisen turvallisuustutkimuksen seminaarissa.

Nuorisofoorumin kanssa tehtävä yhteistyö on osoittanut, että nuoret eivät halua olla vain turvallisuusuhkia tai turvallisuuspalveluja saavana osapuolena, vaan he haluavat ottaa nykyistä enemmän osaa alueelliseen turvallisuustyöhön. Nuoret pystyvät kantamaan myös vastuuta. Esimerkkinä vastuun

kantamisesta oli Octafoorumi-tapahtuman järjestäminen, jossa päävastuu tapahtuman toteutuksesta annettiin nuorille itselleen. Nuorten osallistaminen tuo myös uusia ennakkoluulottomia näkökulmia yhteiseen keskusteluun. Nuorten pitämä puheenvuoro saikin paljon kiitosta turvallisuustutkimuksen seminaarin osallistujilta. Perinteisen mallin mukaan viranomaisen käy pitäämässä nuorille luennon johonkin turvallisuuteen liittyvästä aiheesta. Octafoorumi osoitti, että kun puhetta johtavat viranomaisen sijasta nuoret itse, voidaan saada aikaan entistä avoimempaa ja tuloksellisempaa keskustelua käsiteltäviin teemoihin liittyen.

Kunnallisen turvallisuussuunnittelun ja valmiussuunnittelun ajankohtaispäivä

Poliisiammattikorkeakoululla järjestettiin 26.3.2013 alueellinen seminaari teemalla ”Kunnallisen turvallisuussuunnittelun ja valmiussuunnittelun ajankohtaispäivä”. Seminaari kokosi yhteen noin 40 viranomais-, kunta- ja kolmannen sektorin toimijaa. Päivän tarkoitus oli luoda kokonaiskuva sekä turvallisuussuunnittelun että valmiussuunnittelun tavoitteista ja tarkoituksista.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena oli pohtia myös, miten kolmas sektori voisi olla niin valmius- kuin turvallisuussuunnittelussa ja toteutuksessa mukana. Järjestötoimijoiden puheenvuorot pitivät SPR:n Hämeen piirin toiminnanjohtaja Silja Vilmi ja Pirkan kylät Ry:n kyläasiamies Marja Vehnämaa. Järjestöt ilmaisivat olevansa kiinnostuneita ottamaan osaa suunnitteluun käytettävissä olevien resurssien rajoissa. Osallistujapalautteessa kiiteltiin sitä, että seminaaripäivän perusteella eri toimijoilla näyttäisi olevan yhteinen ja aito halu yhteistoiminnalle.

Pirkanmaan maaseutufoorumi

Turvallisuusklusteri järjesti yhdessä Pirkanmaan liiton kanssa Pirkanmaan maaseutufoorumin Poliisiammattikorkeakoululla 26.4.2013. Pirkanmaan liitto on järjestänyt maaseutufoorumeita keväisin ja syksyisin tavoitteena rohkaista osallistujia ennakkoluulottomaan keskusteluun ja ideointiin maaseudun asioihin liittyen. Vapaan ideoinnin uskotaan antavan eväitä jatkossa myös uusiin toimintatapoihin.

Kevään 2013 yhdeksi teemaksi valittiin turvallisuus ja erityisesti järjestötoimijoiden rooli julkisen ja ei-julkisen välisen yhteistyön osatekijänä turvallisuustyössä. Tämän tutkimuksen tekijä alusti seminaarissa käynnissä olevasta hankkeesta ja siinä siihen mennessä saavutetuista tuloksista. Tavoite oli saada seminaariyleisö keskustelemaan siitä, miten ja millä edellytyksillä järjestöt saataisiin entistä tiiviimmin mukaan turvallisuusalan toimintaan.

Yleisessä keskustelussa yhteistyön kehittämisessä nähtiin paljon mahdollisuuksia ja käynnissä ollutta hanketta pidettiin erittäin tärkeänä. Yhteistä keskustelua käytiin muun muassa siitä, pitäisikö maaseudun turvallisuus- ja kulttuurityötä tehdä yhdessä. Ensivaikutelma saattaa olla, etteivät turvallisuus ja kulttuuri kuulu yhteen. Koska voimavarat ovat vähäiset, on hyvä miettiä, minkälaisia synergiaetuja voisimme saada eri teemoja ja niihin kytkeviä toimijoita yhdistämällä.

Yhteisen osuuden jälkeen keskustelua jatkettiin kohdennetusti järjestötoimijoiden kanssa seuraavien teemojen osalta:

1. Pitäisikö Turvallisuusklusterin yhteyteen perustaa kolmannen sektorin osaamisverkosto?

Ajatusta pidettiin hyvänä, sillä arjen turvallisuus on nousemassa entistä enemmän esille esimerkiksi järjestön tekemissä kyselyissä. Verkosto päätettiin perustaa ensin syksyn 2013 ajaksi, jonka jälkeen pohditaan, onko verkostolle pysyvää tarvetta.

Verkostoon kutsutaan mukaan laaja joukko järjestötoimijoita ja sen lisäksi viranomaisia. Verkostoon pyritään saamaan mukaan myös kuntasektorin edustus.

Verkoston työlle asetettiin vaatimukseksi se, että sen tulee tuottaa konkreettisia asioita. Sisältö luodaan yhdessä ja tavoite on saada aikaan muutama konkreettinen painopiste mihin voimia tullaan suuntaamaan vuoden 2014 aikana.

Verkoston toivotaan myös tehostavan toinen toistensa toimintatapojen tuntemista. Yksi tapa lisätä tunnettavuutta voisi olla muun muassa se, että verkoston tapaamisia isännöisi vuoron perään jokin mukana oleva toimija.

2. Onko tarvetta luoda säännöllisen tiedonvälityksen kanavat ja mitkä niiden teemat tulisi olla?

Keskustelussa todettiin, että pitäisi saada aikaan kaksisuuntaisen viestinnän mahdollistava rakenne. Nykymallissa viestintä kulkee vain yhteen suuntaan ja sekin pääasiassa vain kunkin yksittäisen järjestön sisällä. Viestinnän todettiin olevan aina haastavaa, mutta kehittämiskohteita löytyy varmasti. Viestintä voisi toimia parhaiten ”solmujen” kautta. Esimerkkeinä tällaisista solmuista voisi olla Suomen Punainen Risti, joka tavoittaa 50 Vapepan jäsenjärjestöä, Pirkan kylät ry, joka tavoittaa Pirkanmaan kyläyhdistykset sekä Pelastuslaitos, joka tavoittaa VPK:t. Tiedonvälityksen mallina voisi käyttää esimerkiksi Turvallisuusklusterin turvallisuustiedon välitysverkoston viestintämallia.

3. Tuloksellisen yhteistyön edellytykset ja ”sudenkuopat”

Eräänä yhteistyön ”sudenkuoppa” todettiin olevan se, että moni aktiivinen henkilö toimii samaan aikaan useassa järjestössä. Järjestöjen resurssit lasketaan siis monissa tapauksissa väärin suoraan järjestöjen jäsenmäärän muodossa ottamatta huomioon edellä mainittua ongelmaa. Epäkohdalla ei ole merkitystä jokapäiväisen toiminnan kannalta. Isommassa kriisissä tämä resurssien päällekkäinen laskeminen voi tuottaa ongelmia, koska yksittäinen ihminen voi toimia kuitenkin vain yhdessä tehtävässä kerrallaan.

Keskustelua käytiin myös siitä, että työ ja siviilielämä vievät suurimman osan käytettävissä olevasta ajasta, minkä vuoksi järjestötyöhön käytettävä aika on hyvin rajallista. Järjestötoiminnassa on kuitenkin kysymys ennen kaikkea harrastustoiminnasta, jolloin toimijoita ei voida käskää tai määrätä.

Yhdeksi toiminnan sudenkuopaksi mainittiin myös se, että toiminta henkilöityy yleensä muutaman aktiivisen henkilön varaan. Tällöin toiminta saattaa hiipua nopeasti yhdenkin aktiivihenkilön jäädessä pois toiminnasta. Toimintamalleja luotaessa pitäisikin kiinnittää huomioita siihen, ettei toiminta ole henkilösidonnaista, vaan arkiseen toimintaan sisäänrakennettua toimintaa.

Koska järjestötoimijoiden taloudelliset resurssit ovat usein pienet, jatkossa olisi tärkeä pystyä kartoittamaan enenevässä määrin erilaisia rahoituslähteitä. Rahoituksen ongelmaksi todettiin myös se, että järjestöjä rahoittavat tahot saattavat muuttaa nopeastikin antamiensa tukien määrää tai kohdentaa niitä uudelleen.

III kansallinen turvallisuustutkimuksen seminaari

III kansallinen turvallisuustutkimuksen seminaari järjestettiin Pirkanmaan Turvallisuuskluusterin tutkimuksen ja koulutuksen osaamisverkoston sekä Tampereen yliopiston yhteistyönä. Seminaariin kutsuttiin mukaan myös kolmannen sektorin edustajia. Seminaarin teema oli: ”Yhteisen tunnistaminen – avain tavoitteelliseen verkostoitumiseen”. Seminaarin tavoitteena oli jatkaa hyvin alkanutta perinnettä turvallisuuden tutkimuksen, hallinnon, politiikan, koulutuksen, liike-elämän ja käytännön tekijöiden vuorovaikutusfoorumina. Yhteisen tunnistamisella pyritään edistämään tutkimuskonsortioita, koulutuspooleja ja muita konkreettisia yhteistyöhankkeita.

Seminaari onnistui hyvin ja siihen osallistui yhteensä yli 300 osanotajaa. Seminaarista ja sen työryhmistä tullaan kokoamaan raportti, joka on valmistuttuaan luettavissa tutkimuksen ja koulutuksen osaamisverkoston Facebook-sivuston kautta osoitteesta: <https://www.facebook.com/Ptkosaa-misverkosto>.

Arjen turvallisuus -kyläillat

Tutkimuksen tekijä oli mukana kolmessa (9.4 Orivesi, 10.4 Urjala ja 24.4 Putaja) Pirkan kylät ry:n ja Vapepan järjestämässä Arjen turvallisuus -kyläilloissa keskustelemassa turvallisuusasioista sekä kertomassa käynnissä olevasta tutkimushankkeesta. Tutkija teetti iltojen aikana tutkimushankkeeseen liittyvän kyselyn, johon vastasi yhteensä 39 henkilöä. Iltojen keskusteluista ja kyselyn vastauksista (ks. alla ja liite 5) on pääteltävissä, että turvallisuusasiat sekä kiinnostavat että huolettavat, ja niissä nähdään paljon kehittämisen varaa. Kyläläisillä on myös aitoa halua osallistua monin eri tavoin turvallisuusasioiden edistämiseen ja kehittämiseen.

Seuraavassa tiivistetään Arjen turvallisuusiltojen kyselyn tulokset:

1. Mitkä asiat/tekijät mielestäsi vähentävät turvallisuutta omalla asuinalueellasi?

Suurimman huolen kylillä aiheuttaa kyselyn ja illoissa käytyjen keskustelujen perusteella se, että viranomaiset (poliisi, pelastus ja sairaankuljetus) ovat kaukana, minkä vuoksi avunsaanti kestää hätätilanteessa liian kauan. Suuriin yksiköihin keskittäminen on johtanut siihen, että välimatkat palveluihin ovat pidentyneet ja yhteiskunnan tukiverkko on kyläläisten mielestä aivan liian kaukana. Maaseudun autioituminen on johtanut monessa tapauksessa siihen, että naapuritkin ovat entistä kauempana. Tämä lisää turvallisuuden tunnetta erityisesti vanhempien ihmisten keskuudessa.

Turvattomuutta aiheuttivat myös liikenteestä aiheutuvat ongelmat kuten ylinopeudet, mutkaiset huonokuntoiset tiet, raskas liikenne, rattijuopot, kevyen liikenteen väylien puuttuminen, ylinopeudet, vähäinen liikenteen valvonta ja puutteellinen valaistus.

Turvattomuutta lisääviksi asioiksi koettiin lisäksi epämääräiset kaupustelijat, huonot netti- ja puhelinyhteydet, suurpedot ja hirvet, yhteiskunnan eriarvoistuminen, välinpitämättömyys ja oman osaamisen puute toimia erilaisissa hätätilanteissa.

2. Miten asuinalueellasi toimivat järjestöt voisivat tukea viranomaisia arjen turvallisuuden vahvistamisessa?

3. Innovoi vapaasti uudenlaisia turvallisuutta edistäviä tahoja/toimijoita/ toimintamalleja omalle asuinalueellesi. (Vastaukset kyselyn kysymyksiin 3 ja 4 on tässä yhdistetty)

Vastaajat toivoivat säännöllisiä turvallisuuskoulutuksia liittyen eri turvallisuusteemoihin, muun muassa ensiapuun. Koulutustilaisuuksissa voisi samalla esitellä myös erilaisia kodin turvallisuusratkaisuja ja niissä voisi olla mukana myös vakuutusyhtiöiden edustajia esimerkiksi sammutinhuoltopäi-

vän merkeissä. Vaikutusta uskottiin olevan myös aktiivisemmalla turvallisuustiedottamisella. Turvallisuustietoiskuja ja artikkeleita voitaisiin kirjoittaa nykyistä enemmän esimerkiksi paikallislehdissä sekä kylien ja yhdistysten omissa julkaisuissa.

Vastauksissa ideoitiin myös kyläläisten tietoverkoston, jonka avulla voitaisiin viestiä esimerkiksi epämääräisistä liikkujista. Kyläläiset voisivat pitää entistä enemmän silmällä epämääräisiä kulkijoita sekä järjestää tarvittaessa kyläpartiointia iltaisin ja öisin.

Kylille olisi tarvetta saada koulutettuja yhteyshenkilöitä erilaisten hätätilanteiden varalle. Koulutetut henkilöt voisivat toimia samalla yhdyshenkilöinä viranomaisten suuntaan ja muodostaa eräänlaisen turvaringin. Avun tarpeessa olevat vanhukset voisivat soittaa heille. Yhteyshenkilöt voisivat myös vieraila yksinäisten vanhusten kodeissa, tehdä samalla eräänlaisia hyvinvointi- ja turvallisuustarkastuksia ja toimia eräänlaisina ”omaturvahenkilöinä”.

Lisäksi toivottiin, että poliisit kävisivät näyttäytymässä useimmin myös harvaan asutuilla alueilla. Poliisin näkyvyydellä koettiin olevan ennalta ehkäisevä vaikutus ja samalla myös turvallisuutta lisäävä vaikutus. Toive tuli myös kyläpoliisien palauttamiselle. Kyläpoliisit voitaisiin kouluttaa hyvin monialaiseksi osaajaksi vastaamaan kylien turvallisuushaasteisiin.

Vastanneilla oli myös halukkuutta auttaa viranomaisia hätätilanteessa. Esimerkiksi paikallistuntemuksella koettiin olevan erittäin suuri merkitys esimerkiksi kadonneiden etsinnässä. Kylillä voitaisiin myös kartoittaa sellainen välineistö, jota voitaisiin käyttää tarpeen tullen viranomaisten avustamiseen.

Vastaajat korostivat myös naapuriavun korvaamatonta merkitystä. Tarvetta olisi muun muassa naapuritiimien perustamiselle. Erittäin tärkeäksi koettiin myös eri ikäisille suunnattu säännöllinen yhdistys- ja kerhotoiminta.

6 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

6.1 Yhteenveto

Järjestöt ja niiden osaamisen, tietojen ja taitojen liittämien osaksi alueellista turvallisuustyötä

Yhdistysrekisterin (2013) mukaan Suomessa on 137 000 yhdistystä, joissa on noin 15 miljoonaa henkilöjäsentä. Pirkanmaallakin on tuhansia järjestöjä, jotka kokoavat yhteen suuren joukon enemmän tai vähemmän aktiivisia jäseniä. Järjestöillä on monenlaista osaamista, jota voidaan hyödyntää entistä enemmän arjen turvallisuuden edistämisessä ja myös kehittämisessä.

Useilla järjestöillä on jo nyt näkyvä rooli osana turvallisuustoimijoiden verkostoa. Esimerkiksi Vapepaan kuuluu 50 jäsenjärjestöä, joilla on sitä kautta merkittävä rooli alueen turvallisuuden tekijänä. On myös lukuisia muita järjestöjä, joilla on tärkeä rooli esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemisessä niin lasten, nuorten kuin vanhustenkin parissa.

Useat järjestöt tarjoavat monenlaisia tukipalveluita, joita viranomaiset eivät pysty tarjoamaan rajallisten resurssien vuoksi. Kehittämistyössä ei kannatakaan keskittyä vain niihin järjestöihin, joilla ajatellaan olevan jo nyt jonkinlainen turvallisuustoimijan rooli. Yhteistyötä kannattaa ehdottomasti edistää myös sellaisten järjestöjen kanssa, joilla ei ole ennestään turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai toimia.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman – Turvallisempi huomen – mukaan turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttävät yhä useammin eri toimijoiden yhteisesti sopimaa ja ajoittamaa toimintaa. Kolmannella sektorilla tulee olemaan tulevaisuudessa entistä merkittävämpi rooli arjen turvallisuuden edistäjänä. Voimien yhdistäminen edellyttää koordinoitua, suunniteltua ja säännöllistä yhteistyötä. Mitä paremmin onnistumme yhdistämään voimamme, sitä parempia tuloksia ja vaikuttavuutta voimme saada aikaan.

Tutkimuksen keskeinen tavoite oli saada kolmannen sektorin toimijat osaksi Pirkanmaan Turvallisuuskusterin toimintaa. Ensimmäiset askeleet yhteistyöhön otettiin jo tutkimushankkeen aikana ottamalla ohjausryhmän jäseneksi SPR:n Hämeen piirin valmiuspäällikkö. SPR on merkittävä järjestö jo itsessään, mutta tätä jäsenyyttä pidettiin merkittävänä erityisesti sen vuoksi, että valmiuspäällikön tehtävä on koordinoita 50 Vapepan jäsenjärjestöä. Turvallisuuskusterin ohjausryhmä päätti myös, että Pirkanmaan Turvallisuuskusterin yhteyteen luodaan kolmannen sektorin osaamisverkosto, jonka tehtävänä on syksyn 2013 aikana käydä läpi hankkeen tuloksia ja kehittää

tuloksia eteenpäin. Ryhmässä olisi hyvä sopia yhteisesti toiminnan painopisteet, joihin haluamme laaja-alaisen yhteistyön kautta erityisesti panostaa. Jatkossa on tarkoitus pohtia, tulisiko ohjausryhmää laajentaa vielä toisella järjestökentän edustajalla. Järjestöjen ohjausryhmäedustajien tarkoitus on tuoda Turvallisuusklusteriin kolmannen sektorin asiantuntemuksen ja näkökulman sekä viedä tietoa Turvallisuusklusterin kokouksissa käsitellyistä asioista järjestötoimijoiden suuntaan.

Kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä

Kolmannella sektorilla nähdään olevan erittäin suurta potentiaalia toimimaan osana laajaa turvallisuustoimijoiden yhteistyötä. Merkittävää on se, että potentiaalia nähdään olevan niin Turvallisuusklusterin nykyisten toimijoiden kuin itse kolmannen sektorinkin toimijoiden piirissä.

Järjestötoimijat haluavat olla mukana erilaisten strategioiden, hankkeiden ja projektien suunnittelussa jo alusta lähtien. Yhteisen kehittämistyön todettiin olleen tähän asti harvinaista ja vaatimatonta. Järjestötoimijoiden nykyistä laajemmalla osallistamisella katsottiin olevan merkittävä vaikutus myös siihen, miten varsinaiseen toimintaan sitoudutaan. Osa järjestöistä toimii pelkästään vapaaehtois pohjalta, mutta useissa järjestöissä on myös palkattua henkilöstöä, joka mahdollistaa pitkäjännitteisempää sitoutumista esimerkiksi kehittämistyön näkökulmasta. Järjestöissä on myös hyväkuntoisia aktiiviyöstä eläkkeelle jääneitä henkilöitä, joilla osalla on aikaa ja intoa käyttää järjestötoimintaan merkittäväkin panosta.

Toiminnan painopistealueiden määrittelyt ja tarvekysymykset voidaan tehdä ainakin joiltain osin viranomaisten toimesta. Yhdessä sopiminen ja suunnittelu on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, sillä viranomaisten tulee kuitenkin kaikissa tapauksissa huomioida järjestötoimijoiden kiinnostuksen kohteet ja rajalliset resurssit. Strategisia suuntaviivoja painopisteiden asettamiselle on löydettävissä mm. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpideehdotuksista ja erityisesti niiden alueellisen toteuttamisen näkökulmasta.

Kolmannen sektorin osallistumisen edellytykset

Yhteistyön yhtenä keskeisimpänä ongelmana koettiin olevan tietämättömyys toisten toiminnasta ja toimintatavoista. Yhteinen toiminta ei synny sormia napsauttamalla tai käskemällä. Jotta yhteistyö voisi tiivistyä, tarvitaan oikeanlaista suhtautumista, molemminpuolista kunnioitusta sekä toimivia yhteistyöfoorumeita. Yhteistyön tiivistäminen edellyttää myös vanhojen rajojen/perinteiden murtamista puolin ja toisin. Yhteistyön kehittämiseksi on ilmennyt selkeä tarve niin viranomaisten kuin kolmannen sektorinkin toimijoiden osalta. Yhteistyön kehittämiseksi tuntuu olevan tarpeen lisäksi myös

yhteinen tahtotila, joka onkin yhdessä tekemisen välttämätön edellytys.

Yhteistyön kehittämisessä on haasteita myös siksi, että lähes kaikkien keskeisten turvallisuustoimijoiden resurssit ovat vähenemässä. Tilanteessa, jossa resurssija leikataan ja toimintaa tehostetaan, on vaara kääntyä sisäänpäin ja tinkiä yhteistyöstä ja ennalta ehkäisevästä toiminnasta. Olen ainakin itse kuullut vuosien varrella ensimmäisenä sanottavan: ”Ei ole resurssia!” Uskaltaisin väittää, että asennoitumisen pitäisi olla juuri päinvastoin. Viranomaisilla ei ole nykyisessä tilanteessa muuta mahdollisuutta kuin avautua entistä enemmän ulospäin ja etsiä ratkaisuja yhteistyössä. Sekin kannattaa muistaa, että vain laajan yhteistyön avulla voidaan saada aikaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Järjestötoimijat ilmaisivat toivomuksen, että he pääsisivät mukaan viranomaisten järjestämiin koulutustapahtumiin. Järjestöt joutuvat kouluttamaan jäsenensä pääasiassa omin voimin ja omalla kustannuksellaan. Yhteisissä koulutustilaisuuksissa uskotaan olevan kustannustehokkuuden lisäksi myös monenlaisia muita etuja, kuten esimerkiksi toisten toimintatapojen tuntemisen lisääntyminen ja henkilökohtaisten suhteiden syntyminen. Toiveita tuli myös siitä, että järjestötoimijoita otettaisiin mukaan myös viranomaisten pysyviin työryhmiin. Esimerkkinä mainittiin mm. alueelliset valmiustoimikunnat, joissa kolmannen sektorin toimijoillakin on merkittävä rooli. Ryhmän jäsenyys olisi samalla myös hyvä tapa osoittaa arvostusta järjestötoimijoiden tekemää työtä kohtaan.

Viranomaisten ja järjestötoimijoiden yhteistoimintaa suunniteltaessa on hyvä muistaa toimintamuodon säännöllisyys. Säännöllisen tekemisen katsottiin olevan varmin tapa pitää verkostot toiminnassa. Moni hyvin alkanut yhteistyö on loppunut siihen, ettei vapaaehtoisten resurssille ole löytynyt käyttöä. Säännöllisyyden lisäksi yhteistyö pitäisi rakentaa niin kiinteäksi osaksi toimintaa, ettei se olisi vain yhden yksittäisen innokkaan jäsenen varassa. Jos toiminta henkilöityi liiaksi, yhteistoiminta saattaa hiipua nopeasti yhdenkin aktiivihenkilön jäädessä pois toiminnasta.

Yhteistyö edellyttää toimivaa tiedonvaihtoa. Tiedonvaihdon tulisi olla säännöllistä ja kaksisuuntaista. Järjestöjen ja viranomaisten tiedonvaihto kannattaa rakentaa eräänlaisen solmuajattelun varaan. Koska järjestöjä on pelkästään Pirkanmaallakin tuhansia, on mahdotonta viestiä jokaista järjestöä erikseen. Viestinnän solmuja Pirkanmaalla voisivat olla esimerkiksi SPR:n Hämeen piirin valmiuspäällikkö, joka tavoittaa 50 Vapepan jäsenjärjestöä, Pirkan kylät Ry:n kyläasiamies, joka tavoittaa kaikki Pirkanmaan kyläyhdistykset, Pirkanmaan pelastuslaitos, joka tavoittaa Pirkanmaan alueen VPK:t jne. Verkoston kautta viranomaiset voisivat tiedottaa järjestöjä esimerkiksi ajankohtaisista asioista, käynnistyvistä hankkeista ja tulossa olevista koulutuksista. Solmuhenkilöiden kautta järjestöjen viesti kulkisi myös

viranomaisten suuntaan vastavuoroisuuden periaatteella.

Poliisilain mukaan poliisin yksi tärkein tehtävä on rikosten ennaltaehkäisy. Turvallisuuden ylläpitämiseksi poliisin tulee toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Vaikka poliisin resurssija ollaankin leikkaamassa, emme saa unohtaa tätä tärkeää lain tasolle kirjattua tehtävää. Oman kokemukseni mukaan poliisissa ei edelleenkaan arvosteta riittävästi ennalta estävää työtä. Arvostus ja ennalta estävän toiminnan priorisoiminen pitäisikin saada nostettua aivan uudelle tasolle, sillä mitä enemmän panostamme ennalta ehkäisevään toimintaan, sitä vähemmän poliisin täytyy ponnistella rikosten selvittämisen parissa. Lyhytnäköinen säästäminen ennalta estävästä työstä tuo varmuudella negatiivisia tuloksia pidemmällä aikavälillä.

Kolmannen sektorin osallistumisen seuraukset

Kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite on saada aikaan mahdollisimman turvallinen ympäristö. Kolmas sektori pystyy integroimaan turvallisuusajattelua kansalaispintaan aivan eri tavoin kuin viranomaiset. Tarvitsemme yksittäisen toimijoiden yksin yrittämisen sijaan laaja-alaista yhteistyötä, johon kuuluu oleellisena osana kolmas sektori järjestöineen. On hyvä muistaa, että arjen turvallisuus syntyy jokaisen yhteiskunnan jäsenen omien valintojen ja toiminnan kautta, siis arkisen tekemisen kautta. Tässä työssä kolmannen sektorin rooli on aivan keskeinen.

Kuten todettua, järjestöillä on erittäin paljon monipuolista toimintaa ja osaamista. Vapaaehtoiset ovatkin nähtävä viranomaistoimintaa täydentävänä kustannustehokkaana ja monipuolisena lisäresurssina. Kolmannen sektorin odotetaan tuovan mukanaan virkistävää arvopohjaista toisin ajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista. Osallistuminen toisi osaksi toimijaverkostoa uusia näkökulmia, lisäksi verkottumista entisestään ja toisi sitä kautta uusia resurssija turvallisuuden parantamiseen mahdollistaen näin entistä laajapohjaisemman turvallisuusyhteistyön.

6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnilla on yleensä tarkoitettu kannanottoa tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin. Validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteetin puuttuminen tekee tutkielmasta käytännöllisesti katsoen arvottoman, sillä silloinhan on todellisuudessa tutkittu aivan muuta asiaa kuin alun perin kuviteltiin. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Korkea reliabiliteetti varmistaa

sen, ettei tutkimustulos ole sattumanvarainen, vaan samoissa olosuhteissa samoin tuloksin toistettavissa. Kun mittaaminen on reliaabelia ja validia, tutkimusaineisto on sisäisesti luotettavaa. (Uusitalo 1991, 84–86.)

Toimintatutkimuksessa on perusteltua ottaa kantaa myös siihen, missä määrin toiminta itsessään osoittautui vastaukseksi itse ongelmaan ja tehtiinkö sen aikana oikeita asioita. Arvioinnissa on otettava huomioon tehtävän laajuus ja käytettävissä ollut aika.

Tutkimushankkeen aineisto koottiin haastatteluiden ja Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle sekä heidän organisaatioille edelleen lähetettäväksi tarkoitetun kyselyn avulla. Lisäksi hankkeen teemoista keskusteltiin erilaisissa tapahtumissa sekä koottiin kyselyaineisto kolmessa kyläillassa. Tutkimushanke oli esillä muun muassa Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokouksissa ja useissa eri seminaareissa ja tilaisuuksissa kevään 2013 aikana.

Pyrin vahvistamaan validiteettia tekemällä sekä haastattelu- että kyselyrungon huolellisesti. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 184) kirjoittavatkin kirjaan, että laadukkuutta voidaan tavoitella tekemällä hyvä haastattelurunko. On tärkeä miettiä ennalta, miten teemoja voidaan syventää ja pohtia vaihtoehtoisia lisäkysymysten muotoja. Haastatteluteemat ja kysely löytyvät liitteistä 3 ja 4.

Haastattelin tutkimukseen yhteensä yhdeksää henkilöä. Lähetin haastattaville kysymykset etukäteen, jotta kukin haastateltava pystyi valmistautumaan haastatteluun jo ennalta. Sainkin haastateltavilta – kiitos etukäteisvalmistautumisen – jäsenneltyjä ja monipuolisia vastauksia. Vaikka haastattelun kohteena olevat järjestöt ovat toiminnaltaan hyvinkin erilaisia, uskon otoksen riittäneen hyvään edustavuuteen, koska monet vastaajat puhuivat ja kertoivat samoista asioista ja ongelmista järjestön perustehtävästä riippumatta.

Koin saaneeni kaikkien haastateltavien kanssa hyvän keskusteluyhteyden, jonka vuoksi olen haastattelujen tuloksiin tyytyväinen. Kaikki haastatellut nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella. Haastattelut purettiin myöhemmin tekstiksi. Tein haastatteluiden aikana myös omia muistiinpanoja.

Sain kaikissa haastattelupaikoissa lämpimän vastaanoton. Hyvällä vastaanotolla oli iso merkitys myös haastatteluiden onnistumisen kannalta, koska haastateltavat olivat motivoituneet haastateltaviksi. Hyvä vastaanotto lisäsi myös omaa motivaatiota haastatteluiden tekemiseen.

Olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota siihen, etten sekoittaisi omia subjektiivisia näkemyksiäni tutkimusaineistoa käsitellessäni. Omien näkemysten eristäminen ei tosin ole ollut helppoa, sillä kuten aiemmin totean, tutkimuksen tulokset ovat syntyneet hyvin monesta eri lähteestä ja useista aiheen ympärillä käydyistä keskusteluista. Koska kyseessä on toiminnallinen tutkimushanke, tämä ei ole mielestäni kuitenkaan ongelma. Kuten O'Brienin (1998) toteaa, toimintatutkijan tulee päästä osallistujia tyydyttävään ja tutkimuksen

jälkeen myös pysyvään lopputulokseen, ei yksinomaan tutkimusraporttiin. Tein tämän vuoksi tutkimusta paljolti keskustelevalle hengessä tulevaisuuden toimintaa innovoiden. Omien näkemykseni sekoittuminen lopputulokseen on kuitenkin hyvä ottaa huomioon tuloksia ja kehittämisehdotuksia luottaessa.

6.3 Kehittämisehdotukset

Kehittämistyössä ei kannata välttämättä lukkiutua nykyisiin malleihin ja olemassa oleviin ratkaisuihin. Kuten Turvallinen Suomi raportissa todetaan, perinteinen, yhdistysjäsenyyteen perustuva vapaaehtoisuus on murroksessa. Tutkimukset ja käytännön kokemukset osoittavat kuitenkin, että ihmiset ovat halukkaita osallistumaan yhteiseen turvallisuuteen ja auttamaan hätätilanteissa. Tämä on hyvä ottaa huomioon varsinkin, jos halutaan saada toimintaan mukaan sellaisia ihmisiä, jotka eivät halua ottaa osaa perinteiseen yhdistystoimintaan. Uudenlaisia juttuja kannattaakin kehittää ja kokeilla ennakkoloukkottomasti.

Useassa eri yhteydessä on tullut esille, että tietämättömyys toisten toimintatavoista on yksi keskeisin yhteistyön este. Tämä koskee kaikkia toimijoita. Se ei siis ole vain viranomaisten ongelma.

Toisten toimintatapojen tunteminen kehittyi parhaiten säännöllisen yhteistyön avulla. Yhteinen suunnittelu, koulutus, harjoittelu ja toiminta pitääkin saada arkipäiväiseksi toimintamalliksi. Tietämystä olisi varmasti mahdollisuus parantaa myös turvallisuusalan tutkintoihin tähtäävissä opinnoissa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kolmannen sektorin edustajille varattaisiin koulutuksesta ja tutkinnosta riippuen esimerkiksi muutaman tunnin tai päivän mittainen osuus, jossa he voisivat käydä esittelemässä omaa toimintaansa. Useat järjestöt ilmaisivat kiinnostuksensa osallistua koulutuksiin muun muassa sanomalla:

”Jos te kutsutte, meillä on hyviä puhujia, jotka ovat oman asiansa ammattilaisia”.

Esimerkkinä mainittiin tulevat ja esimiestöihin koulutautuvat poliisit, jotka olisivat parhaita viestinviejä kentälle.

Laaja-alaisen, pysyvän ja tuloksellisen yhteistyön toteutumisen perusedellytys on, että sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteita kytketään maakuntaohjelmiin sekä muihin alueellisiin ja paikallisiin strategioihin (Palmgren 2011). Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa on pyritty saamaan turvallisuus kiinteäksi osaksi maakuntastrategiaa muun muassa turvallisuuden ennakkointifoorumin työn kautta. Myös Tampereen korkeakoulujen muodos-

taman Unipoli-yhteistyön laajentaminen turvallisuusteeman äärelle on tärkeä askel tämän tavoitteen saavuttamisessa.

Turvallisuus olisi hyvä saada kiinteäksi osaksi myös eri järjestöjen strategisia painopisteitä ja suunnitelmia. Tälle on hyvät perusteet, sillä hyvinvointia ei voida saavuttaa ilman turvallisuutta. Koska järjestöt työskentelevät lähellä kansalaisia, turvallisuuden huomioiminen on siksi erittäin tärkeää, vaikka järjestön ideologia ei varsinaisesti turvallisuuteen muuten liittyisikään. Kuten tämä toiminnallinen tutkimushankekin on osoittanut, järjestöissä ollaan erittäin kiinnostuneita kehittämään yhteistyötä niin viranomaisien kuin muidenkin turvallisuusalan toimijoiden kanssa.

Turvallisuusviranomaisten kannattaisi pohtia entistä enemmän kolmannen sektorin roolia turvallisuuspalveluiden tuottajana. On hyvä muistaa, että järjestöjen tekemä työ on erittäin kustannustehokasta, sillä sitä tehdään pääosin vapaaehtoistyönä. Kun järjestöille löydetään turvallisuuden sektorilta motivoivia tehtäviä, voimme saada aikaan sellaista tulosta, jota ei voida saada aikaan pelkästään viranomaisvoimin. Yksi haastateltava esittikin mielenkiintoisen kysymyksen:

”Voisimmeko säännöllisen yhteistyön kautta päästä siihen, että esimerkiksi valmiussuunnittelua voitaisiin laskea joiltain tietyiltä osin kolmannen sektorin osaamistason ja tehtävien varaan?”

Edellä mainitulla mallilla olisi varmasti kolmannen sektorin aseman tunnistamisen lisäksi myös suoria kustannusvaikutuksia. Vapaaehtoiset kannattaa joka tapauksessa kytkeä tiiviisti mukaan niin valmius- kuin turvallisuus suunnitteluunkin. Ajattelemme usein, että miten viranomaiset hoitavat asioita sen sijaan, että meidän pitäisi miettiä, miten saamme integroitua kokonaisuuteen myös vapaaehtoistoimijoiden joukot. Voisiko olla jopa niin, että antaisimme jossain tietyissä tapauksissa kolmannen sektorin toimijoille johtamisroolin ja viranomaisille vain tukiroolin?

Kolmas sektori voisi osallistua joissakin tapauksissa myös turvallisuusalan yritystoiminnan kehittämiseen. Erityinen mahdollisuus olisi juuri sellaisissa tuotteissa ja palveluissa, jotka tähtäävät arjen turvallisuuden parantamiseen esimerkiksi erilaisten turvallisuusteknologioiden kautta. Kolmas sektori voisi olla tukemassa tuote- ja palvelukehitystä tarjoamalla apua ja käytännön tilaisuuksia tuotteiden pilotointiin ja testaukseen.

Osa hankkeista voisi olla myös sellaisia, joissa ovat mukana niin viranomaiset, tutkimus, yritykset kuin järjestötoimijatkin. Tällainen kokeilu on raportin kirjoitushetkellä Pirkanmaalla käynnissä oleva Insta Innovation Oy:n vetämä JoViTE-hanke (Joint Virtual Training Environment), jonka tarkoitus on kehittää viranomaisten johtamisharjoitteluun tarkoitettu virtuaalinen harjoitusympäristö. Kehittämistyöhön otettiin heti alkuvaiheessa mukaan SPR:n

Hämeen piirin valmiuspäällikkö.

SPR:n koordinoima Vapepa on mukana monissa ”elävän elämän” tilanteissa, jonka vuoksi on tärkeää, että he pääsevät olemaan mukana viranomaisten harjoituksissa ja myös harjoittelualustaan tähtäävässä kehitystyössä. Yhteistyö yritysmaailman suuntaan voisi konkretisoitua myös esimerkiksi erilaisten turvallisuusiltojen järjestelyihin ja kustannusten kattamiseen liittyen. Kyläilloissa tulikin ilmi toive siitä, voisiko iltojen yhteydessä olla esillä erilaisia turvallisuutta parantavia tuotteita. Turvallisuusalan yrittäjät voisivat maksaa iltojen kustannukset sen vastineeksi, että he pääsevät markkinoimaan tuotteitaan turvallisuusiltoihin. Tällaisten tuote-esittelyjen varalle on kuitenkin tärkeä luoda selvät pelisäännöt. Tuotteita tulee markkinoida siten, ettemme saa aikaan lisää turvattomuutta turvallisuuden sijaan.

Kyläilloissa tehdyssä kyselyssä tuli selvästi esille huoli siitä, että arjen turvallisuuden yhtenä keskeisenä haasteena on se, että poliisin ja muiden viranomaisten vähentynyt näkyvyys on luonut turvattomuutta. Ongelma ilmenee näkyvyyden puuttumisen lisäksi konkreettisesti muun muassa avunsaannin liian pitkänä kestona ja puutteellisena valvontana. Kun siihen lisätään vielä se, että moni kokee oman osaamisen puutteellisena turvallisuuteen liittyvissä asioissa, sillä on negatiivinen vaikutus arjen turvallisuuden tunteeseen. Ongelman tekee todelliseksi se, että turvallisuus on jokaisen yksilön kohdalla pitkälti tunnetta, eikä tilastoihin pohjautuvaa faktaa, johon taas viranomaisnäkökulma pohjautuu.

Koska emme voi saada takaisin entisajan kyläpoliiseja, onkin pohdittava erilaisia uusia ratkaisuja harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden parantamiseksi. Yksi ratkaisu tähän voisi olla eräänlaisen kylän/alueen turvallisuusvastaavien kouluttaminen. Turvallisuusvastaavat koulutettaisiin viranomaisten toimesta tehtäväänsä. Turvallisuusvastaava toimisi jokamiehen oikeuksien pohjalta alueensa yhdyshenkilönä niin kansalaisten kuin viranomaisten suuntaan. Koulutuksensa kautta hänellä olisi myös valmiuksia vastata erilaisiin arjen turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Turvallisuusvastaava voisi järjestää alueellaan myös erilaisia koulutustapahtumia, johon hän sitten pyytäisi mukaan viranomaisten edustajia ja turvallisuusalan yrittäjiä. Turvallisuusvastaava toimisi linkkinä viranomaisten suuntaan myös eräänlaisissa kriisiajan tilanteissa esimerkiksi myrskyissä. Kriisitilanteita varten turvallisuusvastaava voisi kartoittaa sellaista alueen osaamista ja välineistöä joita voitaisiin käyttää tarpeen niin vaatiessa. Turvallisuusvastaavien olisi hyvä kuulua aktiivisesti toimivaan järjestöön, esimerkiksi Vapepaan tai vapaaalokuntaan.

Tässä yhteydessä voisi pohtia myös sitä, mikä kuntien rooli voisi olla tämäntyyppisten ihmisten ”palkkaamisessa”. Työ tehtäisiin pitkälti vapaaehtoisipohjalta, mutta eräänlaiset kulukorvaukset pitäisi joka tapauksessa tulla

katetuksi. Jos turvallisuusvastaava joutuisi tekemään jossain tilanteessa töitä pitkäkestoisemmin, hänelle pitäisi mahdollisesti maksaa korvausta myös menetetyistä ansiotuloista.

Turvallisuusvastaavat voisivat olla ratkaisu myös täydennyspoliisiaan. Koska henkilöillä olisi säännöllinen turvallisuustehtävä, heillä olisi sen kautta erinomaiset valmiudet toimia isommissakin kriisitilanteissa tai poikkeusoloissa. Tämä tosin vaatisi lainsäädännön muuttamista, sillä nyky-lainsäädännön mukaan täydennyspoliiseja voi käyttää vain poikkeusoloissa.

Täydennyspoliisitoiminnan hiipumisen yhtenä keskeisenä ongelmana on käsittääkseni ollut se, ettei heille ole mahdollista osoittaa normaaliolojen aikana tehtäviä. Kuten haastatteluissakin on todettu, motivaation ylläpitäminen vaatii säännöllistä tehtävää ja toimintaa. Jos turvallisuusvastaava- asiassa nähdään potentiaalia, koulutettavien valintaprosessiin olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Turvallisuusvastaavana täytyy olla vahvalla maalaisjärjellä varustettu ja tehtävänsä hyvin koulutettu henkilö, joka ymmärtää tehtävänsä luonteen eikä sorru ylilyönteihin.

Arjen turvallisuusilloissa tuli selkeä toive siitä, että vastaavanlaisia turvallisuusiltoja järjestettäisiin säännöllisesti. Olisiko tähän tarpeeseen rakennettavissa eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä tärkeisiin turvallisuusteemoihin luontosarja, jonka toteuttamista pyrittäisiin rahoittamaan esimerkiksi turvallisuusalan yrittäjien ja vakuutusyhtiöiden kanssa tehtävän sopimuksen avulla? Iltojen kulut eivät todennäköisesti olisi kovin suuria, mutta niiden hyödyt voisivat olla merkittäviä. Samassa yhteydessä voisi innostaa kyliä tekemään kyläkohtaisia turvallisuus suunnitelmia ja laatimaan tiettyjä sopimuksia esimerkiksi kriisiajan tilanteita varten. Esimerkiksi Pirkan Kylät ry on ilmoittanut voivansa olla tiedottajana, innostajana ja auttamassa niitä kyliä jotka ottavat turvallisuusasiat kyläohjelmiin mukaan.

Koska työ järjestöissä rakentuu pääasiassa vapaaehtoistyön varaan, järjestöille on elintärkeää, että he saavat toimintaansa mukaan aktiivisia ja innokkaita jäseniä. Ainakin osa järjestöistä järjestää säännöllisesti teemapäiviä joissa on tarkoitus herättää kiinnostusta järjestöä kohtaan.

Yhdessä haastattelussa nousi esiin hyvä idea siitä, että käynnistäisimme järjestöjen kanssa yhteisen kampanjan, jonka teemana voisi olla esimerkiksi: ”Tule turvallisuuden tekijäksi”. Kampanjassa järjestöt voisivat tehdä itseään ja toimintaansa tunnetuksi ja kertoa minkälaisiin tehtäviin järjestöjen kautta voi osallistua. Jokainen voisi sitten hakeutua omien vahvuuksien ja kiinnostusten mukaiseen toimintaan. Kampanja voisi olla samalla mahdollisuus levittää tärkeäksi katsottua turvallisuustietoa kansalaisille.

Aktiivinen kansalaistoiminta turvallisuusasioiden parissa olisi myös omiaan lisäämään jokaisen toiminnassa mukana olevan valmiuksia toimia arjen turvallisuuden tekijänä omassa yhteisössään niin työssä kuin vapaa-

ajallakin. Tärkeänä kohderyhmänä voisivat olla esimerkiksi nuoret ja maahanmuuttajat. Aktiivinen yhdistystoimintaan osallistuminen voisi tarjota molemmille kohderyhmille kanavan liittyä kiinteäksi osaksi yhteiskuntaa.

Viranomaiset ovat saaneet useissa tapauksissa ratkaisevaa apua esimerkiksi kadonneen etsintään liittyen. Vapaaehtoisten koulutuksen kannalta olisi tärkeää saada palautetta ja tietoa esimerkiksi siitä mistä etsittävä on löytynyt joko etsinnän aikana tai sen jälkeen. Vapaaehtoiset pystyisivät arvioimaan tietojen pohjalta etsinnän tehokkuutta ja onnistumista ja syitä siihen miksi etsittävä ei ole löytynyt. Tuloksia voisi hyödyntää koko Vapepa-joukon suorittaman etsinnän arvioimiseen ja tulokset palvelisivat myös viranomais-toiminnan kehittämistä etsintätehtäviin liittyen. Uusista mahdollisuuksista mainittakoon esimerkkinä Lentopelastusseuran etsinnästä saatava GPS-dataraportti, jota viranomaiset voisivat verrata omien järjestelmiensä tietoihin.

Kriisitilanteita varten pitäisi kehittää eräänlainen yhteyshenkilöjärjestelmä. Esimerkiksi myrskytilanteissa johtopaikalle olisi hyvä saada poliisin ja pelastuslaitoksen lisäksi kuntasektorin, puolustusvoimien aluetoimiston, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), sähköverkkoyhtiön, tarvittavien järjestöjen sekä aluehallintoviraston edustajat. Idea tuli myös siitä, että myös järjestöt voisivat tuottaa alueellista jatkuvasti päivittyvää turvallisuuden tilannekuva omien havaintojensa perusteella. Tällainen tilannekuvatieto voisi olla merkityksellistä niin arkipäiväisessä toiminnassa kriisitilanteesta puhumattakaan. Esille nostettiin myös harjoittelun merkitys. Pirkanmaalla pitäisi järjestää esimerkiksi kerran vuodessa suuronnettomuus-harjoitus, jossa yhteistoimintaa harjoiteltaisiin laajasti eri toimijoiden kanssa. Harjoittelun kohteena voisi olla esimerkiksi varautuminen, tiedon välitys, evakuointi, liikennejärjestelyt ja niin edelleen.

Turvallisuusklusteri voisi olla koollekutsujana alueellisessa ”pyöreän pöydän” tapahtumissa, johon kutsuttaisiin mukaan toimijoita järjestötoimijoista viranomaisiin. Tapahtumassa keskusteltaisiin teemoittain ajankohtaisista asioista ja haettaisiin ratkaisuja käsillä oleviin turvallisuusongelmiin yhdessä. Ryhmän tuloksia ja ratkaisuehdotuksia voitaisiin hyödyntää sen jälkeen arkipäiväisessä työssä sekä esimerkiksi kuntien turvallisuussuunnittelussa. Kaikkien toimijoiden asiantuntemuksen kokoava työtapa voisi olla erityisen motivoiva kanava osallistua alueelliseen turvallisuustyöhön. Turvallisuusasioista voitaisiin em. tapahtumissa keskustella myös eettisistä ja arvopohjaisista näkökulmista, jotta turvallisuustyötä tehtäisiin oikeista lähtökohdista ja motiiveista. Tällainen fasilitoitu tilaisuus voisi toimia hyvin myös silloin, kun suunnittelemme yhteistyön muotoja ja painopistealueita. Tällaisesta pyöreän pöydän tapaamisesta on Turvallisuusklusterissa hyviä kokemuksia. Silloin teemana oli turvallisuusalan liiketoimintaedellytysten ja asiakasvaatimusten tunnistaminen. (Ks. Perttula 2012, Tredea-raportti.)

Isompiin kriisiajan tilanteisiin varautumisen yhteydessä kannattaisi selvittää, mikä merkitys kolmannen sektorin resursseihin on sillä, että monet järjestötoimijat kuuluvat samanaikaisesti useaan eri järjestöön. On esimerkkejä siitä, että sama aktiivinen toimija saattaa kuulua viiteenkin eri järjestöön. Normaaliajan oloissa tällä tuskin on merkitystä, mutta se voi olla ongelma isossa kriisissä, sillä yksittäinen jäsen voi luonnollisesti toimia vain yhdessä tehtävässä kerrallaan.

Tämä raportti toivottavasti innostaa ajattelemaan turvallisuuden osatekijöitä aikaisempaa kattavammin ja osin myös uudesta näkökulmasta. Turvallisuus on tärkeämpää kuin se, kuka sen tekee. Turvallisuuden kannalta on kuitenkin merkityksellistä se, miten se aikaansaadaan. Olennaista on, että he, joiden turvallisuudesta on kysymys, ovat osallisia tässä työssä. Mitä paremmin viranomaiset pystyvät tällaista tekemistä tukemaan, ohjaamaan, edistämään ja laajentamaan, sitä paremmin he kykenevät täyttämään oman tarkoituksensa myös jatkossa.

KIRJALLISUUS

- Bovaird, T. 2004. Public-private partnerships: from contested concept to prevalent practice. *International Review of Administrative Sciences* 70 (2), 199–215.
- Brinkerhoff, D. & Brinkerhoff, J. 2011. Public-private partnership: perspectives on purposes, publicness and good governance. *Public Administration and Development* 31, 2–14.
- Burt, G. 2012. From private security to public good: regulating the private security industry in Haiti. Centre for International Governance Innovation (CIGI). SSR Issue Papers 9.
- Busch, N. & Givens, A. 2012. Public-private partnership in homeland security: opportunities and challenges. *Homeland Security Affairs* 8, 1–23.
- Donahue, J. & Zeckhauser, R. 2006. Public-private collaboration. In M. Moran, M. Rein & R. Goodin (eds.) *The Oxford Handbook of Public Policy*. Oxford University Press, 496–525.
- Eriksson, K. 2012. Self-service society: participative politics and new forms of governance. *Public Administration* 90 (3), 685–698.
- Flinders, M. 2005. The politics of public-private-partnership. *The British Journal of Politics & International Relations* 7 (2), 215–239.
- Forrer, J., Kee, J. & Newcomer, K. 2010. Public-private partnership and the public accountability question. *Public Administration Review* 70 (3), 475–484.
- Harisalo, R. 2010. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 47, 151–152. Keskustelusteatikkelin kirjoittaja Liisa-Kaisa Tynkkynen.
- Heley, J. & Moles, K. 2012. Partnership working in regions. reflections on local government collaboration in Wales. *Regional Science Policy & Practice* 4 (2), 139–153.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus
- Hodge, G. & Greve, C. Public-private partnerships: governance scheme or language game. *Australian Journal of Public Administration* 69 (S1), 8–22.
- Ikola, R-M. 2002. Kolmannen sektorin verkostokumppanuus. Tarkastelussa kumppanuuden edut ja ongelmat. Hallintotieteen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, julkisjohtamisen laitos.
- Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012. Puolustusvoimat, Maanpuolustuskorkeakoulun artikkeli. Luettavissa: <http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/793043004ce912c9988c9983508f1d9d/13.1+%C3%A4rjest%C3%B6t+ja+yhteiskunnan+kokonaisturvallisuus.pdf?MOD=AJPERES>. (Luettu 4.2.2013)

- Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun -työkirja. Sisäasiainministeriön julkaisuja 4/2010. www.intermin.fi/julkaisut. Helsinki.
- Kajjalainen, H. 2012. Päämääränä strateginen kumppanuus. Tapaustutkimus Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ja Lyhty ry:n yhteistyömuotojen kehityksestä. Helsingin yliopisto. Yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma.
- Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali – Jyväskylän yliopisto 2013. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori> (Luettu 7.1.2013)
- Kivisaari, S., Saranummi, N. & Parviainen, P. 2004. Vanhusten palvelut Espoossa. Kehittämisen lähtökohdat juurruttamalla. VTT Working papers 3.
- Kolmasektori 2012. Luettavissa: <http://www.kolmasektori.net/kolmas.htm> (Luettu 4.2.2013)
- Kuula, A. 2012. Toimintatutkimus. Yhteiskunnallinen tietoarkisto, KvaliMOT. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html (Luettu 11.11.2012)
- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus – kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino
- Lehmusto, A. & Mäkelä, T. 2008. Kolmas sektori – haastava kehittämistyön arena. Kumppanuuteen perustuva järjestöyhteistyö ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistyön sekä opetuksen tukena. Teoksessa A. Holopainen, J. Lind ja K. Niemelä (toim.) Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa. Oikeusministeriön julkaisuja 8, 124–132.
- Leponiemi, U., Siitonen, P. & Anttiroiko, A-V. 2010. Julkisen sektorin ja yksityisen sektorin välinen yhteistyö. Tampereen yliopisto, yhdyskuntatieteiden laitos.
- Loader, I. & Walker, N. 2001. Policing as public good: reconstituting the connections between policing and the state. *Theoretical Criminology* 5 (9), 9–35.
- Lovio, R. & Kivisaari, S. 2010. Julkisen sektorin innovaatiot ja innovaatiotoiminta. Katsaus kansainväliseen kirjallisuuteen. VTT tiedotteita 2540.
- Meier, A. J. 2011. Networked coproduction of public services in virtual communities: from a government-centric to a community approach to public service support. *Public Administration Review* 71 (4), 598–607.
- Mokka, R. & Neuvonen, A. 2007. Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen asialla. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto. Helsinki: Sitran raportteja 69.
- Mustakangas, E., Kiviniemi, M. & Vihinen H. 2003. Kumppanuus kuntatallolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa. Helsinki: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: PS-kustannus.

- Ohtonen, V. 2010. Turvallisuuustoimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen Jokilaaksojen alueella. www.turvakanava.fi (Luettu 17.1.2013)
- O'Brien, R. 1998. An Overview of Methodological Approach of Action Research. <http://www.web.ca/robrien/papers/arfinal.html>.
- Osterfeld, D. 1980. Anarchims and the public goods issue: law, courts and the police. *The Journal of Libertarian Studies* 18 (1), 47–68.
- Palmgren, M. 2011. Lapin malli sisäisen turvallisuuden verkostoyhteistyössä – Sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää arjen turvaa. Rovaniemi: Lapin aluehallintoviraston julkaisuja 1/2011.
- Pento, T. 2007a. Julkisten palvelujen uusia toimintamuotoja. Teoksessa P-H. Rannisto, T. Pento & M. Vedenkannas (toim.) *Julkisten palvelujen uudet tuotantotavat*. Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja C:11, 20–36.
- Pento, T. 2007b. Julkisten palvelujen historiasta. Teoksessa P-H. Rannisto, T. Pento & M. Vedenkannas (toim.) *Julkisten palvelujen uudet tuotantotavat*. Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja C:11, 15–19.
- Perttula, J. 2012. Avoin Tampere (Tredea) – Pirkanmaan turvallisuusklusterin toimintaedellytysten selvitys. Tampere 2012. Luettavissa: http://innovatetampere-fi-bin.directo.fi/@Bin/830596ac5f58f688149c21214c7824f4/1371189468/application/pdf/91521/Avoin%20Tampere_Loppuraportti_Pirkanmaan%20turvallisuusklusteri.pdf (Luettu 14.1.2013)
- Perttula, J. 2012b. Pirkanmaan turvallisuusklusteri? – Esiselvitys hankkeen toteutettavuudesta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 99. Luettavissa: [http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/1F6EAF493292D121C22579D1003B7BE1/\\$file/Raportteja99_web.pdf](http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/1F6EAF493292D121C22579D1003B7BE1/$file/Raportteja99_web.pdf) (Luettu 14.1.2013)
- Pihlava, R. 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kunnallisanalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 61. Sastamala.
- Ryan, B. 2012. Co-production: option or obligation. *Australian Journal of Public Administration* 71 (3), 314–324.
- Sidel, M. 2006. The Third Sector, Human Security, and Anti-Terrorism: The United States and Beyond. *Voluntas* DOI 10.1007/s11266-006-9017-1
- Simeone, M. 2008. Integrating virtual public-private partnership into law enforcement intelligence-led policing. *Homeland Security Affairs* 2, 1–22.
- Stenvall, J. 2012. Julkinen hallinto poliisin toimintaympäristönä. Teoksessa R. Honkonen & V. Mutttilainen (toim.) *Poliisin toimintaympäristö – Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 102. Tampere.
- Turvallinen Suomi 2012. Tietoa Suomen kokonaisturvallisuudesta. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisuja 134. Luettavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84800/Tietoa%20Suomen%20kokonaisturvallisuudesta%202012.pdf?sequence=1> (Luettu 16.1.2013)

- Turvallisempi huominen, Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2012. Sisäasianministeriö. Luettavissa: http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf (Luettu 5.2.2013)
- Tynkkynen, L-K. 2009. Mahdollisuuksien ikkunaan etsimässä – yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuden esteet ja edellytykset suomalaisessa silmäterveydenhuollossa. Terveystieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo: WSOY.
- Yhdistysrekisteri 2013. Patentti- ja rekisterihallitus. Luettavissa: <http://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri.html>. (Luettu 17.1.2013)
- Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2010. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa viranhaltijatyöryhmän loppuraportti. Jyväskylän kaupunki.

LIITTEET

Liite 1: Tamperealaisten nuorten ajatuksia turvallisuudesta, Oktafoorumien raportti

Taustaa

Tampereen Nuorisofoorumi järjesti yhteistyössä poliisiammattikorkeakoulun ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa kaksi Tampereen oppilaitosten oppilaskuntien tapaamista, Oktafooriumia maaliskuussa 2013. Toinen tapaaminen järjestettiin yläkoulujen ja toinen toisen asteen oppilaitosten edustajille, joita jokaisesta koulusta tuli 2-5 henkeä. Tapahtuma järjestettiin koulupäivän aikana. Oktafoorumissa keskusteltiin turvallisuudesta kolmessa työryhmässä: kouluturvallisuus, verkkoturvallisuus sekä perheen ja lähipiirin turvallisuus. Keskustelua vetivät Nuorisofoorumin jäsenet. Paikalla oli paikalla asiantuntijoina ja tilaisuuden seuraajina myös poliisiammattikorkeakoulun ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen edustajia. Turvallisuuskeskusteluissa pyrittiin keräämään erilaisia ideoita turvallisuudesta vapaassa keskustelussa. Keskustelua käytiin pienryhmissä, jotka pääsivät keskustelemaan kaikista aihealueista. Oktafoorumien keskustelutuloksia tullaan käyttämään muun muassa Pirkanmaan turvallisuusklusterin toiminnassa.

Tampereen Nuorisofoorumi

Tampereen Nuorisofoorumi on tamperelainen 12–22 -vuotiaiden nuorten vaikuttajaryhmä, joka pyrkii parantamaan tamperelaisten nuorten asemaa sekä heidän vaikuttamis- ja harrastusmahdollisuuksiaan. Tampereen Nuorisofoorumi on perustettu vuonna 1998. Foorumilla on edustuspaikat kuudessa Tampereen kaupungin lauta- ja johtokunnassa, kaupunginvaltuustossa sekä useissa Tampereen ja Pirkanmaan alueilla toimivissa työ- ja projektiryhmissä, muun muassa Pirkanmaan turvallisuusklusterissa. Noin 70 % Suomen kunnista toimii Nuorisofoorumin kaltainen nuorisovaltuusto.

Verkkoturvallisuus

Oktafoorumien keskusteluissa pohdittiin verkkoturvallisuutta, internetin uhkia sekä oman verkkoturvallisuuden ylläpitoa. Keskusteluissa pyrittiin miettiä, mitkä ovat suurimmat netin turvallisuushkat, sekä miten niiltä voi puolestautua. Lisäksi ryhmässä mietittiin kuinka hyvin nuoret yleisesti tietävät netin vaaroista, niiltä suojautumiselta sekä erityisesti, kuinka tietoutta voisi parantaa.

Keskusteluissa nostettiin esille, ettei netti ole samanlainen tila kuin koulu- tai asuinalue. Netti on kaikkialla ja se sisältää monia erilaisia tasoja ja palveluja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Netissä ollaan niin huvien, hyödyn kuin myös asioiden hoitamisen takia. Myös netin hasarditekijät riippuvat, millaisessa yhteydessä ja millaisilla sivustolla ne esiintyvät. Avoimilla sivuilla ja kirjautumisen vaativissa palveluissa uhat esiintyvät eri tavalla, vaikka niiden tavoite onkin pääpiirtein sama. Avoimilla sivustoilla uhat esiintyvät ilmaisten, ladattavien pelien tai voittoja lupaavien mainosten avulla, jotka pyrkivät vain keräämään yksityisiä henkilötietoja tai asentamaan haittaohjelmia koneelle. Nuorten osallistujien mielestä tällaiset liian hyvää liian helposti lupaavat ilmoitukset on helppo tunnistaa ja välttää. Tosin sivustojen ylläpitäjille esitettiin kritiikkiä tällaisten mainosten pääsemisestä muuten asiallisille sivuille. Nuoret miettivät, tietävätkö sivujen ylläpitäjät, miten huolehtia sivustonsa turvallisuudesta niin, etteivät käyttäjät joudu haittamainonnan uhreiksi.

Suurin pelko netinkäytössä osallistujille on kirjautumispalvelujen sisältämien henkilökohtaisten tietojen, kuten sähköposti- tai verkkopankkitunnusten joutuminen väärin käsiin. Myös sosiaalisen median salasanojen leviäminen koettiin suurena pelkona, joskaan ei yhtä haitallisena. Keskustelijat totesivat, että sosiaalisen median salasanojen menettämisen pelkona on, että joku voi esiintyä vääränä henkilönä ja lähettää ja jakaa haittaohjelmia toisen nimissäsi. Keskustelijat huomauttivat, että sosiaalisessa mediassa levitetyillä viesteillä voi olla hyvinkin kauaskantoisia seurauksia muun muassa tulevan työnantajan katsoessa profiilin historiaa.

Parhaiksi tavoiksi suojautua verkkohyökkäyksiltä osallistujat näkivät tietoturvan ylläpidon, koska vaikka pyrkisikin vierailemaan vain luotettavilla sivustoilla, voivat virukset hyökätä koneeseen vain sähköpostiviestin tai Facebook-linkin avaamisella. Lisäksi eri salasanojen käyttämistä eri palveluihin pidettiin tärkeänä, kuin myös salasanan vaihtamista tarpeeksi usein. Tosin kukaan työryhmässä olleista ei sanonut vaihtavansa salasanojaan tietyn väliajoin.

Keskustelijat nostivat esille, etteivät nuoret välttämättä tiedä miten voi parhaalla tavalla turvata oman verkkoturvallisuutensa. Keskustelijoiden mielestä netistä ei löydy selkeää palvelua, jossa voisi käydä kohta kohdalta läpi miten suojautua hyökkäyksiltä ja uhilta. Palvelun ylläpitäjäksi mietittiin tietosuojavaltuutettua tai poliisia. Myös toimiminen silloin, kun omat tiedot, esimerkiksi verkkopankki- tai sähköpostitunnukset ovat joutuneet väärin käsiin tarvitsisi yksinkertaisen palvelun ja toimintaohjeet

Koulutuksen turvallisuus

Nuoret kävivät keskustelua Octafoorumissa koulutuksen turvallisuudesta. Keskustelua käydessä nuoret linjasivat, että koulutuksen turvallisuuteen vai-

kuttaa moni muuttuja. Turvallisuutta parantavia tekijöitä ovat muun muassa hyvät puitteet koulun käynnille, avoin ja positiivinen ilmapiiri, opettajien ja oppilaiden välinen kanssakäyminen sekä toisista välittäminen ja yhteenkuuluvuuden tunne. Keskustelussa korostui myös sääntöjen tärkeys ja niiden noudattaminen, jonka pitäisi olla itseisarvo. Nuoret painottivat, että sääntöjen tulisi olla oikeudenmukaiset ja rangaistukset tarpeeksi tiukat, mutta ensin keskustellaan ja sen jälkeen mietitään mahdollisesti tarvittavia rangaistuksia. Nuoret kokivat myös opettajien roolin tärkeäksi kurinpidon kannalta. Edellä mainituista asioista käy ilmi, että turvallisuus on tunne. Ja täytyy muistaa, että koulu on nuoren työpaikka, koulun oven nuori avaa lukuvuoden aikana 188 kertaa, pitäisi olla siis itsestään selvää, että koulu on turvallinen paikka. Jos oppilas tuntee pelkoa koulussa, niin opiskelu ei suju ja sen seuraukset eivät ole hyvät.

Miten koulusta saadaan turvallinen? Nuoret pitivät peruslähtökohtana turvallisuuden luomiselle sen, että kaikenlaiset ihmiset hyväksytään sellaisina kun he ovat. Tämä vähentää huomattavasti koulukiusaamista, joka on rasite koulutuksen turvallisuudelle. Yhdessä tehden ja kaikki yhdessä, rakennetaan yhteenkuuluvuuden tunne, jolloin oppilaat välittävät toisistaan. Toisista välittäminen ja hyvä yhteishenki koettiin tärkeäksi edellytykseksi turvallisuuden luomiselle. Keskustelussa painottui myös opettajien rooli kurinpidossa, mutta kasvatustyön tulisi lähteä kotoa ja koulun tulisi tukea kotia kasvatustyössä.

Keskustelussa ilmeni myös koulun ulkopuoliset uhat. Koulun ovat auki oppituntien aikana ja kuka tahansa voi päästä sisälle. On hyvä tietää kuinka toimia mikäli aggressiivinen henkilö tulisi koulurakennukseen. Nuoret eivät kuitenkaan nähneet tarpeelliseksi laittaa koulun ovia lukkoon tai kaltereita ikkunoihin, se voisi olla liioiteltua ja pelotella oppilaita.

Turvallisuuden takaamiselle koettiin tärkeäksi ennaltaehkäisy. Hyvä esimerkki ennaltaehkäisystä on poistumisharjoitukset, jotka koettiin hyödylliseksi mikäli oikea tulipalo syttyisi ja koulurakennuksesta tulisi poistua. On myös hyvä, että pelastusviranomaiset kiertelevät kouluja ja kertovat kuinka pienentää tulipalon syttymisen riskiä ja kuinka alkusammutuksessa tulisi toimia mikäli alkusammutus on mahdollista.

Nuorten mielestä olisi myös hyvä pitää turvallisuusoppitunteja. Tunnilla oppilaat voisivat keskustella opettajan ja muiden viranomaisten kanssa turvallisuudesta elämän joka eri osa-alueella. Turvallisuustietoisuutta tulisi lisätä!

Perheen ja lähipiirin turvallisuus

Octafoorumin yhtenä keskustelun aiheena oli perheen ja lähipiirin turvallisuus. Tämä aihe puhutti nuoria erityisen paljon, voi siis todeta, että nuoret viettää aikaa paljon läheisten ihmisten ja kavereiden kanssa. Keskustelu oli vilkasta ja nuoret kertoivat myös omista kokemuksistaan. Perheen turvalli-

suus pidettiin tärkeänä. Jos kotona ei ole turvallista on myös vaikea ajatella, että muuallakaan on turvallista. Perheen pitää puhaltaa yhteen hiileen ja tukea toisiaan niin hyvinä kuin huonoina aikoina. On tärkeää, että perheessä ollaan kiinnostuneita miten kukin voi. Perheen tulee tukea, välittää ja ohjata nuorta elämässä. Perheen roolia ei voi kyllin korostaa. On sanomattakin selvää, että aina välittävässä perheessäkään ei mene hyvin. Silloin on keskustelun paikka. Jos perheen omat voimavarat eivät riitä, on tärkeää, että kodin ulkopuoleltakin saadaan apua. Ei ole oikeutettua, että kotona joutuu pelkäämään eikä ulkopuolelta ole autettu perhettä selviämään ongelmistaan. Myös vanhempia on tuettava ongelmissaan. Nuoret kokivat myös oman roolinsa tärkeäksi perheen hyvinvoinnin kannalta. Tässä kiireisessä ja hektisessä elämässä nuoret kokivat myös hiljentymisen tärkeäksi ja yhdessäolon tärkeäksi. Ei ole tärkeää, että mikä auto autotallissa on tai kuinka monta neliötä talossa on. Varallisuudella ei ole väliä.

Kotona pitää olla turvallista - näin nuoret vaativat. Perheessä on oltava rajat ja rakkaus. Kotoa lähtee kasvatusta ja käyttäytymismallit. Perheen pitää olla luotettava, koska luottamus takaa hyvät välit. Nuoret korostavat, että vanhempien on pidettävä tarpeeksi kova kuri. Vanhempien täytyy tietää missä lapsensa liikkuu ja viettää vapaa-aikaansa. Vanhempien tehtävä on näyttää se oikea polku lapsillensa.

Octafoorumien keskustelu oli myös vilkasta kun puhuttiin turvallisista kavereista. Nuoret kokivat kaverit todella tärkeiksi – onhan kaverit osa tukiverkkoa, johon myös kuuluu perhe ja sukulaiset. Kuitenkaan, kavereiden löytäminen ei ole niin yksinkertaista; ihmisiä on moniin juniin ja kaikki on erilaisia, kuinka siis löytää hyvän kaverin? Nuoret olivat sitä mieltä, että hyvien kavereiden on oltava jokseenkin samalla aaltopituudella. Hyvä esimerkki on, että jääkiekkjoukkueen pelaajat harrastavat samaa lajia, joten suurella todennäköisyydellä, rakkaudesta urheiluun, heistä tulee hyviä kavereita. Mutta nuoret tietävät kyllä saman ikäisiä ihmisiä joilla ei ole kavereita, tässä tapauksessa nuorta täytyy auttaa ettei hän syrjäytyisi. Kodilla, koululla ja harrastusseuroilla on myös työpanoksensa auttaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Nuorten mielestä kaverin tulee olla luotettava, rehellinen, kaverin täytyy tukea ja olla sanojensa mukainen. Jos tulee ongelmia niin kaverin on oltava auttamassa. Joskus kaverin on tehtävä vaikeita päätöksiä, esimerkiksi jos kaverinsa on hölmöillyt täytyy hölmöilystä soittaa kaverin vanhemmille, viranomaiselle tms. Turvallisten kavereiden kanssa on turvallista. Turvaa kaverisi niin kaverisi turvaa sinut.

Lisätietoja:

Jesse Kosonen
jessekosonen@hotmail.fi

Markus Nieminen
markus-nieminen@live.fi

Liite 2: Kolmannen sektorin järjestöjä Pirkanmaalla

Suomen Lentopelastusseura SLPS ry: www.lentopelastus.fi
Pirkanmaan reserviläiset: www.pirkanviesti.fi/sivut/reservilaiset
Suomen Meripelastusseura Pirkanmaa ry: <http://pirkanmaa.meripelastus.fi/>
Pirkan Kylät ry: www.pirkankylat.fi
SPR Hämeen piiri: www.punainenristi.fi/toimipisteet/hameen-piiri
Tampereen ensi- ja turvakoti ry: www.tetuko.fi
4H, Häme: <http://hame.4h.fi/>
MLL, Häme: <http://hameenpiiri.mll.fi/>
Hämeen Partiopiiri ry: www.hp.partio.fi
Hämeen Liikunta ja Urheilu ry: www.hlu.fi
Pirkanmaan Martat: www.martat.fi/piirit/pirkanmaa
Pirkanmaan pelastuskoirat ry: www.pirkanmaanpelastuskoirat.fi
Tampereen nuorisofoorumi: www.nuortentampere.fi/nuoret/osallistu-ja-vai-kuta/nuorisofoorumi/
Hämeen Pelastusliitto ry: www.hameenpelastusliitto.fi
Autoliitto (Pirkanmaalla eri osastoja): www.autoliitto.fi
Rikosuhrapäivystys, Sisä-Suomi: www.riku.fi
Hämeen Nuorisoseurain Liitto ry: <http://hame.nuorisoseurat.fi/piirijarjesto/hameen-nuorisoseurain-liitto-ry>
Liikenneturva, Tampereen aluetoimisto: www.liikenneturva.fi
Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK), Hämeen piiri: <https://www.mpk.fi/Default.aspx?tabid=856>
Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry: www.pirkanmaansenioripalvelut.fi/tvpy/
Tampereen Kehitysvammaisten Tuki ry: <http://www.kvtukitamperet.fi/>
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry: www.kvtl.fi
Kriisikeskus Osviitta: www.osviitta.fi
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (Pirkanmaa ja Satakunta): www.ehyt.fi/fi/toiminta/alueellinen_toiminta/pirkanmaa_-_satakunta
Tampereen Tyttöjen Talo: www.tytto.fi
VPK toiminta Pirkanmaa: www.tampere.fi/pirkanmaanpelastuslaitos/vpk-toiminta.html
VAPEPA: www.vapepa.fi, Vapepaan kuuluvat järjestöt <http://www.vapepa.fi/jasenjarjestot-seka-toimintaa-tukevat-jarjestot-ja-yhdistykset>

+ kymmenet/sadat muut alueen järjestöt (lista esimerkinomainen)

Liite 3: Haastattelukysymykset

1. Millaisia resursseja, välineitä ja osaamista (tiedot/ taidot) edustamallasi järjestöllä on - miten tämä voitaisiin liittää paremmin osaksi paikallista ja alueellista turvallisuustyötä?
2. Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana viranomaisten ja yritysten muodostamaan turvallisuustyön ja -toimijoiden kokonaisuutta?
3. Mitä se, että kolmannen sektorin toimijat ja toiminta ottavat paikkansa tässä työssä, edellyttää kolmannelta sektorilta, viranomaisilta ja yrityksiltä?
  - kokemukset aiemmasta yhteistyöstä - positiiviset ja negatiiviset, keskeiset ongelmat
  - toiveet ja tarpeet viranomaisten suuntaan
4. Millaisia seurauksia kolmannen sektorin osallistumisella osaksi viranomaisten ja yritysten muodostamaa toimintakokonaisuutta on?
5. Mitkä ovat mielestäsi kokonaisturvallisuustyön kannalta keskeiset kolmannen sektorin järjestöt ja toimijat? (Yhteistyötahot tällä hetkellä, keitä kannattaa haastaa mukaan yhteistyöhön?)
6. Voisiko kolmannen sektorin toimijat muodostaa turvallisuusteeman ympärille (löyhän) verkoston josta valittaisiin edustaja mukaan Turvallisuusklusterin ohjausryhmään?
7. Kehittämisehdotuksesi yhteistyön kehittämiseksi
  - konkreettiset hankeideat?
  - yhteistyön toimintamalli?

Liite 4: Kysely turvallisuusklusterin osallistujille

(Kysely toteutettiin Webropolissa)

1. Oma taustaorganisaatiosi?
  1. Viranomaistaho
  2. Tutkimus- ja/tai koulutustaho
  3. Yrityssektori (yritys, yritysjärjestö)
2. Mikä on mielestäsi kolmannen sektorin - yhdistykset, järjestöt, seurat tms. - tuleva rooli turvallisuuden edistämisessä Pirkanmaalla?
3. Mitä se, että kolmas sektori voi ottaa tuon paikkansa turvallisuuden edistämistyössä, edellyttää a) edustamasi tahon osalta? b) muiden tahojen osalta?
4. Mitä kolmannen sektorin osallistuminen Pirkanmaan turvallisuusklusterin toimintaa voisi tarkoittaa a) klusterin itsensä kannalta? b) edustamasi tahon kannalta?
5. Luonnehdi aikaisempaa kokemustasi yhteistyöstä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (mainitse tahon).
6. Innovoi 1-3 kolmatta sektoria osallistavaa yhteistyön tai kumppanuuden muotoa turvallisuustyöhön Pirkanmaalle

Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokoonpano 2013:

Poliisiammattikorkeakoulu: Timo Rajala, puheenjohtaja

Pirkanmaan pelastuslaitos: Seppo Männikkö

Pirkanmaan liitto: Marko Mäkinen

Puolustusvoimat/Maanpuolustuskorkeakoulu: Mika Hyytiäinen

Teknologian tutkimuskeskus, VTT: Veikko Rouhiainen

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri: Anna Tamminen

Tampereen yliopisto: Sirpa Virta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Tukes: Mikko Moisio

Pirkanmaan poliisilaitos: Heikki Eronen

Tampereen kauppakamari: Peer Haataja

Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö, Tredea: Raimo Vähämaa

Tampereen kaupunki: Sampsu Hakulinen

Insta DefSec: Timo Hammar

Tampereen teknillinen yliopisto: Jouni Kivistö-Rahnasto

Suomen Punainen Risti: Ari Saarinen

Turvallisuusklusterin koordinaattori: Jouni Perttula, sihteeri

Liite 5: Arjen turvallisuusiltojen yhteenvedot

Arjen turvallisuusilta (Orivesi, 9.4.2013)

1. *Mitkä asiat/tekijät mielestäsi vähentävät turvallisuutta omalla asuinalueellasi?*

- Ylinopeudet (2)
- Raskas liikenne / mutkaiset tiet
- Liian tiukka vaitiovelvollisuus vaikeuttaa asioiden ajamista
- Rattijuopot (2)
- Kapea ja huonokuntoinen tie (2)
- Kevyen liikenteen väylän puuttuminen
- Lääkärin puuttuminen
- Sähkökatkot, huonot netti- ja puhelinyhteydet
- Katuvalaistuksen puuttuminen
- Sudet
- Pitkät etäisyydet/ välimatkat (2)
- Poliisit (viranomaiset) vähenevät ja ovat liian kaukana, avunsaanti kestää liian kauan/ näkyvyys puuttuu/ puutteellinen valvonta (7)
- Suurpedot ja hirvet
- Talot harvassa (naapurit(kin) kaukana)
- Syrjäytyminen, yhteiskunnan eriarvoistuminen
- Välinpitämättömyys, yhteisöllisyyden puute
- Suuriin yksiköihin keskittäminen - yhteiskunnan tukiverkko on liian kaukana

2. *Miten asuinalueellasi toimivat järjestöt voisivat tukea viranomaisia arjen turvallisuuden vahvistamisessa? (+ toiveet viranomaisten suuntaan)*

- Poliisit voisivat käydä kylällä useammin - ennalta ehkäisevä vaikutus (3)
- Kylälehdien ja viikonloppulehtien talkoojako
- Yhteinen ”painostus” epäkohdan poistamiseksi
- Koulutustilaisuuksien (turvallisuusteemaillat) järjestäminen (5)
  - Samalla turvalaitteiden esittelyä (2)
- Ystävöiminta- nuorten ja ikäihmisten kerhot

- Yhteispalvelupiste kylätoimiston yhteyteen
  - Vapaaehtoistoiminta (paikallistuntemus)
  - Kyläläisten paikallistuntemuksen hyödyntäminen
  - Naapuritiimien perustaminen - selkeät toimintamallit
  - Kadonneiden etsintään osallistuminen
  - Omankädenoikeus - kyläyhteisö oikeuden jakajana (poliisista ei ole apua/turvaa)
3. *Innovoi vapaasti uudenlaisia turvallisuutta edistäviä tahoja/toimijoita/ toimintamalleja omalle asuinalueellesi!*
- Kyläpoliisit takaisin (2), voisivat hoitaa myös muita asioita kuin poliisiin tehtäviä
  - Nuorisotila
  - Työavun vaihtopankki
  - Vahinkovakuutusyhtiön turvallisuusteot (sammutinhuoltopäivät jne.)
  - Varamummun /-vaarin koulutus (esim. lapsien läksyjen tekoapu ennen vanhempien kotiin tuloa)
  - Selvitetään pelastusviranomaisten avuksi käytettävissä oleva kalusto (veneet, traktorit yms. kalusto)
  - Lento-harrastajat
  - Turvallisuustietoiskuja paikallislehtiin
  - Turvallisuusaiheista tiedottaminen
  - Turvallisuus esim. kyläyhdistyksen tai jonkun järjestön ykkösteemaksi
  - Turvallisuuskoulutusta/-tempauksia myös lapsille
  - Koska sairaankuljetuksen tulo kestää, olisi hyvä hankkia esim. kyläkauppaan sydämentahdistin (defi)

Arjen turvallisuusilta (Putaja, 24.4.2013)

1. *Mitkä asiat/tekijät mielestäsi vähentävät turvallisuutta omalla asuinalueellasi?*
  - Epämääräiset kaupustelijat (3)
  - Viranomaiset / pelastuspalvelut kaukana (3)
  - Valtatie 11 (2)
    - liikenne
    - hämäret kulkijat
  - Vähäinen liikenteenvalvonta
  - Huonokuntoiset tiet
  - Myrskyt ja muut luonnonkatastrofit (niistä seuraavat sähkökatkot jne.)
  - Ikääntyneet yksinasujat ovat turvattomia
  - Asutus hajallaan, naapurit kaukana (2)
2. *Miten asuinalueellasi toimivat järjestöt voisivat tukea viranomaisia arjen turvallisuuden vahvistamisessa? (+ toiveet viranomaisten suuntaan)*
  - Kyläläiset voisivat organisoida tietoverkoston jolla viestittäisiin esimerkiksi epämääräisistä liikkujista (2)
  - Kylälle yhteyshenkilö hätätilanteiden varalle - toimisi samalla yhdyshenkilönä viranomaisten suuntaan
  - Naapuriapu on erittäin tärkeä asia kylillä
  - Kyläyhdistykset voisivat pitää kulkijoita ”silmällä” ja samalla yleistä järjestystä ja turvallisuutta
  - Säännöllisten turvallisuuskoulutusten järjestäminen
  - Paikallisten asukkaiden paikallistuntemuksen hyödyntäminen hätätilanteissa
  - Turvallisuuskoulutetuista henkilöistä koottu turvarinki
  - Turvallisuusyhteyshenkilö, jolle esimerkiksi vanhukset voivat soittaa avun tarpeessa (kiertävä puhelin)
3. *Innovoi vapaasti uudenlaisia turvallisuutta edistäviä tahoja/toimijoita/ toimintamalleja omalle asuinalueellesi!*
  - Tekstiviestiringin organisointi - viestin välitys kaikille ketjuun liittyneille. E-mail toimii mutta kaikilla ei ole nettiä.
  - Ensiapukurssien järjestäminen (2)
  - Poliisin pitäisi käydä näyttäytymässä kylällä useammin.

Arjen turvallisuusilta (Urjala, 10.4.2013)

1. *Mitkä asiat/tekijät mielestäsi vähentävät turvallisuutta omalla asuinalueellasi?*
  - Puutteellinen valaistus
  - Pätkivät kännykkäyhteydet
  - Poliisi ja sairaankuljetus liian kaukana (4)
  - Ylinopeudet kylätaajamassa / vähäinen valvonta (4)
  - Pitkät etäisyydet/ välimatkat (3)
  - Viranomaisten väheneminen alueilta
  - Teiden huono kunto
  - Paljon raskasta liikennettä
  - Syrjäinen sijainti
  - Oman osaamisen puute

2. *Miten asuinalueellasi toimivat järjestöt voisivat tukea viranomaisia arjen turvallisuuden vahvistamisessa? (+ toiveet viranomaisten suuntaan)*
  - Vierailut vanhusväestön kodissa - ns. hyvinvointi/turvallisuustarkastus
  - Ensihuollon apuna kaikessa mahdollisessa
  - Riistaeläinten vähentäminen (peurat ja villieläimet)
  - Eri järjestöjen jäsenet voisivat tehdä ”kyläpartiointia” iltaisin ja öisin
  - Epäilyttävien kulkijoiden tarkkailu (rekisterinumeron muistiin jne.)
  - Koulutustilaisuuksien järjestäminen
  - Paikallisen VPK:n hyödyntäminen tärkeää (2)
  - Poliisin apu Vammalasta (paljon lähempänä kuin Valkeakoski)

3. *Innovoi vapaasti uudenlaisia turvallisuutta edistäviä tahoja/toimijoita/ toimintamalleja omalle asuinalueellesi!*
  - Nuorten kylä (Halkivaha), nuorten oma ryhmä joka vaikuttaa ja toimii asuinalueen hyväksi. Nuorten ”näköistä” toimintaa.
  - Kyläläisten tiedotusrinki - esim. kiertelevistä varkaista à ilmoitus mahdollisimman monelle kyläläiselle
  - Kyläportit - aja varovasti tekstillä
  - Säännölliset turvallisuuskoulutukset (muutama kerta vuodessa)
  - Vanhusten turvaksi «omaturvahenkilö». Tarkastaisi yksin kotona asuvan tilanteen säännöllisesti ja olisi turvana hädän tullen.
  - Kylätalkkari joka auttaisi arkisissa askareissa, erityisesti vanhuksia raskaissa töissä ja tarkastaisi palovarointimet jne.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia
(ISSN 1455-8262)

Vesa Huotari & Matti Vuorensyrjä: *Henkilöstön työhyvinvointi, johtaminen ja organisaatioilmasto. Poliisin henkilöstöbarometri kehittämisen välineenä.* 41/2011. 40,70 €.

Sanna-Mari Humppi & Noora Ellonen: *Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisien yhteistyö.* 40/2010. 40,70 €

Mirkka Kreuz: *Terrorismin torjunta Suomessa.* 39/2010. 40,70 €

Arno Tanner & Laura Koivisto-Khazaal: *Maahanmuutto- ja ulkomaalaisviranomaiset mediassa. Näkyvyys, viestinnän laatu ja osallistuminen keskusteluun.* 38/2009. 23,10 €

Matti Vuorensyrjä: *Tulos- ja kehityskeskustelujen arviointi ja kehittäminen poliisihallinnossa.* 37/2009. 16,50 €

Petri Rainiala: *Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä.* 36/2009. 23,10 €

Erkki Hämäläinen: *Eurooppalaistuva lainvalvonta: Euroopan unionin järjestäytyneen rikollisuuden torjuntapolitiikan toteutuminen Suomessa.* 35/2009. 27, 50 €

Terhi Hakamo, Kirsi Jauhiainen, Anne Alvesalo & Erja Virta: *Talousrikokset rikosprosessissa.* 33/2009. 40,70 €

Outi Roivainen & Elina Ruuskanen: *Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta.* 32/2008. 23,10 €

Anna Vanhala: *Piiri pieni pyörii. Poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat.* 31/2007. 16,50 €

Anna-Liisa Heusala, Anja Lohiniva & Antti Malmi: *Samalla puolella – eri puolilla rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä.* 30/2008. 25,30 €

**Poliisiammattikorkeakoulun raportteja
(ISSN 1797-5743)**

Matti Vuorensyrjä & Leena Ranta: *Poliisin perustutkintokoulutuksen vaikutavuusarviointi*. 106/2013. 27,50€

Terhi Kankaanranta & Vesa Muttilainen: *Talousrikostutkinta poliisissa vuonna 2011*. 105/2013. 16,50€

Jenni Niemi & Iina Sahramäki: *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011*. 104/2012. 16,50 €

Noora Ellonen: *Kurin alaiset – Lasten ja vanhempien välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä*. 103/2012. 27,50 €

Risto Honkonen & Vesa Muttilainen: *Poliisin toimintaympäristö. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012*. 102/2012. 23,10 €

Tomi Lintonen, Sanna Rönkä, Elina Kotovirta & Anne Konu: *Huumeet Suomessa 2020 -ennakointitutkimus*. 101/2012. 16,50 €

Anna Leppänen & Vesa Muttilainen: *Poliisin tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa 2007–2010*. 100/2012. 16,50 €

Jouni Perttula: *Pirkanmaan turvallisuusklusteri? Esiselvitys hankkeen toteutettavuudesta*. 99/2012. 16,50 €

Matti Vuorensyrjä: *Poliisihenkilöstön työkyky ja työssä jaksaminen*. 98/2012. 27,50 €

Kristiina Haraholma: *Poliisin hallintorakenneuudistus*. 97/2011. 27,50 €

Matti Vuorensyrjä: *Poliisin perustutkintokoulutuksen vaikuttavuus*. 96/2011. 16,50 €.

Jenni Niemi: *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2010*. 95/2011. 11,00 €

Mika Susi & Niina Pekkala (toim.): *Terrorismin rahoitus*. 94/2011. 40,70 €

Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat (ISSN 1455-8270)

Noora Ellonen (toim.): *Rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa*. 20/2013. 23,10 €

Antti Laakso: *Poliisisanasto suomi–venäjä*. 19/2013. 23,10 €

Kimmo K. Kiiski: *Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa*. 18/2009.
2. uudistettu painos. 23,10 €

Johan Boucht & Dan Frände; suom. Markus Wahlberg: *Suomen rikosoikeus. Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet*. 17/2008. 23,10 €

Reima Kukkonen: *Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja velallisen rikoksissa*. 16/2007. 16,50 €

Risto Honkonen & Nora Senvall (toim.): *Poliisin johtamista kehittämässä*. 15/2007. 16,50 €

Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia (ISSN 2341-6394)

Tero Tihveräinen: *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2012*. 2/2013. Maksuton sähköinen julkaisu.

Johanna Lätti: *Poliisiammattikorkeakoulu 2013 – Opiskelijabarometri*. 1/2013. Maksuton sähköinen julkaisu.

Vesa Huotari (toim.): *Researching the Police in the Nordic Countries – Proceedings from the Fourth Nordic Police Research Seminar* 3/2013. Maksuton sähköinen julkaisu.

Kaikki Poliisiammattikorkeakoulun julkaisut löytyvät osoitteesta
www.polamk.fi/julkaisusarjat

Poliisiammattikorkeakoulu

Pirkanmaan Turvallisuusklusteri on yhdistänyt tietoja, taitoja ja käytännön toimintaa kokoamalla yhteen turvallisuusalan viranomaisia, tutkijoita sekä koulutus- ja yritystoimijoita. Puutuva lenkki tässä työssä on ollut kolmas sektori. Tämän toiminnallisen tutkimushankkeen tavoite oli saada järjestöt mukaan yhteistyöhön ja selvittää, mitä se edellyttää eri tahojen toimijoilta.

Raportissa nostetaan esiin keinoja, miten kolmannen sektorin toimijoiden kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin paremmin hyödyntää paikallisessa turvallisuustyössä. Siinä kartoitetaan myös sitä, millainen rooli heillä voisi olla turvallisuustoimijoiden verkostossa.

Järjestötoimijat haluavat olla monin eri tavoin mukana niin arjen turvallisuuden tekijöinä kuin turvallisuuden kehittämistyössä. Voimien yhdistäminen edellyttää aitoa kumppanuutta sekä koordinoitua, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä. Siihen näyttäisi löytyvän myös yhteinen tahtotila, joka on välttämätön yhdessä tekemiselle.

9 789518 152548 >